

**BOGÁR IMRE,
A CSONGRÁDI BETYÁR**

REGÉNY AZ ALFÖLDI RABLÓVILÁGBÓL

**IRTA
CSÖMÖRI BÉLA**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest: Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2021
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár Digitális Tartalomfejlesztési és -szolgáltatási Osztálya
ISBN 978-963-417-496-7 (online)
MEK-18485

TARTALOM

- I.
A szabadságharcz után.
- II.
Bujdosó honvédek.
- III.
Judáspénz.
- IV.
Véres bosszú.
- V.
A lajosszállási csárda titkai.
- VI.
Alku Bogár Imre bőrére.
- VII.
Tetten ért rabló.
- VIII.
Bogár Imre börtönében.
- IX.
Statárium.
- X.
Gubó Márton vádja.
- XI.
Bogár Imre a törvény előtt.
- XII.
Kettős akasztás.
- XIII.
A fiatal Bogár.
- XIV.
Csikósbojtár lesz az Imre.
- XV.
Verekedés a nagy korcsmában.
- XVI.
Bogár Imre a kóterben.
- XVII.
Bogár Imre vége.

I. A szabadságharcz után.

1854-ben volt. Szegény Magyarországra erősen ránehezedett az osztrák önkényuralom súlyos keze. Dicsőséges szabadságharcunk leveretése után ádáz dühvel igyekezett az osztrák hatalom a szegény országot rablánczokra verni. Mint a vérebeket, úgy uszította Bécs hivatalnokait, rendőreit és csendőreit a száz meg száz sebből vérző országra. Eltörülték, sárba tiporták ősi szabadságunkat és foszlányokra szakították alkotmányunkat.

Szomoru idők, szomoru napok jártak Magyarországra. Rendet akartak csinálni Magyarországon a bécsi urak. A császár a világosi gyásznapi után kinevezte győztes tábornokát, Haynau Gyula bárót, teljhatalmu katonai és polgári főparancsnokul és azt az egy utasítást adta neki:

- Eredj és csinálj rendet Magyarországon!...

És Haynau ment Buda-Pestre és hozzáfogott a rendcsináláshoz, mégpedig úgy, hogy akasztófa és börtön jutott osztályrészül azoknak a hősöknek, kik kardot rántottak hazájuk szabadságának védelmére.

De ezzel még nem elégedett meg Haynau vér után szomjuhozó lelke. Az ország nagyobb városaiban felállította vértörvényszékeit, melyek szüntelenül nyomoztak a «bujdosó lázadók» után, hogy felettük azután törvényt ülhessenek.

Szomoru idők, szomoru napok jártak szegény leigázott hazánkra. Haynau táborszernagy nagy rendet akart csinálni az országban. Hogy pedig rend uralkodjék egy országban, szükséges a jól szervezett közigazgatás. Ezt maga Haynau is belátta. Az országban, mikor ide lábát betette, már alig volt közigazgatási hatóság. Kinek is? Mikor végighangzott az országban az utolsó döntő küzdelem előtt Kossuth apánk lelkesítő szózata, fegyvert ragadt az egész lakosság. Elment harcolni a szabadságért öreg és ifju, gazdag és szegény, elment a lakossággal az alispán, főszolgabíró, szolgabíró, jegyző, az egész megyeháza.

Mikor aztán a harc szerencsétlenül végződött, menekült, aki csak tudott, s aki idejekorán nem tudott az országból kimenekülni, itt bujdosott az országban. A szegény honvédek levették egyenruhájukat és haza siettek falujukba, de mikor aztán a falukat megszállta a katonaság, akkor már senkinek sem lehetett a falujába visszatérni, ha annak nem akarta magát kitenni, hogy mint lázadót el ne fogják. Bujdosni kellett hát szegényeknek, bujdosni saját hazájukban.

Hát még a honvédekhez bevonult közigazgatási hivatalnokok!... Dehogy is jöttek azok vissza! Hiszen ezekre legjobban haragudtak az önkényuralom vérebei.

Igy aztán Haynau táborszernagnak kellett a közigazgatás szervezésével foglalkozni. Mindekelőtt a zsandárságot szervezte a német és cseh ezredekéből. Nyolcz gyalogsandár ezredet és három lovasrendőr ezredet szervezett egyszerre és az ezredeket, melyek minden egyes emberébe beoltották a magyargyűlöletet, széjjel osztotta az ország minden részére.

És mikor szervezve volt a zsandárság és a közigazgatás a császári hivatalnokokkal, akkor kezdődött csak a valódi hajsza! Dijakat tűztek ki a bujdosók fejére, nagy judásdíjakkal jutalmazták azokat a gyászmagyarokat, kik bujdosó honfitársaikat feljelentették és kiszolgáltatták a zsandároknak.

Bizony, bizony, szomoru idők, szomoru napok jártak szegény hazánkra.

II. Bujdosó honvédek.

A rend féligmeddig helyreállt, s a bécsi urak megunván Haynau garázdálkodásait, visszahívták és helyette Albrecht főherceget küldték Magyarország főkormányzójának. Albrecht főherceg ugyan nem oszlatta fel a haditörvényszékeket, de nem írta alá az azok által hozott halálos ítéleteket sem, hanem átváltoztatta husz, tizenöt, vagy tiz évi sánczmunkára.

Ilyformán javult valamivel a helyzet. Megszüntek az akasztófák, de nem szünt meg a magyar hazafiak üldözése.

Daczára azonban annak, hogy úgy a zsandárság, mint a sok rendörkém és besugó folyton kereste a bujdosó honvédeket, daczára annak, hogy az osztrák törvény a legnagyobb szigorral sújtotta azokat, kik bujdosó honvédeknek menedékhelyet nyújtottak, mégis találkozott számtalan nemeslelkű polgár, ki mindig készen volt arra, hogy elbujtasson honvédeket a házában.

Mikor 1849-ben Kossuth hatalmas szózata fegyverre hívta a magyar népet, a legelső között, kik magukra vették a honvéd ruhát, Csongrádmegye derék népe volt. A szegediek, szentesiek, hódmezővásárhelyiek, Mindszentiek és csongrádiak ott hagyták családjaikat, földjüket és lelkesen siettek a honvédség zászlói alá.

Különösen Csongrádon a zászló alá sietett mindenki, aki csak magát magyarnak és férfiuinak érezte. A zászló alá siettek a derék csongrádiak mind, 14-15 éves suhancztól a 60-65 éves aggastyánig, a zászló alá sietett az uri nép épp úgy, mint a paraszt, keresztény úgy, mint a zsidó.

A világosi fegyverletétel elől megmenekült II. szegedi gyalogezred 2-ik zászlóaljja majdnem csupa csongrádi ifjúból állt. A zászlóaljat Eszes Sándor hadnagy, csongrádi malomtulajdonos vezérelte, míg Holczer Jakab, a csongrádi boltos, a zászlóalj őrmestere volt. A zászlóaljnak szerencsésen sikerült a magyar hadsereget körülzárva tartott csapatokon keresztül utat törni magának. Eszes hadnagy tudatta a legénységével a szabadságharcz szomorú végét s csapatával gyorsmenetben hazasietett Csongrádra.

A csongrádi asszonyok nagy lelkesedéssel fogadták hazatérő férjeiket, fiaikat. Férfi nem igen volt otthon, csak aggastyánok, fiuk és nyomorékok maradtak annak idején odahaza és néhány olyan gyászvitéz, aki jobban törődött a saját bőrével, mint a haza sorsával.

Ilyen ember, mint mindenütt, találkozott Csongrádon is. Ilyen volt Kádár Máté is, ki ifjusága óta olyforma «falu rossza» alakja volt Csongrád nagyközségnek.

A honvédek közé, a kik a haza védelmére fegyvert ragadtak és aztán a világosi gyásznapi után ismét Csongrádra visszatértek, tartozott Bogár Imre is, egy jómódu telkesgazda, ki annak idején a jó Istenre bízva szép feleségét és hat éves Imre fiát, elment a többi csongrádi honvéddel és vissza is jött velük.

A visszatért honvédeket mindenki nagy örömmel fogadta Csongrádon, csak az a kevés otthonmaradt gyászmagyar nem örült nekik. Nem örült pedig a honvédek és főleg Bogár Imre hazajövetelének Kádár Máté, ki régi haragosa volt Bogár Imrének.

Volt is oka reá haragudni!... Mind a kettő egyformán szerette a híres szépségű Öze Terkát, de míg Bogár Imre szorgalmas és tisztességes ember hírében állott, addig Kádár Mátét mindenki csak korhelynek ösmerte. Ezenkívül Bogár csinos, hatalmas termetű legény volt, míg Kádár Mátét mindennek inkább lehetett mondani, mint szép embernek. Így aztán nem volt azon csudálni való, hogy Öze Terka Bogár Imréhez ment nőül. Kádár Máté dühöngött és többször ki is kötött Bogár Imrével, de mindannyiszor a rövidebbet huzta. Végre aztán látszólag

belenyugodott sorsába és békében hagyta Bogár Imrét, ki mint fiatal férj, megkettőzött szorgalommal dolgozott, hogy magát és feleségét tisztességesen fentarthassa.

Kádár Máté azonban nem birta megbocsátani Bogár Imrének azt, hogy ez kimarta Öze Terkánál és csak leste az alkalmat, hogy bosszút állhasson.

És még kevésbé felejtette el Kádár Máté a szép Öze Terkát. Örülten szerette még mindig és valahányszor csak látta, úgy érezte, mintha kést döftek volna a szívébe.

Mikor aztán Bogár Imre a többi csongrádi legénnyel a honvédekhez bevonult, otthon hagyva feleségét és kis fiát, Kádár Máté szépen otthon maradt, azt hozta fel ürügyül, hogy beteges ember. És mikor aztán Bogár Imre távol volt, minduntalan ellátogatott a szomszéd házába és a szép asszonynak kezdte a szelet csapni.

Egy napon szomorú hírek jöttek Csongrádra. Az isaszegi csatában a csongrádiak hősiessen harcoltak és több mint hatvan csongrádi ember elesett.

- Szomorú hirt hozok, szomszéd asszonyom. Nyolczvan csongrádi ember elesett Isaszegnél, szólt kaján sajnálattal Kádár Máté szomszédasszonyához.

- Adjon nekik az Uristen örök nyugalmat, felelt Terka asszony.

- Remélem, hogy Imre szomszéd szerencsésen megmenekült, szólt Kádár, mert nagyon sajnálnám, ha szomszédasszonyom oly hirtelen özvegyen maradna.

- Sohase sajnáljon engem, szomszéduram; csak az az asszony sajnálni való, a kinek az ura székelyben halt meg.

Kádár fejcsóválva elhordta magát és pár napig kerülte a szép asszonyt. Vagy öt nappal később már a kora reggeli órákban beállított megint és szomorú arccal szólt:

- Hej, kedves szomszédasszony, rossz hírek hozója vagyok!... Imre Isaszegnél elesett.

Az asszony a falon függő szűz Mária képéhez sietett, térdre borult előtte és fájó szívből imádkozott.

Kádár Máté jobbnak látta nem zavarni és távozott.

Néhány nappal a fentírt jelenet után azonban már ismét ellátogatott Bogár Imréhez, kit már gyászruhában talált.

- Így most már kegyelmedből özvegy asszony lett!... kezdte a beszédet.

- Az Uristen akarata volt ez - felelt szelíden Bogár Imréné.

- Remélem, hogy nem sokáig fog tartani a kegyelmed özvegysége - folytatta Kádár. Kár volna, ha ilyen szép fiatal asszony özvegységben hervadna.

- Mit akar ezzel mondani, szomszéduram?

- Hát nézze csak, én nőtlen vagyok, kegyelmedet még leánykora óta szeretem, most, hogy özvegy lett, nem akarna a feleségem lenni?

- Hát ha kend volna az egyetlen férfi a világon, elmennék-e kendhez!? - kiáltott szikrázó szemekkel Terka asszony.

Kádár egy pillanatig meglepetve állt, majd egy hirtelen ugrással ott termett a szép asszony mellett és karjaiba zárta.

Az asszony egész erejével védekezett és segítségért kiáltozott. De Kádár erősebb volt nála és az asszony érezte, hogy ereje fogytán van.

Dulakodás közben Bogárné Kádár csizmaszárában egyszerre egy kést pillantott meg. Gyorsan lehajolt, kirántotta a kést és támadója lábszárába szurta. Kádár felszisszent fájdalmában, Bogárné pedig a kést villogtatva odakiáltott Kádárhoz:

- Takarodjék innen, különben a saját késével szurom keresztül!...

Kádár Máté gyáva ember volt. Lassan az ajtóig biczegett, de ott megállt és visszakiáltott Bogárnéhoz:

- Megbánja még ezt kigyelmed!...

Mint ezekből látjuk, Kádár Máténak kétszeres oka volt Bogarékat gyűlölni. Bosszut forralt és leste az alkalmat, hogy megbosszulhassa magát Bogarékon. Az alkalom nem is váratott magára. Egyelőre békében hagyta Bogárnét. Félt a bátor asszonytól és még jobban félt a majd visszatérő Bogár Imre bosszujától.

És Bogár Imre visszatért egy ködös, hideg októberi napon, lerongyosodott egyenruhában, fáradtan és éhesen.

Kádár Máté reszketve várta, hogy Bogár Imre felelősségre fogja őt vonni. Hiszen bizonyos, hogy Terka asszony panaszkodni fog férjének. No, de Bogár Imre felé sem jött, nem törődött a szomszédjával. Korán reggel munkájára ment és este visszatért, mintha semmi se történt volna.

Aztán egy napon bevonult Csongrádra egy csapat katona és vele együtt 12 lovas-, 44 gyalogsandár és megkezdették működésüket.

Másnap már dobszóval hirdették, hogy itt a cs. kir. ker. kapitányság és a kinek valami ügye baja van, az csak forduljon oda. A zsandárság pedig elkezdett politikai szökevények, bujdosó honvédek után nyomozni.

A tisztességes csongrádi polgárság távol tartotta magát a kapitányságtól és csakis olyforma jött-ment népség, mint Kádár Máté ólalkodott folyton a kapitányság épülete körül.

Egy nap aztán nagy megtiszteltetés érte Kádár Mátét. A kora reggeli órákban beállított hozzá Weckenberger zsandárörmester, aki már tudott egy kissé magyarul és így szólt:

- Halgas rám te kutja matyar barátom! Nagy becsület várni reád. A nagyságos kerületi kapitány akarni te veled beszélni. Megérteni?

Kádár Máté szinte ugrott örömeiben, gyorsan magára vette ünnepi ruháját és sietett a kapitányságra.

A kerületi kapitány elé jutva, ez kegyesen kérdezte tőle:

- Te hogy hívni?

- Kádár Máténak hívnak, nagyságos uram.

- Ah iken, te Kádár Mádé lenni! Te padriót lenni?

- Persze, persze, szólt fejével bólintva Kádár Máté.

- No also, dummer Kerl, jó, jó, csak nem ily buda pofa csinálni! - kiáltott a kapitány, ite vityázni foks most, ha te jo padriót akarni fan, aggor te nekem foksz majt feljelenteni minden fene etye mek pujdosó Rebellenhund bujtosó honfétéket, ami tenni lapát ite bele a Csonkráta! Te mekérteni engem?

- Persze, nagyságos uram, persze, hogy értem, szólt Kádár Máté.

A nagyságos kapitány ur pedig örvendve annak hogy ő már oly jól tud magyarul, örömtől sugárzó arcczal szólt Kádár Mátéhoz:

- Hát hallgatni ite, te kutya ketves barátom, ha te nekem mintik feljelendeni fene egye mek bujtosó honféték és Gossuthund, akkor te mintig kapni éntőlem ötven forint!

A kerületi kapitány erre kegyesen mosolyogva az ajtó felé mutatott. Kádár Máté ezt is megértette, meghajolt és az ajtó felé haladva, szólt:

- Isten áldja meg nagyságos uram és legyen meggyőződve, hogy mihelyt egy bujdosó lázadó, vagy honvéd beteszi a lábát Csongrádba, én rögtön fel fogom jelenteni a nagyságos urnak!...

III. Judáspénz.

Néhány nappal az elbeszéltek után egy este Kádár Máté a háza előtt levő padon pipázott. A nap éppen lemenőben volt és a csordás már hazafelé hajtotta a legelőről a teheneket.

Kádár Máté egy darabig nézte a hazatérő csordát és már be akart menni a házába, hogy pihenőre térjen, mikor egyszerre csak látott valami feltűnő dolgot. Ugyanis a szomszéd udvarban a pitvarajtó felnyílt és Bogár Imre lépett ki a konyhából, egy nagy bögrét tartva a kezében. Bogár Imre lassan, óvatosan ballagott egészen az istállóig és ott felment a padlásra.

Kádár Máté ott állt mozdulatlanul a kapuja előtt és azon törte a fejét, hogy ugyan mit vihetett fel a szomszéd a padlására? Végre abban nyugodott meg, hogy abban a rejtélyes bögrében valami patkány-, vagy egérintő szer lehetett s ezzel pihenőre tért.

Lassanként éjfél lett. Kádár a másik oldalára fordult, de csak nem akart kimenni a fejéből Bogár Imre, meg az esteli eset. Minek vitte föl Bogár Imre az este azt a bögrét a padlásra? Mit vitt fel? Talán...

Hopp! Talán rejtve tart ott fent valakit, talán éppen bujdosó honvédet tart ott? Persze hogy azt!

- Ej, be nagy számár voltam én, mormogott Kádár, hogy erre nem gondoltam! Megvan az első ötven forintom! Nem kell egyéb, mint hogy a városházára megyek és feljelentem!

Kádár uram mikor elmélkedéseiben eddig eljutott, fölkelt és a szobában fel és alá járkálva töprengett azon, hogy mitévő legyen. Végre elhatározta, hogy csak reggel fogja a feljelentést megtenni, addig pedig figyelni fog a szomszéd házára.

Magára kapta a subáját, kiment az udvarra és letelepedett a kerítés mögött.

Óra-óra után mult. A szomszéd udvarában nem mozdult semmi. Kádár Máté kifáradt a várakozásban és türelmetlenkedni kezdett. Eszébe jutott, hogy talán tévedés volt az tőle, amikor azt hitte, hogy a Bogár szomszédnál honvéd rejtőzik.

Már-már vissza akart menni a szobájába, amikor végre élet mutatkozott a szomszéd udvarán. A kis Bogár Imre volt az első, aki felébredt.

Kijött a konyhából, odasietett a kuthoz, ebből egy vödör vizet huzott fel és megmosakodott. Erre besietett a konyhába, ahonnan csakhamar egy tányér forró tejjel jött vissza, leült a pitvar ajtaja mellett a földre s nyugodtan kanalazni kezdte a levest.

- Nini, mormogott Kádár Máté, ez a kölyök már a meleg tejet kanalazza; hohó, hiszen akkor fenn van már szomszédéknél valaki, aki a tejet forralta!... Vigyázz Máté, - hátha mégse virrasztottad hiába át az éjszakát.

Ezzel ismét lesbe állt és figyelte a szomszéd udvarát. A kis Imre kikanalazta az egész levest, aztán bement a pitvarba és mikor ismét kijött, Kádár jól hallotta, mikor a fiú visszakialtott:

- Isten áldja meg, édes anyám! Elmegyek Abonyi Gázsához gombozni!

Ezzel a kis Imre kiszaladt az utcára. Kádár Máté pedig tovább ült mozdulatlanul a székén és leste, hogy nem történik-e valami szomszédék udvarán.

És bizony történt ott valami, aminek Kádár Máté úgy megörült, hogy majdnem felkiáltott örömeiben. Néhány perczel a kis Imre távozása után kijött a szép szomszédasszony a konyhából egy tál forró tejjel a kezében. Körülnézett óvatosan és mikor nem látott senkit se, felsietett a levesestállal a padlásra.

Ohó, mormogott Kádár, hát ott fent a szomszédok mégis rejtegettek valakit. Most már sietek a zsandárokhoz!

És Kádár kisompolygott az utcára és elsietett a városházára, hol Weckenberger zsandár-örmestert már ébren találta. Mindjárt meg is szólította:

- Örmester ur kérem alázatosan, honvédek vannak a városban.

- Honvédek?... Hü gutya lánczos teringette! Hol lennivan az a gutya bujtosó honvét, fene etye mek?

- A Bogár Imre házában vannak.

Az örmester kisietett és átfutott a városház szomszédságában lakó kerületi kapitányhoz, hogy jelentést tegyen az ügyről, Kádár Máté pedig az őrszobában maradt.

Mig az örmester a kerületi kapitánnyal tanácskozott, odakerült a kis Bogár Imre is.

E pillanatban kilépett a kerületi kapitány és cseh nyelven így szólt:

- Örmester, ezt a gazember Bogár Imrét a nála rejtett honvédekkel fogja el és hozza a városházára!

E szavakat Abonyi Gáspár uram, a háztulajdonos is meghallotta. Abonyi derék jó magyar hazafit Schneider kerületi kapitány azért tisztelte meg azzal a különös szerencsével, hogy ő maga lakott a házában, mert Csongrádra érkezésekor megtudta, hogy Abonyi, ki 12 eszten-deig volt katona, jól tud németül és csehül.

A csendőrorrmester katonásan tisztelgett és sietett a városházára. Amint az örmester kiment, Abonyi uram meglátta a kis Bogár Imrét.

- Ezt a kis fiut a jó Isten küldte, mormogott Abonyi. Magához intette és így szólt hozzá:

- Imre, rögtön fuss haza az apádhoz és mondd meg neki, hogy mindjárt ott lesznek a zsandárok a honvédekért.

A kis fiu, mint a szélvész futott, mig az apja házához ért. Az apját éppen az udvaron találta.

- Apám uram, Abonyi Gáspár azt üzente, hogy mindjárt itt lesznek a zsandárok a honvédekért.

- Hát csak hadd jöjjenek a gazemberek, dörmögött Bogár és felsietett a padlásra, hol Terka asszony éppen azzal foglalatzkodott, hogy két honvédet a saját szoknyakészletéből nőknek öltöztetett fel. Bogár Imre a padlás ajtajában megjelent és bekiáltott:

- Siessetek, az Isten szerelméért; jönnek a zsandárok!

- Rögtön készen vagyunk, kiáltott vissza Terka asszony, mire Bogár Imre ismét lesietett és a kapunál várt a honvédekre.

A két nőnek öltözött honvéd néhány percz mulva lement a létrán és a kapuhoz értek, ahol Bogár Imre állt, ki egy-egy forintot nyomott a markukba és halk hangon szólt:

- Arrafelé a szőlők felé menjetek és huzzátok meg magatokat a bokrok között, mig én este kijövök. Isten veletek!...

Bogár Imre kezet nyujtott nekik és a két honvéd gyorsan eltávozott.

Weckenberger örmester ezalatt a kerületi kapitánytól gyorsan a városházára sietett és odaszólt Kádár Máténak:

- Hallani te engem, kedves kutya magyar barátom! Kerületi kapitány azt mondani, hogy én odamenni ahhoz a kutya Bokár Imréhez. Most én mekmondani te neked valamit, fene etye

meg, ha mi megtalálni azt a honvéd, akkor te kapni meg a te ötven forint, de ha nem találni meg a honvéd, akkor te kapni tőlem ötven pofon, fene etye mek!...

Weckenberger őrmester vett maga mellé két zsandárt, kik a vállukra vették panganétos puskájukat is, ő is vállára vette szuronyos puskáját és odaszólt Kádár Máténak:

- Előre, kedves barátom, fene etye mek!

Nemsokára Bogár Imre házának kerítéséhez értek. Bogár Imre ott állt a kapufánál és pipázott. Kádár odasugott Weckenberger őrmesternek:

- Nézze csak őrmester ur, ez ott Bogár Imre.

Weckenberger őrmester odalépett Bogár Imre elé, és harsány hangon szólt:

- Hallani te gutya matyar sivány, én te neked akasztani fel, ha te nem nekem fokszt montani, hol van a te házad bele honvéd rejtve el?

- Az én házamban nincsenek honvédek, - szólt Bogár Imre oly nyugodt hangon, hogy az áruló Kádár elsápadt és összerezzen.

- Hát te gazember Kádár, fene etye mek, te akkor nekem hazudni, mikor mondani, hogy te látni itten honvédek,... te kutya!...

Kádár Máté sápadtan, reszketve fordult most Bogár Imréhez és kajánul mosolyogva szólt:

- Az őrmester ur át akarja kutatni a padlást!

- Hát tessék, csak tessék - szólt nyugodtan Bogár Imre.

- Fokszt te előre menni és vezetni nekem a padlásba bele - kiáltott az őrmester.

A kis csapat, Bogár Imrével az élén, a padlás felé haladt.

Fölérve, az őrmester minden zugát kikereste a padlásnak, de bujdosó honvédnek nyomát se találták. A zsandárok és főképp az őrmester dühösködtek, káromkodtak és végre abbahagyták a munkát.

Kádár Máté sápadtan, reszketve nézte a zsandárok munkáját és hebegve szólt az őrmesterhez:

- Talán keressük őket itt a szalmában, talán még megtaláljuk őket.

Az őrmester erre a falnál álló széna-villa után kapott és sajátkezüleg kezdte a szénát felhányani. Egyszerre Bogár Imréhez fordulva felkiáltott:

- Hát ez mi?

És a villa hegyével felemelt egy csomó összekötött honvédruhát.

- Gazember! Hol lenni van a kettő honvéd, - ordított az őrmester.

- Mit tudom én! - felelt Bogár Imre nyugodtan.

- Te kutya, én téged megkötni.

- Na már azt szeretném látni! kiáltott Bogár Imre dühösen.

- Te látni akarsz? Majd meglátni,... ide zsandár, vasat ennek az embernek.

A két zsandár az őrmesterhez sietett és most mind a hárman Bogár Imrének rohantak, a ki azonban szélsebesen a padlásajtóhoz sietett, a lajtorján leszaladt és mikor a földre ért, a lajtorját elhuzta és a földre fektette.

Mindez oly gyorsan történt, hogy már Bogár Imre lent volt, mikor az őrmester felocsudott meglepetéséből. Odarohant a padlásajtóhoz, de most legnagyobb ijedtségére észrevette, hogy Bogár elhuzta a létrát és éppen most fut ki a kapun, az ő és két emberének lent hagyott puskájával.

Az őrmester csak úgy tajtékozott a dühtől és dühében neki esett Kádár Máténak és kezdte alaposan helyben hagyni. Mikor ezt megunt, ott hagyta Kádár Mátét és keresni kezdett a padláson valami alkalmatosságot, melylyel a földre juthatna. Végre talált is egy csomó vastag kötelet, a melynek segélyével nagy kinnal leereszkedtek a földre.

Leérve, egyenesen Bogár Imre lakásába rontottak, a hol csak Terka asszonyt és a kis Imrét találták. Az őrmester ráívalt az asszonyra:

- Kudja rebell asszony! Mekmondani, hol van a te siván férj?

Az asszony vállat vont és nem felelt. Az őrmester erre neki esett és addig ütlegelte és verte, míg a szerencsétlen asszony aléltan terült el. Az egyik zsandár a kis Imrét is ütni kezdte, de a fiu kisikamlott a kezei közül az utcára. Szaladt, hogy apját felkeresse és annak elmondhassa, hogy mit mivelnek otthon a zsandárok az édes anyjával.

Mikor a vadállatokká vált cseh zsandárok már kitöltötték bosszujukat a szegény asszonyon és már távozni akartak, Terka asszony visszanyerte eszméletét. Feltápázkodott és rájuk kiáltott:

- Gazemberek! Nyomorult, aljas gazemberek!

Erre a zsandárok ismét nekirohantak és mint a fenevadak, ütötték-verték. Az egyik zsandár pedig pisztolyának agyával oly hatalmas ütést mért az asszonyra, hogy az szétrepedt koponyával, holtan rogyott a földre.

IV. Véres bosszú.

Bogár Imre, mikor a padlásról elmenekült, sietett a város végén levő szőlők felé, ott leheveredett az árokba és gondolkozni kezdett helyzetéről.

Egyszerre csak felriasztotta a gondolkozásából kis fiának a hangja. A fiu már messziről meglátta és torkaszakadtából kiáltott:

- Édes apám! Édes apám!

Bogár Imre rosszat sejtve, felugrott és reszkető hangon kérdezte a fiutól:

- No, mi baj fiam?

- Ütik az édes anyámat a zsandárok, szólt a kis fiu és elbeszélte apjának, hogy mi történt. Mikor a fiu elvégezte, Bogár Imre fölkiáltott:

- Ez nem marad bosszulatlanul. Leszámolok veletek, nyomorultak, de leszámolok előbb veled, Kádár Máté!

És nem törődve többé kis fiával, gyorsan, a mennyire csak tudott, futott végig a kertek alján. A saját kertjéhez érve, a kerítésen át az udvarába ugrott és izgatottan, hevesen dobogó szívvvel benyitott a konyhába.

Néma csend uralkodott mindenütt. Bogár Imrét rémitően megijesztette ez a siri csend és izgatottságtól rekedt hangon kiáltott:

- Terka! Terka te! Szólj már, hol vagy, Terka?

Nem felelt senki. Odarohant a szobaajtóhoz és felnyitotta. Egy vértócsában ott feküdt a földön a felesége. Egy pillanatig tágra nyitott szemekkel nézte a szép asszony hulláját, aztán fájdalommal felkiáltással, zokogva, rogyott melléje.

- Terka, édes aranyos Terkám,... zokogott a szerencsétlen ember, csókjaival elhalmozva a fehér arcot.

Aztán ismét csend lett a szobában. Bogár Imre ott térdelt a holt asszony előtt és összekulcsolt kézzel imádkozott. Azután felállt és lassan az ajtó felé ment. Ott találta a zsandárok-tól elvett puskát. Magához vette és megnézte. Töltve volt. A vállára akasztotta, aztán lassan felnyitotta az ajtót s kiosont a halottas szobából az udvarra.

A kerítésnél, mely az ő udvarát elválasztotta a Kádár Máté udvarától, hatalmas eperfa állt. Bogár Imre odaállt az eperfa mögé lesbe és várva-várta, hogy Kádár Mátét meglássa. Egyszerre felcsillogott a szeme a vad gyülolettől és bosszúvágytól. A szomszéd házban felnyitott a konyhaajtó és annak küszöbén megjelent Kádár Máté. Bogár Imre egy szökéssel a kerítésnél termett és puskáját az arcához kapva, kiáltott:

- Most hatalmamba kerültél, gazember! Ezzel meghuzta a ravaszt, a lövés eldördült és Kádár Máté holtan esett a földre.

E pillanatban ért haza a kis Imre. A lövés robajára odasietett édes apjához és ijedten kérdezte:

- Mit csinált kend, édes apám?

- Földönfutóvá lettem, édes fiam, felelt Bogár Imre, mert ezt a gazembert, ki anyád halálát okozta, lelöttem. Imre fiam, hallgass a szavamra! Menj rögtön a szentesi komphoz, a komp mellett van az én régi, jó barátomnak Gubó Márton halásznak a háza. Menj oda hozzá, mondd

neki, hogy anyádat meggyilkolták a zsandárok, mondd neki, hogy én küldtelek. Majd ott fog tartani és te csak maradj ott, fiam.

Mégegyszer megcsókolta a fiát, ki rögtön utnak indult a Tisza felé, míg Bogár Imre ott hagyva a házát, a kertek alja felé tartva, elsietett.

Bogár Imre, a mikor a házát elhagyta, feltette magában, hogy bosszút áll felesége gyilkosain. Ösmerte jól azt a három zsandárt, a kik a házánál jártak és esküt tett, hogy épp úgy fogja azok vérért venni, a mint vette Kádár Máté vérért.

Bogár Imre jól tudta, hogy Kádár Máté megöletése után nem maradhat többé a helységben és ezért elhatározta, hogy az lesz, a mi a legtöbb sorsüldözött emberből lenni szokott: szegénylegény, futóbetyár.

Bogár Imre jól tudta, hogy a csongrádmegyei és kiskunsági szegénylegényeknek két gyülekező helye van, még pedig egyik a lajossalási nagy csárdában, melynek korcsmárosa Ragyás Mátyás volt és a másik a szentesi kompház mellett lakó Gubó Márton halásznak a kunyhója. Bogár Imre először is a lajossalási csárda felé vette az útját.

A lajossalási csárda, mely a Csongrádtól Félegyházára vezető országut kellő közepén volt, már régóta rossz hirben állott egész Csongrád megyében. Ez a rossz hir még fokozódott, mikor 1852-ben Ragyás Mátyás vette át a korcsma bérletét.

Erről a Ragyásról azt híresztelték, hogy régebben maga is hires zshivány volt, ült is hosszú ideig különféle fegyházakban, - de meg azt is beszélték róla, hogy összejátszik a zsandárokkal s besúgja nekik a bujdosó honvédek és üldözött honfiak tartózkodási helyét, sőt a szegénylegényeket és betyárokat is beárulja náluk.

Bogár Imre már sokat hallott Ragyásról és a lajossalási csárda rejtelméről. Jól tudta, hogy becsülete oda van, a mint a lábát oda beteszi, jól tudta, hogy megszünik becsületes, tisztesség ember lenni, de mit tehetett most már!?

Bogár Imre tehát útját vette Lajossalásnak. Mikor kint volt a csongrádi határnál, hirtelen eszébe jutott kicsiny Imre fia. Hiszen ő azt a szentesi komphoz, Gubó Márton halászhoz küldte.

Egy pillanatig gondolkozott és aztán visszafelé fordult. Körüljárta a várost és elérte a szentesi országutat, a melyen aztán gyorsan folytatta útját a komp felé.

Egy óra volt, mire odaért a Tiszához. Lassan elkerülte a révházat és elért Gubó Márton házához, melynek ajtaját nyitva találta.

Belépett a házba és bezárta maga után az ajtót.

Gubó Márton 66 éves özvegy ember volt, s egyedül virrasztott a kunyhóban, melyben egy kis mécs adott halvány világosságot. A kemence melletti ágyban a kis Bogár Imre feküdt, a ki apja parancsára még reggel indult a halászkunyhóhoz. Az öreg halász szívesen fogadta a kis fiut és elhatározta, hogy fölneveli az egészséges és erős gyermeket.

Gubó Márton nyugodtan állt a szoba ablakánál és kinézett, mikor az udvaron neszt hallott. Fölegyenesedett és éppen az ajtó felé akart indulni, mikor megjelent ott Bogár Imre hatalmas alakja.

- Adjon Isten minden jót, szólt Bogár Imre, az öreg halásznak kezét nyujtva.

- Neked is, Imre öcsém, válaszolt a halász és megszorította barátja kezét.

Egy pillanatig mély csend uralkodott a szobában, aztán Bogár azt kérdezte:

- Imrém eljött?

- Ott alszik az ágyamban.

A halász most lassan felállt helyéről és az ágyra mutatva, a melyben a kis fiú feküdt, halk hangon szólt:

- Feküdj le, pihenj egy kicsit, Imre.

- Nem én, Márton bátyám, nem jöttem én pihenni. E végett a fiú végett jöttem. Árva lett a szegény egyszerre, nincsen többé se anyja, se apja.

- Ne gondoldj te avval Imre, szólt a halász, a fiú itt marad, majd csak lesz belőle jóra való halász ember.

- Köszönöm Márton bátyám, tudtam, hogy jó helyre küldtem a fiamat.

Bogár Imre megölelte, megcsókolta alvó fiát, aztán szótlanul kiment a szobából a pitvarba, a hová Gubó Márton is követte.

- Márton bátyám, szólt Bogár Imre, áldja meg a jó Isten kendet minden jóért, a mit a fiammal tesz. Isten áldja meg, Márton bátyám, én megyek a lajosszállási csárdába.

- Az istenért Imre, csak oda ne. - Nem tudod, hogy az a Ragyás a világ legnagyobb gazembere?!

- Nincs más mentségem, szólt gondolataiba merülve Bogár Imre.

A távol keleten már pitymallani kezdett. Hajnal lett. A két férfi egy ideig hallgatva állt egymás mellett, míg végre Bogár Imre kezébe kapta a puskáját és kezet nyujtva a halásznak, halk hangon szólt:

- Köszönöm a jó tanácsot, Márton bácsi és köszönöm mind azt a jót, a mit a fiamnak tenni fog. Itt a hajnal, mennem kell.

Kezet fogott Gubó Mártonnal és utnak akart indulni. E pillanatban a szentesi partról éles fütty hallatszott és a következő pillanatban egy mély öblös hang csunya magyarsággal kiáltott át a folyón:

- Hej, révész, kutya fene etye meg! Gyere átjönni komppal. Itt a zsandárok.

- Maradj Imre, jön a csongrádi őrmester, a Weckenberger, két emberével. Elrejtlek, míg elmegy.

- Mit, Weckenberger jön? - kiáltott vad hangon Bogár Imre, no hát csak jöjjön! Leszámolok veled! Isten áldja meg kendet!

És elrohant.

A tulsó partról a zsandárok ismét kiáltozni kezdtek:

- Hej, révész! Gyere már átjönni komppal, kutya fene etye meg!

- Bár csak az istennyila csapna közibétek, mormogott Gubó Márton és átment a komppal. Alig tartott tíz perczig, máris visszajött a zsandárokkal, kik partra szállva, egyenesen a kunyhó felé tartottak.

- Hallani te barátom, kérdezte most Weckenberger őrmester, te nem látni azt a hunczut Bogár Imrét!

- Igen, szólt a halász, a múlt héten láttam a hetivásáron.

- A múlt héten? Bolond, számár kutya, a mi te lenni vagy, kedves barátom, fene etye meg, én azt kérdezni tőled, hogy te nem látni őt tegnap, vagy ma?

- Nem én, felelt a halász, pedig ide várom, mert tegnap ide küldte a kis fiát és akkor bizonyára ő is ide fog jönni.

- Ah, ide fog jönni, ez nagyon jó lenne, kedves barátom, kutya etye meg. Ő ide jönni, két emberem őt megvárni és letartóztatni, hogy a fene etye meg. - És az őrmester odafordult két emberéhez és hozzájuk kiáltott cseh nyelven:

- Zdrahal! Wiszkocsil! - Ti itt maradtok ennél az öreg gazembernél és vártok, míg az a gyilkos Bogár idejön. Aztán letartóztatjátok és vasraverve Csongrádra hozzatok. Megértettétek?

- Igenis, őrmester uram, szólt a két csendőr, mire Weckenberger egyedül utnak indult Csongrád felé.

Alig három perczel később lövés dördült el a csongrádi gáton. Gubó Márton ijedten felugrott és felkiáltott:

- Irgalmas isten, mit mivelte most ez az Imre?

És mint egy örült, elsietett a lövés irányában. A két zsandár pedig odaült a halászkunyhó ajtaja elé és várta, hogy ugyan mikor jön már az a letartóztatandó Bogár Imre.

Bogár Imre lesben állt és puskáját lövésre készen a kezében tartva, a lejtő végén hasra feküdve, várta a zsandárokat.

Egyszerre csak feltűnt a gát végén Weckenberger őrmester alakja. Bogár Imre a rejthelyen csak úgy reszketett az izgatottságtól, görcsösen fogta a puskáját és készen tartotta a lövésre. Mikor a gyűlölt őrmester már csak négy-öt lépésnyire volt tőle, hirtelen felugrott és hatalmas hangon az őrmesterre kiáltott:

- Megállj!

Az őrmester az első pillanatra ráösmert Bogár Imrere és elsápadt. Néhány pillanatig ijedten nézte hatalmas termetű ellenfelét, aztán visszatért a bátorsága és kezével a kardjához kapva, zord hangon kiáltott:

- Mit akarni tőlem, Bogár Imre?

- Mit mivelteél a feleséggel, gazember? - ordított Bogár és puskáját az őrmester fejének szegezte. Weckenberger hirtelen pisztolya után kapott. De Bogár villámgyorsan megrántotta puskájának ravaszát, a lövés eldördült és az őrmester holtan rogyott a földre.

- Bosszut álltam érted, Terkám, mormogott Bogár Imre és puskáját ismét megtöltve, nyugodtan tovább ballagott Csongrád felé.

Bogár Imre tudta, hogy az őrmestert kísérni szokott két zsandár valahol a közelben van és hogy azok néhány perc mulva a lövés zajára ott teremnek. Tudta, hogy néhány perc mulva utoléri és letartóztatják őt, de azért egy cseppet sem gyorsította lépéseit. Hadd jöjjenek, hadd tartóztassák le, mit törődik ő most már a világgal?!

De az agyonlőtt őrmester társai nem jöttek. A derék zsandárok, kiknek az őrmester megparancsolta, hogy a halászkunyhónál várják be Bogár Imrét, a világért se mozdultak volna onnan újabb parancs nélkül.

V. A lajosszállási csárda titkai.

Bogár Imre minden akadály nélkül eljutott a lajosszállási csárdáig. A csárdában éppen nem volt vendég és Ragyás Mátyás pipázgatva ott állt a csárda ajtajában. Bogár Imre egyenesen feléje tartott és tisztességtudóan köszöntötte:

- Adjon Isten jó napot, gazd'uram.

Ragyás Mátyás ki se vette a pipát a szájából, meg se mozdult a helyén. Szuró pillantást vetett a jövevényre és mogorva hangon szólt:

- Adjon Isten!

Bogár Imre néhány pillanattig várakozott, aztán elkezdte:

- Bogár Imre vagyok és tegnap estig Csongrádon laktam.

- Tegnap estig? Hát most már nem lakik ott?

- Nem. Pusztá lett a házam, a zsandárok agyonütötték a feleségemet.

- A zsandárok agyonütötték a feleségét? Miért?

- Hát bujdosó honvédeket kerestek nálunk...

- Hát kend honvédeket rejtegetett a házánál?

- Hát kendnek megmondom, hogy igen, felelt Bogár Imre. Elrejtettem szegényeket, de egy gonosz szomszéd ezt megtudta és a zsandároknak elárulta. A kis fiamtól még idejekorán megtudtam az árulást és a nálam elrejtett két honvédet még idejében utnak eresztettem. A zsandárok aztán kutattak a padlásomon és mikor ott a széna között a két honvéd egyenruhát megtalálták, le akartak tartóztatni. Félrelöktem őket, lesiettem a létrán és megszöktem. Mikor aztán a zsandárok nagynehezen leereszkedtek a padlásról, a konyhába rohantak és addig ütötték-verték szegény feleségemet, míg az meghalt.

- Oh a szegény, szólt Ragyás.

- Engem a kis fiam felkeresett és értesített a történetéről. Rögtön haza siettem, hol feleségemet már holtan találtam. Megfogadtam, hogy bosszut állok gyilkosain.

- No, esküdni esküdhettek kend, szólt a gazda, de úgy hiszem, hogy egy kissé nehéz lesz a zsandárokon bosszut állni.

- Már bosszut is álltam!

- Micsoda?

- Hát amint a fiam a házamnál történeteket tudomásomra hozta, a fiamat rögtön régi barátomhoz Gubó Mártonhoz küldtem. Aztán lesbe álltam a Kádár szomszéd háza előtt és mikor az a lakásából kijött, egy lövéssel leterítettem. Vissza se fordultam a házamhoz, hanem egyenesen a Tiszához siettem Gubó Mártonhoz, ott töltöttem az éjszakát. Hajnal felé, éppen mikor Gubó Mártontól távozni akartam, a szentesi parthoz érkezett a csongrádi zsandárörmester két zsandárjával. Mikor a révész elindult a komppal, én is elhagytam a halászkunyhót. Éreztem, hogy az Uristen maga vezeti a gazd'ormestert az utamba és elhatároztam, hogy most bosszut állok feleségem gyilkosain.

- És sikerült?

- Hála Istennek sikerült, felelt Bogár Imre és részletesen elbeszélte a történeteket. Mikor befejezte elbeszélését, a korcsmáros felkiáltott:

- De hát hol volt a két zsandár, aki mindig az őrmesterrel szokott lenni?

- Azt már nem tudom, felelt nyugodtan Bogár Imre.

- És mit akar kend itt? - kérdezte kis szünet után Ragyás Mátyás.

- Mit akarok? Hát itt akarnék maradni kendnél. Majd csak akad kendnek valami munkája részemre.

- Nálam józan, szorgalmas és engedelmes munkás mindig talál munkát, szólt nyomatékos hangon Ragyás. - De előre megmondom, én nem tűrök ellentmondást; amit parancsolok, annak meg kell történnie.

- Engedelmes és mindenre kész ember vagyok.

- Hát akkor itt maradhat kend, - szólt Ragyás ravasz szemhunyoritással, jöjjön be a korcsmába, egyék és igyék, majd aztán, ha kipihente magát, a munkáról is beszélni fogunk.

Ezzel aztán Ragyás Bogár Imrével bement a korcsmába, hol Bogár leült a hosszú asztal mellé, Ragyás pedig kiment az udvarra és torkaszakadtából kiáltott:

- Pista! Héj Pista! - Gyere, új munkás érkezett, kiáltott Ragyás Mátyás és avval visszament az ivóba, ahol a jóízűen falatozó Bogárnak azt mondta:

- Rögtön itt lesz a Pista bátyám, akinek épp úgy kell engedelmeskedni, mint nekem.

Mielőtt még Bogár Imre felelhetett volna, megjelent a pitvarba vezető ajtó küszöbén Ragyás István bozontos feje. Valódi óriás volt, akinek rendkívüli testi erejéről mindenütt mesés dolgokat beszéltek.

- Itt vagyok no, - szólt az óriás, - mit akarsz?

Belépett a szobába, körülnézett és meglátva Bogár Imrét, odament hozzá, tetőtől-talpig végigmérte és vigyorogva mondta:

- Ez az új munkás, Mátyás? Nem bánom, derék fiúnak látszik. Isten hozta kendet és azt mondom kendnek, engedelmes legyen, mert különben velem gyúlik meg a baja!...

Már néhány napja ott volt Bogár Imre Ragyáséknál, de «dolgot» még mindig nem biztak reá. - Egy napon aztán félrehívta a bátyját Ragyás Mátyás és nagy titokban azt súgta neki:

- Te, Pista, én Bogár Imrét holnapután veled együtt munkára küldöm és aztán letartóztatom.

- De miért?

- Csak nem hiszed, hogy én ilyen akaratos és merész legényt, mint ő, aki olyan hatalmas emberrel mint Weckenberger, olyan könnyen elbánt, a bandában tartok?! Meg aztán szükségem is van rá, hogy a zsandároknak valamiben segítségére legyek, mert már régóta nem tettem nekik szolgálatot és már gyanus szemmel néznek reám.

- Jól van, szólt István, pedig kár érte, derék legénynek látom.

Ragyás Mátyás vállat vont és egy ideig hallgatott. Aztán megint magához intette bátyját és halk hangon szólt hozzá:

- Úgy áll a dolog, Pista bátyám, hogy Weckenberger, hála Istennek, örökre elnémult. Zdrahál és Wiszkocsil pedig, kiknek legtöbb kilátásuk van, hogy az őrmesteri rangot elnyerik, velünk tartanak. No most vigyázz Pista, ennek a két zsandárnak valami nagy szolgálatot kell tennünk, olyan szolgálatot, aminek révén egyikük okvetlenül elnyerje az őrmesteri állást. Értesz engem, Pista?

Az óriás tágra nyitott szemekkel nézett az öcscsére, aztán egy kis szünet után bambán felelt:

- Valóban nem értelek Mátyás, beszélj világosabban!

- Hát érts meg jól! Azt mondom, hogy olyan szolgálatot kell e két derék zsandárnak tennünk, aminek a révén egyikük az üresedésbe jutott őrmesteri állásba előléphet. Mit gondolsz István, mi volna például reájuk nézve ilyen nagy szolgálat?

Az óriás egy ideig gondolkozott, aztán felvidult és közelebb lépve a gazdához, halk hangon szólt:

- Te a kezükbe akarod játszani Bogár Imrét? Ugy-e?

- Ühüm, szólt Ragyás Mátyás. Hadd lássák a zsandárok, hogy mi jó szövetségeseink vagyunk, hadd lássa a kerületi kapitány ur, hogy éppen Zdrahál és Wiszkocsil a legjobb emberei. Ma kedd van, szombaton majd munkára fogsz menni Imre barátunkkal és magaddal viszed embereink közül Hetes Mátét is. Most figyelj jól reám!

- Hát beszélj Mátyás.

- Én majd elküldelek benneteket a nádas pusztára az öreg Izdrókáékhoz. - Az öreg nem igen fog ellenállni, annál inkább a fia, azzal végezzen Bogár Imre. Mikor aztán javában hozzá fogtok a holmik összeszedéséhez, majd jönni fognak a zsandárok. Elsütöd a puskádat reájuk, de lesz gondod reá, hogy kárt ne csinálj. Ők is löni fognak és ekkor te a földhöz vágod magadat, mintha a golyó talált volna és estedben kiragadod az Imre puskáját. A zsandárok aztán meg fognak kötni benneteket, de te az uton észrevétlenül feloldod lazán kötött békódat és megszököl. Idesietsz és elrejtőzöl a buzaveremben, míg én hazajövök. És most menj Bogár Imréhez és készítsd elő a szombati munkára.

A nap elmúlt anélkül, hogy a két fivér többé egy szót szólt volna a terv kiviteléről. Ebédkor Ragyás István ételt adott Bogár Imrének, aki a söntés előtt üldögélt és ásítózott.

- Ej István gazda, szólt Bogár Imre, még sokáig tart-e itt az én fogságom? Az ember szinte elbutul a sok henyéléstől.

- Legyen kend csak türelemmel, szólt halk hangon Ragyás István, ma kedd van, szombaton már munkára viszem kendet.

- Igazán? Miféle munkára? - kérdezte gyorsan Bogár Imre.

- Hát olyanra, amilyen nálunk akad, felelt nevetve az óriás.

Ezzel ott hagyta Bogár Imrét és ment a dolga után. Ugy öt órakor este ismét találkozott az udvaron Mátyás öccsével. Mint rendesen, István most is szótlánul elhaladt a gazda mellett, mikor ez halk hangon oda szólt:

- Pista, gyere csak egy szóra!

- Mit akarsz?

- Ha éjfélig nem jönne ide a két zsandár, Zdrahál és Wiszkocsil, akkor hajnal előtt be kell menned Csongrádra. Maradj ébren az éjszaka, talán szükségem lesz reád.

Elmúlt a nap; éjfél felé járt már az idő és Ragyás még mindig nyugtalanul várta a zsandárokat. Egyszerre aztán hirtelen felugrott és az ablakhoz sietett. Az ő jó füle az országuton valami szokatlan neszt hallott, ami jeladás volt számára. Néhány pillanat múlva Ragyás Mátyás már felismerte a két zsandárt, akik gyorsan közeledtek a csárda felé.

- Zdrahál és Wiszkocsil. Itt vannak, mormogott magában és gyorsan visszahúzódva a szobájába, levetkőzött és ágyába sietett.

A zsandárok a csárdához értek. Egyenesen a korcsmába mentek, ott gyufát gyújtottak és körülnéztek. A korcsmaszoba üres volt és Zdrahál az öklével az asztalra kopogva, cseh nyelven kiáltott:

- Hej, Pane Ratyás!

Sokáig kopogott Zdrahál, míg Ragyás végre megmozdult a szobájában. Álmosan kikiáltott:

- Dehogyan is megyek én ki most az ágyamból, gyertek ti be.

A két zsandár egy pillanatig tanácskozott, aztán Zdrahál gyufát gyújtott és ennek fényénél lassan betapogatództak a korcsmáros szobájába, a ki meggyújtotta a mécset és kezét nyújtva a zsandároknak, szólt:

- Isten hozta az urakat, foglaljanak helyet, nekem pedig engedjék meg, hogy ismét ágyamba feküdjek és úgy beszélhessek.

VI. Alku Bogár Imre bőrére.

Ragyás az ágyba feküdt és várta, hogy a zsandárok kezdjék megmondani, mi célból jöttek. Ezek jól ösmerték Ragyás ravaszágát és óvakodtak megszólalni. Végre is Ragyás törte meg a csendet:

- No Zdrahál barátom, mi ujság maguknál? Mikor temetik a szegény Weckenbergert?
- Hát, felelt Zdrahál, még csak holnap várjuk az orvost, a ki a hullát bonczolni fogja, így aztán talán holnap, vagy holnapután eltemethetjük. Kend csak eljön a temetésére?
- Hacsak az időmből telik, elmegyek, ámbár őszintén mondva, nem igen busulok utána.
- Elhiszem, Ragyás gazda, hogy kend se szerette nagyon az öregünket, no de volt is oka reá!
- Nekem? Szeretném tudni, hogy miért volna nekem okom reá?
- Hát az őrmester egyet mást tudott Ragyás gazdáról, meg a bandájáról.
- Ki mondja ezt? - kiáltott rideg hangon a gazda.
- Hát ő, az őrmester ur gyakran mondta, én is többször hallottam, mikor azt mondta hogy: «Hej csak egyszer kezembe kerülne az a gazember Ragyás, van itt nekem annyi anyagom ellene, hogy bizony bajosan menekülne az akasztófától!»
- Micsoda? Ezt Weckenberger őrmester mondta volna rólam?
- Igen, így szólt többször és akkor mindig a nagy piros szolgálati tárczájára mutatott, mintha ott volna együtt írásban az anyag gazduram ellen.

A gazda nem felelt, hanem várta, hogy a zsandár megint szóljon valamit. Ez azonban társával együtt felállt és mintha távozni akarna, odaszólt a gazdának:

- No Ragyás gazda, mi már elmegyünk. Isten áldja meg!
- No hová sietnek már az urak, szólt Ragyás. - Maradjanak még!... Hát kedves Zdrahál uram, kend az imént a meggyilkolt őrmester ur szolgálati tárczáját említette. Mondja csak, nem volna lehetséges azt a nyomorult tárczát valami módon eltüntetni?
- Már erre én is gondoltam, szólt Zdrahál, de ez nagyon merész és veszedelmes vállalkozás volna.
- Tudja kedves Zdrahál barátom, szólt Ragyás némi gondolkozás után, én nem igen félek annak a tárczának a tartalmától, de azért... - egye meg a fene, 100 pengő forintot adnék annak, a ki azt a fene tárczát a kezembe juttatná.
- Elhiszem, hogy Ragyás gazda adna azért a tárczáért 100 forintot, de hol az a bolond, a ki az ilyen csekélységért merészné azt a tárczát ellopni? Megér az 500 forintot is!

Ragyás nem felelt, hanem haragosan kezdett a szobában fel és alá járkálni. Egyszerre aztán megállt Zdrahál előtt és halk hangon kérdezte:

- Hát magára vállalná 300 forintért, hogy azt a tárczát megszerezze?
- Ötszáz forintért igen, felelt a zsandár.
- Hát nem bánom, szólt Ragyás, de két napon belül kezemben legyen az a tárcza.
- Meglesz, kedves Ragyás barátom, csak adja ide azt az 500 forintot, de mindjárt!

- Jól van, kedves Zdrahál barátom, szólt Ragyás a szekrényét felnyitva, itt az ötszáz forint, de most itt legyen ám két nap alatt az az átkozott tárcza!...

Ezzel Ragyás Mátyás átadott Zdrahál zsandárnak öt darab ujdonatuj ropogós százás bankót. A zsandár a pénzt gondosan megnézte és aztán a zsebébe tette. Aztán a zsebébe nyult és onnan egy nagy piros tárczát kivéve, nevetve szólt:

- No, kedves Ragyás uram, hogy lássa, hogy a Zdrahál csakugyan megbízható ember, itt a Weckenberger őrmester tárczája.

A gazda csak úgy kapott a tárcza után és mikor az már a kezében volt, dörmögve mondta:

- Kutya lánczos teringette, Zdrahál uram, illik a jó czimborát ilyen módon becsapni?

- Persze, hogy illik. Mégér az a tárcza magának még százszoros pénzt is!

- Na jól van, szólt nevetve Ragyás, hát becsapott, nem bánom, no lám, én akartam Zdrahál urnak valamit mondani, a mi többet ér ennél az ötszáz forintnál. - Mondja csak, mennyit adna azért, ha én kezébe szolgáltatnám Weckenberger őrmester gyilkosát?

- Azt a Bogár Imrét?

- Igen, azt! - Ha visszaadja Zdrahál uram az ötszáz forintomat, szombaton lefülelheti Bogár Imrét.

- Nem vagyok sült bolond, kiáltott nevetve Zdrahál. Nézze csak Ragyás uram, én jól tudom, hogy tudja, hogy hol kaphatom meg. De másrészt azt is tudom, hogy erről egy kukkot se szólt volna, ha nem volna érdekében azt a Bogár Imrét a kezembe szolgáltatni. És mivel ez így van, hát csak bolond volnék, ha az ötszáz forintot visszaadnám.

Ragyás Mátyás gunyos mosolygással végighallgatta a zsandárt, aztán néhány pillanatra fel és alá járkált szobában, míg végre a zsandár előtt megállva, halk hangon szólt:

- Tudja-e Zdrahál barátom, hogy én összeköttetésben állok a kapitány urral is?

- Tudom hát. Mit akar evvel mondani?

- Hát csak kérdezni akartam: mit szólna az én kedves Zdrahál barátom, ha én egyenesen a kapitány urnak sugnám meg, hogy hol lesz Bogár Imre szombaton este és arra kérném őt, hogy megbízhatóbb zsandárokat küldjön oda, mint a Zdrahál és a Wiszkocsilt.

- Az istenért, ezt Ragyás gazda csak nem cseleksz régi barátaival? - kiáltott Zdrahál ijedten.

- És miért ne, ha az én régi jó barátaim, kikkel szemben én mindig előzékeny voltam, nem restellnek tőlem ilyen csunya módon pénzt kicsikarni?

Zdrahál zsandár e szavakra egy pillanatig gondolkozott, ránézett a társára és aztán a pénzt a zsebéből kivéve, odatartotta Ragyásnak.

- Igaza van Ragyás barátom, itt a pénze!...

Ragyás elvette a pénzt és a zsandár vállát megveregetve, elégedetten így szólt:

- Ez aztán beszéd. Így szeretem, kedves Zdrahál barátom. Nem is szólok most már a kerületi kapitány urnak. És hogy az én Zdrahál barátom lássa, hogy gavallér emberrel van dolga, itt a pénzük, osztozzanak rajta barátaim!

És odaadta az 500 forintot a két zsandárnak, kik gyorsan osztozkodtak és aztán zsebre vágták a pénzt. Egy kis szünet után aztán Ragyás kérdezte:

- Zdrahál barátom! Van-e magának és Wiszkocsilnak szombaton éjjel szabad ideje?

- Igen.

- Mondja csak kedves Zdrahál barátom, tudná-e egy intézni a dolgát, hogy úgy 11 óra és éjfél között utjába ejtené a nádasi pusztát, a Görög Izdróka pusztáját?
- Tudom hát, felelte a zsandár. No, és ott találjuk a Bogár Imrét?
- Ott. Oda küldöm szombaton éjjel munkára.
- És kik lesznek vele?

Pista bátyám és Hetes Máté.

Zdrahál a kezével a fejét vakarta és gondolkozott. Ragyás ezt észrevette és gyorsan oda szólt:

- Ne féljen Zdrahál barátom a bátyámtól. Ez magukra fogja ugyan sütni puskáját, de nem fog találni. Erre maguk is löni fognak, a bátyám el fog esni és esés közben magával rántja Bogár Imre puskáját is. Aztán lefűlelik Bogár Imrét és ezt úgy, mint a bátyámat megkötözik és aztán mind a kettőt Görög Izdróka kocsijára rakják és beviszik Csongrádba. Utközben aztán Pista bátyám, akinek békóit csak lazára csavarják, kiszabadítja magát és leugrik a kocsiról. Utána lőnek, de természetesen nem találják és így aztán csak Bogár Imrét viszik be Csongrádra.
- Elég az nekünk, így nagyon meg vagyunk elégedve.
- Hát akkor nincs több mondani valóm, szólt Ragyás és kezet nyújtott a zsandároknak.
- Isten áldja meg Ragyás barátom, szólt Zdrahál, mire aztán a zsandárok eltávoztak Csongrád felé.

VII. Tetten ért rabló.

Szombat délután volt. A lajossalási csárda korcsmaszobája teljesen üres volt és Ragyás Mátyás a korcsma ajtajában állva szivta a pipáját és kinézett az országútra. Majd lassan felnyitotta az udvarra szolgáló ajtót, és mély, öblös hangján kikiáltott az udvarra:

- Pista! Pista!

Néhány pillanat múlva az óriás bedugta bozontos fejét az ajtón és halk hangon kérdezte:

- Mit akarsz Mátyás?

- Hozd ide az Imrét, itassuk meg szegényt, mielőtt munkára megy.

Ragyás István szó nélkül távozott, a gazda pedig kezébe vette a söntésben levő nagy boroskancsót, aztán egy kétitczés üveget is tele töltött borral és nyugodtan várta Bogár megérkezését. Végre a tornáczon hallotta bátyja nehéz lépéseit, elébe sietett a konyha ajtóig, ahol találkozott bátyjával és Bogár Imrével.

- Isten hozott Imre barátom, - szólt a gazda és kezét nyújtott Bogár Imrének.

- Adjon Isten jó napot, Mátyás gazda, szólt Bogár Imre, megszorítva a gazda kezét, kend hivatott?

Igen, egy kis beszédem van kenddel, Imre barátom.

És mikor Bogár Imre az asztalhoz ült, a gazda betöltött a két pohárba.

Kocintottak és ittak. Ragyás Mátyás ismét teletöltötte a poharakat, ismét kocintott és ismét kiürítette a poharat. Csak természetes, hogy Bogár Imre követte példáját. De mikor Ragyás alig két percnyi szünet után harmadszor töltött és ismét Bogár felé emelte a poharát, ez nem nyult a poharához, hanem komoly hangon szólt:

- Köszönöm gazda uram, de én nem tudok annyit inni, nem vagyok hozzá szokva.

- Ej, nem baj, Imre barátom, csak igyék kend, jókedvben vagyok, mert kitünő munkára küldhetem kendet, aztán már csak azért is igyék kend... mert a bor bátorságot, merészséget ad az embernek.

Evvel aztán ismét kocintott Bogár Imrével és aztán lassan áttért a végzendő munkára.

- A nádasi pusztára fogtok menni egy kis látogatásra az öreg Izdrókához. Ez az ember, ez a vadrác, borzasztóan gyűlöli a magyarokat. Hát kend a bátyámmal és Hetes Mátéval oda fog menni a pusztájára. Hetes kívül marad örködni, kend és a bátyám pedig benyitnak Izdrókához. Együtt találják az öreget a fiával. Nem igen fognak védekezni, ha erélyes hangon pénzt kérsz tőlük; ha talán az ifju Izdróka mégis védekeznék, akkor se kell vért ontani, hanem elég az, ha a fiut a puskaagygyal szeliden fejbe bököd. Ha ez megtörtént, a szobában levő két nagy szekrényben találtok annyi pénzt és ékszert, a mennyi csak kell. Nyugodtan dolgozhattok, mert a cselédség megmozdulni se fog, azt én magamra vállalom.

Ezzel Ragyás Mátyás megint tele töltötte a két poharat, kocintott Bogár Imrével és így köszöntötte fel:

- Isten éltesen, Imre barátom, szerencsés munkát kívánok.

- Isten éltesse gazd'uramat, szólt Bogár Imre és miután kiitta borát, kezét fogott a gazdával és ismét visszament az udvarra.

Ragyás Mátyás pedig utána nézett, aztán fejét a két tenyerébe temetve, mormogott:

- Isten úgy segítsen, kár érte, derék legény, de a minek meg kell lenni, meg kell lenni!...

Holdvilágos gyönyörű nyári éjszaka volt, mikor egy parasztkocsi, mely előtt két kitűnő fakó volt és melyen a kocsison kívül még két bundába burkolt ember ült, mintegy háromszáz lépésnyire a nádasi pusztától megállt. A két ember leszállt a kocsiról és levette az ülésre helyezett két darab kétsövű puskát, melyből mindegyik egyet a bundája alá rejtett, a kocsis pedig a kocsira ült és behajtott a tarlóra, ott kifogta a lovakat és a kocsihoz kötötte őket, mire aztán a két bundás emberhez sietett, a kiknek egyike Ragyás István, a másika pedig Bogár Imre volt.

- Hát te most itt maradsz Máté, szólt halk hangon az óriás és vigyázni fogsz, hogy baj ne legyen. Ha valami gyanusat látsz, a szokott jellel értesíts bennünket.

A két betyár a bunda alá rejtett puskával gyorsan előre haladt az országuton. Néhány perc múlva egy az országuttól elágazó és a nádasi pusztára vezető uthoz értek. A két betyár körülnézett, aztán befordult a pusztára vezető utra. A hold éppen sűrű fekete felhő alá bujt, mikor a pusztai épületeihez értek. A cselédség házáitól körülvéve ott állt előttük a nagy uriház, melynek kapuja nyitva állt.

Ragyás István megállt, a bundája alól kivette a puskáját és halk hangon szólt Bogár Imréhez:

- Vedd elő a puskádat és gyere.

Bogár Imre puskáját a kezébe vette és felsóhajtott. Ragyás hirtelen visszafordult és kérdezte:

- Mi az Imre, félsz?

- Nem én, csak arra gondoltam, hogy most lesz akasztófára való rabló az Imre fiam apjából.

Ragyás István nem felelt, átlépte az uriház kapuját és belépett a házba, hol a legmélyebb csend uralkodott. Gyufát gyújtott és közölnézve tájékozta magát. A tornácra három lépcső vezetett, ezeken Ragyás István Bogár Imrével felment és lassan, óvatosan, előrehaladt a pitvar ajtajához. Aztán benyitott a pitvarba és egy gyufa fényénél jobbra és balra is látott szobaajtókat.

Az óriás nesztelenül a jobboldali szobaajtóhoz ment, fejét óvatosan az ajtóhoz támasztva, néhány pillanatig hallgatózott és az ajtón át hallotta a bent alvók rendes lélegzését. Gyufát gyújtott és Bogár Imréhez fordulva, suttogta:

- Itt bent vannak; előre!

Ezzel benyitott az ajtón és Bogár Imrével együtt belépett a szobába. Csak egy lépést tettek előre, mikor a szobában alvók felriadtak és két hang egyszerre kiáltott:

- Mi az? Ki az?

Mielőtt még Ragyás válaszolhatott volna, az öreg Izdróka már kiugrott az ágyból, gyertyát gyújtott és rémülten látta maga előtt a két kormos arcú, bundába burkolt alakot.

- Mit akarnak? - hebegett Izdróka és az éjjeli szekrényen heverő pisztoly után nyult.

- El onnan a kezeddél, gazember, vagy golyót röpittek a fejedbe, kiáltott Ragyás István és puskáját az öreg emberre szegezte.

- Istenem, Istenem, rimázkodott az öreg, mit akarnak tőlem?

- Ide a pénzeddel, vén gazember, halálfia vagy, ha rögtön nem nyitod ki a szekrényedet.

- Alázatosan kérem, nincsen a szekrényemben semmi. Szegény ember vagyok, nincsen nekem pénzem. Könyörgött az öreg ember.

- Ne komédiázz, ide azzal a szekrénykulccsal, vagy mindjárt véged lesz, kiáltott Ragyás István.

- Agyonlövöm az urat, mint a kutyát, ha fel nem nyitja a szekrényeit, dörmögött most Bogár Imre is és torkon ragadta az öreg embert.

E pillanatban a másik ágyból, amelyben az ifju Izdróka eddig mozdulatlanul feküdt, eldőrdült egy lövés. Az ifju Izdróka, akinek a két haramia hátat fordított, észrevétlenül lekapta az ágya fölött a falon lógó töltött pisztolyt és azt Ragyás Istvánra sütötte, ki a halántékán találva, holtan rogyott a földre.

Bogár Imre rémulten nézte egy pillanattig bajtársa hulláját, de már a következő pillanatban az ifjura emelte a puskáját és reá kiáltott:

- Ezért meghalsz, kutya!

De nem tudta a puskáját elsütni, mert ebben a pillanatban reá sütötte el az öreg Izdróka a pisztolyát. A golyó Bogár Imre füle mellett repült a falnak.

E pillanatban a tornácson gyors lépések hallatszottak és egy erős hang már a pitvar ajtajánál kérdezte:

- Mi történik itt?

És most az ajtót kívülről felnyitották és az ajtóban megjelent Zdrahál és Wiszkocsil alakja, míg hátuk mögött még két zsandár volt látható.

- Le a fegyverrel, gazember, kiáltott Zdrahál. Bogár Imre e hangra visszatántorgott. A következő pillanatban ráismert Zdrahál zsandárra.

- Magad vagy gazember. A pokolba veled! ordított Bogár Imre és villámgyorsasággal emelte a puskáját a zsandárra. A lövés eldőrdült és Zdrahál vad kiáltással, szétroncsolt fejjel holtan esett Ragyás István mellé a földre.

De elesett Bogár Imre is ugyanabban a pillanatban, mert az öreg Izdróka, látva, hogy a haramia a zsandárra emelte fegyverét, hátulról a pisztolyának agyával ugyanabban a pillanatban mért egy hatalmas ütést a fejére, mikor a betyár meghuzta fegyvere ravaszát.

Bogár Imre az iszonyu ütéstől elkábulva eszméletlenül a földre rogyott. A következő pillanatban a zsandárok rávetették magukat és mikor eszméletét vissza nyerte, a kezén és lábán meglánczolva találta magát.

- Gazember, kiáltott Wiszkocsil, fejbeütve a betyárt, agyonlőtted a pajtásomat, most akasztó-fára jutsz.

- Agyonlőttem a gazembert? Jól van, akkor most már történjék velem bármi, én nem bánom.

A zsandárok dühösen rávetették magukat a megkötözött és mozdulni sem tudó haramiára és agyba-főbe verték. Mikor aztán Bogár Imre ismét elvesztette eszméletét, kocsit kértek Izdrókától és erre tették fel Bogár Imrét. A zsandárok a kocsira ültek és már el akartak hajtatni, mikor sietve jött hozzájuk a fiatal Izdróka és lihegve kérdezte Wiszkocsiltól:

- Örmester uram!... Mi történjék a hullákkal?

- Azok bizony ott maradnak a szobában, míg eljön a komisszió.

Izdróka rimánkodott és kérte, hogy vigye el a hullákat, de Wiszkocsil hallani se akart a hulláknak a szobából való eltávolításáról.

- Nem tehetem, még ha 100 pengő forintot ad is.

Ezt aztán Izdróka megértette és mikor kezébe nyomta a zsandárnak a száz forintot, ez rögtön kivitette a szobából a hullákat. De hová tegye most a hullákat, míg megérkezik a helyszíni bizottság? Wiszkocsil körülnézett az udvaron és egyszerre csak egy nagy szalmakazalra mutatott és parancsot adott embereinek, hogy vigyék a hullákat oda és rejtsek ott el a szalma alatt, míg a bizottság el fog jönni.

Igy is történt. A hullákat elrejtették az óriási szalmakazal alá és Wiszkocsil a zsandárokkal ismét a kocsira szállt és elhajtattott a nádasi pusztáról.

A zsandárok a csongrádi országúton hajtottak Csongrád felé. Már jó távol voltak a nádasi pusztától, mikor a kocsi saroglyájába lekötött Bogár Imre magához tért és az iszonyu fájdalom okozta kinjában hörögni kezdett:

- Víz... egy... egy csepp vizet!

Wiszkocsil zsandár feléje rugott, úgy, hogy elhallgatott. Aztán tovább hajtottak. De a következő pillanatban hüledezve felkiáltott Wiszkocsil:

- Jézus Mária! Hát az ott mi legyen?

És a nádasi puszta felé mutatott a kezével, a hol az ég vérvörös felhőin látható volt, hogy ott valami kigyulladt.

- Tűz van a pusztán ott, kiáltott Wiszkocsil, hajtsunk vissza!

A kocsi megfordult és a lovak örült vágatásban száguldtak a puszta felé. Most már látható is volt, hogy az a nagy szalmakazal égett, a mely alá Wiszkocsil a két hullát temettette.

A kocsi odaért a tűz színhelyéhez, hol Wiszkocsil csak az öreg és az ifju Izdrókat találta, kik nagyban jajveszékelték a tűz körül.

- Hol vannak a maga emberei? kérdezte Wiszkocsil szigorú hangon.

- Jaj, kérem alássan zsandár uram, azok úgy alszanak, mintha meghaltak volna! rimánkodott az idősb Izdróka. Nem lehet azokat felköltetni.

- Nem? Majd felkeltem én a hunczut gazembereket! - kiáltott Wiszkocsil. Hol vannak a vizvödörök?

Izdróka elvezette a zsandárt egy raktárépülethez, a hol sok lim-lom között ott hevert három teljesen kiszáradt vödör is.

Wiszkocsil cseh nyelven parancsot adott az embereinek, mire ezek egy-egy vizvödört felkaptak és a kuthoz siettek, hogy azokat teletöltsék. A tele vödörrel azután bementek a kunyhókba és felöntözték a cselédséget, melyet aztán puskaagygyal kergettek az oltási munkához.

E közben Bogár Imre folyton vizért rimánkodott. Wiszkocsil, a ki a kocsija mellől vezette a mentési és oltási munkálatokat, végre megszánta a szegény embert, kivette a zsebéből a zsandárfelszereléshez tartozó bőrpoharat, megállított egy bérest, a ki éppen egy vödör vízzel elhaladt mellette és a vödörből tele merítve a bőrpoharat, odavitte azt a kinosan hörgő betyárhoz.

Bogár Imre nagy nehezen felemelkedett és mohón itta az üdítő italt. Aztán visszadült és halk hangon szólt:

- Ah - ez jó volt, - ez megmentett. - Köszönöm, - köszönöm!

- Akarsz még vizet inni, kutya? kérdezte tőle Wiszkocsil és a nélkül, hogy a betyár válaszát bevárta volna, még egy pohárral adott neki.

És míg Bogár Imre ivott a friss jéghideg vizből, hirtelen egy gondolat villant fel Wiszkocsil agyában. Ott hagyta a betyár kezében a bőrpozarát és odarohant az égő szalmakazalhoz. Magához hívta az oltó cselédeket és a szalmakazalra mutatva, kiáltott:

- Itt fekszik az én kamerádom Zdrahál hullája, ezt ki kell huzni rögtön!...

A cselédek a nagy hőség ellenére nekirohantak az égő kazalnak és a Wiszkocsil által mutatott helyről kihúzták a Zdrahál zsandár hulláját és azt a kocsira vitték.

Wiszkocsil most az egyik zsandárt a kocsira ültette s miután kijelentette Izdrókának, hogy neki és embereinek már nincs itt dolga, felült a saját kocsijára és a két kocsit Csongrád felé vette útját.

Utközben Wiszkocsil ülő helyzetbe hozta a már teljesen magához tért Bogár Imrét és kemény hangon szólt hozzá:

- Téged most Csongrádon felakasztanak, te kutya!

- Nem bánom én, akasszanak fel, felelt Bogár Imre.

- Kivel voltál ott? - kérdezte Wiszkocsil.

- Mit tudom én? Nem ösmertem azt az embert, a ki velem jött.

- Hazudsz, te a Ragyás Pistával voltál ott!

Bogár Imre hallgatott, erre nem tudott mit felelni.

A zsandár egy kissé gondolkozott, aztán ismét rákezdte:

- Te kutya, hallod-e?

- Mit akar tőlem?

- Én tudtam, hogy te és Ragyás Pista elmentek Izdróka nádas pusztájára rabolni.

- Nem tudom, ki mondhatta meg az urnak, sóhajtott Bogár Imre.

- Hát a Ragyás Mátyás gazda mondta, mert azt akarta, hogy téged elfogjalak.

- Micsoda? - kiáltott Bogár Imre, a Ragyás Mátyás adott fel engem?

- Az bizony. Ragyás Mátyás mondta meg Zdrahál pajtásomnak az egész dolgot előre.

- Ugy, ugy, sziszegett Bogár Imre. Na várj, Ragyás Mátyás, csak a kezeim közé kerülj!

- Nem fél az tetőled, gunyolódott Wiszkocsil, de azért te mégis meg fogod bosszulni magadat rajta. Én megmondom, hogy kell alaposan megbosszulni magadat... - Mondd csak, Bogár Imre, egyedül gyilkoltad te meg Weckenbergert?

- Igen, én egyedül lőttem agyon.

- Hát tudod mit, Bogár Imre? Te a törvényszéknél azt fogod mondani, hogy te a Ragyás Mátyással együtt gyilkoltad meg Weckenbergert s aztán majd őt is felakasztják.

- De azt nem hiszik el és ő is tagadni fogja.

- Nem használ az semmit, ha megmondod, hogy a Ragyás Mátyás szekrényében van a meggyilkolt őrmester szolgálati tárczája.

- Ah, az a tárcza az ő szekrényében van? - kiáltott örömmel Bogár Imre.

- Igen ott van a tárcza, azt a tárczát megvette a Zdrahál kamerádtól.

- Értettem, értettem. Na Ragyás Mátyás, így szörnyű bosszút állok rajtad!... Velem együtt jössz te az akasztófára!

- Ez jó lesz. De még valamit mondanék neked.

- Hadd halljam!...

- Ha téged most Csongrádon kihallgatnak, ne mondd meg mindjárt, hogy a gazda is bűnös.

- Miért nem?

- Azért, mert Csongrádon valamennyi zsandár, hivatalnok, de még a kapitány is jó barátja a gazdának. Ha te valamit vallasz Ragyás ellen, ő ezt rögtön megtudja és aztán nem találják meg nála a Weckenberger tárczáját.

- Hát mit mondjak Csongrádon?

- Semmit, úgy is visznek téged Kecskemétre, a hol a törvényszék van. Csongrádon én megcsinálom a jelentést és ha téged kérdeznek, hát azt mondd, hogy nem vallasz, csak a kecskeméti bíróságnál. Értetted?

- Értem, értem, így fogok tenni!...

A két férfi elhallgatott. Néhány percz mulva beértek Csongrádra s Wiszkocsil a kerületi kapitány lakásához hajtatott. Mikor oda érkezett, a kocsi zörgésére a kapuhoz sietett Abonyi, a háztulajdonos és a zárt kapun át kérdezte:

- Ki az? Mit akarnak?

- Én vagyok, Wiszkocsil, - itthon van a kerületi kapitány?

- Már lefeküdt és alszik, felelt Abonyi.

- Hamar ébressze fel.

Néhány percz mulva az álmából felzavart kerületi kapitány előtt állt Wiszkocsil és előadta a történeteket. A kerületi kapitány nem is ijedt meg annyira annak hallatára, hogy Zdrahál zsandárt megölték, de nagyon megijedt, mikor hallotta, hogy Ragyás Istvánt agyonlőtték.

- Mit fog ehhez Ragyás Mátyás szólni, - gondolta Schneider magában, a ki, mint tudjuk, folytonos összeköttetésben állott a derék gazdával.

A kerületi kapitány, míg ezen gondolkozott, nagy lépésekkel izgatottan fel és alá járkált a szobában. Nagysokára aztán hirtelen megállt a feszes katonai állásban mozdulatlan zsandár előtt és azt kérdezte:

- Egy rabot is hozott?

- Igenis, nagyságos uram, egy veszedelmes rabot, Bogár Imrét, a ki agyonlőtte a szegény Weckenberger őrmestert.

- Hol fogták el ezt a veszedelmes gazembert? - kérdezte örömmel a kapitány.

- Ott a nádasi pusztán, a hol rablási szándékkal hatolt be az Izdróka-féle uriházba az agyonlőtt Ragyás Istvánnal együtt.

- Jól van, jól, szólt a kerületi kapitány, hozza csak be azt a Bogár Imrét. És hívja be tolmácsnak Abonyit is, a házigazdát.

A következő pillanatban a zsandárok behozták az erősen megbilincselte Bogár Imrét és a zsandárokkal együtt bejött Abonyi Gáspár uram is.

- Hogy hívják, kérdezte a kapitány parancsára Abonyi, Bogár Imrét.

- Hiszen ugyis tudják, mit kérdezik ezt tőlem? Nem felelek!
- Igaz-e az, hogy te gyilkoltad meg Weckenberger őrmestert?
- Mit kérdeztet engem a kapitány ur? Ugy sem ő ítél felettem. Majd felelek én a bíróságnak Kecskeméten!...

A kapitányt óriási dühbe hozta Bogár Imre válasza. Hiába ordított és fenyegetődött. Bogár Imre megmaradt annál az egy válasznál:

- Majd Kecskeméten beszélni fogok!

És ennél maradt is. - A kapitány látva, hogy nem tud belőle vallomást kicsikarni, parancsot adott, hogy vezessék a börtönbe, majd holnap beszállíttatja Kecskemétre. - - -

Mig Wiszkocsil kocsija Bogár Imrével Csongrád felé tartott, egy másik kocsi a nádas pusztáról örült hajtásban robogott Lajos-szállás felé. Ezen a kocsin Hetes Máté ült.

A gazda már lázas türelmetlenséggel várta visszatérő bátyját és gyakran az ablakhoz állt és az országutra nézett. Éles szeme végre már jó messziről meglátta a közeledő kocsist és ijedten vette észre, hogy a kocsin csak Hetes Máté ül. Eleinte azzal vigasztalódott, hogy bátyja bizonyára a kocsi aljában alszik. Erőltette magát a nyugalomra, de mégse tudott nyugodt maradni. Izgatottan fel és alá járkált a szobában és mikor már halotta a kocsi zörgését, a korcsmajtóhoz sietett és az ajtóban állva várta a kocsi érkezését.

Végre a kocsi a csárdához ért és Ragyás Mátyás odasietett Hetes Mátéhoz és gyorsan kérdezte:

- No Máté, mi ujság? Minden rendben ment?

Hetes Máté komolyan nézett a gazdára és aztán halk hangon szólt:

- Baj van, gazd'uram!
 - Baj van? Mi történt Pistával?
 - Agyonlőtték, meghalt.
 - Ó, - kiáltott Ragyás Mátyás pokoli vadsággal, agyonlőtték? Ki lőtte agyon?
 - Ugy hiszem gazduram, hogy az egyik Izdróka lőtte agyon.
 - Ugy? No várj Izdróka, ezért lakolni fogsz, sziszegett féktelen dühében Ragyás Mátyás és ismét Hetes Mátéhoz fordulva, kérdezte:
 - Nos és Bogár Imre?
 - Azzal minden rendben van. A zsandárok elvitték Csongrádra.
 - És a Pista hullája? - kérdezte a gazda.
 - Az elégett, - felelt nyugodtan Hetes Máté, - elégett Pusztanádason egy nagy szalmakazal alatt, melyet én meggyújtottam, felelt Hetes.
 - Nem értlek, szólt Ragyás.
- Hetes Máté most rövidesen elbeszélte a nádas pusztán történeteket, hozzátéve, hogy a szalmakazalt ő gyújtotta fel. A gazda figyelmesen hallgatta és helyeslőleg bólintott a fejével. Mikor aztán Hetes Máté befejezte elbeszélését, a gazda némi gondolkodás után szólt:
- Helyesen cselekedtél Máté. Rendben van minden. Elfáradtál?
 - Nem én, felelt Hetes Máté, - mit parancsol, gazduram?

- Fogd be a kocsi elé az én fakóimat és hajts, a hogyan a lovak birják, Csongrádra. Ott minden áron be kell jutnod Bogár Imre börtönébe, beszélned kell vele. Legjobb lesz, ha ezt Wiszkocsil zsandárral valahogyan elintézed. Add neki ezt a háromszáz forintot. Tartóztasson le téged bármely ürügy alatt és zárjon az Imre börtönébe.

- Jól van gazduram, és ha az Imrénél vagyok, mit mondjak neki?

A gazda egyideig fel és alá járkált és nem válaszolt. Majd megállt és mintha más gondolatra tért volna, szólt:

- Hát mondd meg neki, hogy ne féljen semmit, örködöm felette és ki fogom szabadítani. Csak ennyit mondj neki.

Hetes Máté az istállóhoz sietett és befogta a gazda két fakóját. Remek két ló volt, csak úgy repültek. Másfél óra alatt megtették az utat Lajosszállásról Csongrádra és éppen kihajtotta a csordás a csordáját, mikor Hetes Máté a nagy korecsmához érkezett, oda gyorsan beállította a lovait és aztán haladék nélkül elment a zsandár kaszárnyához.

De itt baj volt. A zsandárok mind ott voltak a kaszárnya udvarán és tisztogatták a ruháikat. Hetes Máté belépett a kaszárnya udvarára és körülnézett. Kereste Wiszkocsil zsandárt, de nem találta. Kérdezősködött utána, de nem tudott a zsandárokkal beszélni, szóba se álltak vele. Hetes Máté egy kissé gondolkozott, aztán elsietett Abonyi Gáspár házához. A szerencse kedvezett neki. Abonyi Gáspár éppen a kapuja mellett levő padon ült és pipázott, mikor Hetes Máté hozzá érkezett.

- Adjon Isten jó reggelt, Gáspár gazda.

- Adjon Isten, szólt Abonyi röviden és gyanakodva nézett Hetesre, a kiről jól tudta, hogy Ragyás Mátyás bandájához tartozik. - Hát mi jót hoz kend?

- Egy kis szivességre akarnám kérni gazdauramat.

- Hadd halljam!

- A Wiszkocsil zsandárral volna egy kis beszélni valóm, de nem találom a kaszárnyában. Nem volna kend olyan szives velem jönni és megtudni, hogy hol találhatnám a Wiszkocsilt?

- Hát elmehetek, szólt Abonyi és felállt.

VIII. Bogár Imre börtönében.

Elmentek a kaszárnya felé. Egyszerre az uton megállt Abonyi Gáspár és hirtelen azt kérdezte Hetes Mátétól:

- Az éjjel elfogott Bogár Imre miatt jött kend?

Hetes Máté meglepetten nézett Abonyira, aztán rövidesen felelt:

- Avégett.

Abonyi Gáspár mélyen felsóhajtott, aztán halk hangon szólt:

- Nem tudom, hogy a szegény Bogár Imrével fog-e beszélhetni?

- Azért jöttem pedig.

- Hát akkor erről a szándékáról lemondhat kend, annyit biztosan tudok, szólt halk hangon Abonyi, Bogár Imre most még az apjával se beszélhet.

- Csak nem ütötték agyon a zsandárok?

- Nem egészen, de félholtan fekszik a börtönében. A dolog úgy áll, hogy Imrét már elfogatásánál kegyetlenül elverték a zsandárok és úgy emelték le az udvaromban a kocsiról, mikor a kerületi kapitányhoz kihallgatásra hozták.

- Nos és meghalt azóta a szegény Imre? kérdezte haragosan Hetes Máté.

- Nem a! Az orvos bekötözte és azt mondta, hogy a sebei súlyosak ugyan, de nem életveszélyesek. Egyben figyelmeztette a kapitányt, hogy a rabon ki fog törni a sebláz és hogy az legalább is három napig nem lesz kihallgatható. A kapitányt ez láthatóan kellemetlenül érintette és rövid gondolkodás után azt kérdezte az orvostól, hogy szállítható-e a rab, mire az orvos azt felelte, hogy kényelmes, puha fekvésben, lassú hajtásban szállítható, sőt még hogy a friss levegő előreláthatólag jó hatással lesz a beteg rabra. Az orvos aztán távozott, a kapitány pedig nekem azt parancsolta, hogy készítsek kényelmes, puha szénafekvést a rab részére a kocsimon és féltizkor fogjam be a lovaimat és hajtsak a kaszárnyához, mert tiz órákor Kecskemétre szállíttatja a rabot.

- Ki fogja a rabot Kecskemétre kíséni?

- A kerületi kapitány előttem parancsot adott Wiszkocsilnak, hogy négy lovas és hat gyalog csendőr legyen készen erre.

E pillanatban szemközt jött velük Wiszkocsil csendőr.

- Nini, - szólt Abonyi, - ott jön a Wiszkocsil!

- Akkor beszéljek vele, szólt Hetes gyorsan. Isten áldja meg kendet, Gáspár gazda!

Ezzel Hetes Máté ott hagyta Abonyit és gyorsan utána sietett Wiszkocsilnak, a kit a kaszárnya kapujánál meg is csipett.

- Adjon Isten jó napot, Wiszkocsil ur, szólt Hetes.

- Jó napot, - szólt Wiszkocsil az ő furcsa magyarságával, - hát kend mit keres itt?

- Magát keresem.

- Engem? És mit akar tőlem?

- A gazduram küldött.

- És mit kíván tőlem?
 - Azt kérdezteti Wiszkocsil urtól, hogy nem szeretne-e Wiszkocsil ur könnyü módon háromszáz forintot keresni?
 - Háromszáz forintot? - nevetett a zsandár. - Hát ki ne szeretne könnyü módon háromszáz forintra szert tenni? Mit kíván Ragyás gazda tőlem?
 - Az éjjel Bogár Imrét elfogták.
 - Tudom, - szólt a zsandár, - én fogtam el, hiszen a gazda tudja.
 - Igen, igen, - szólt Hetes Máté, - de most a gazda azt kívánja, hogy okvetlenül beszéljek Bogár Imrével, mielőtt Kecskemétre szállítják.
 - Ohó, barátom, kiáltott a zsandár, azt lehetetlen.
 - Miért lehetetlen?
 - Először a Bogár Imre seblázban van, aztán pedig már tiz órakor Kecskemétre szállítják.
 - A gazda éppen azért küldi a háromszáz forintot...
 - Még ha ezret küldene is, ami lehetetlen, az lehetetlen.
 - Tartóztasson le engem és zárjon a Bogár Imre börtönébe, - suttogta Hetes Máté.
 - Ugy, ugy, - szólt némi gondolkodás után Wiszkocsil, - hát a gazda talán ki akarja szabadítani a szegény Bogár Imrét?
 - Igen, Wiszkocsil ur.
 - Hja, az nehéz dolog lesz, ha még ezt elébb tudatta volna velem, de most már teljesen lehetetlen.
 - Miért volna az lehetetlen? - kérdezte türelmetlenül Hetes Máté.
 - Miért? Hát azért, mert a kerületi kapitány négy lovas és hat gyalog zsandárt rendelt ki rabkiséretnek, ezek közül csak kettő van, aki velem és a gazdával tart, - szólt Wiszkocsil.
 - Ez baj, - szólt Hetes Máté, - nagy baj!
 - Nem tehetek róla, ezt a gazda is be fogja látni. De mondok én kendnek valamit. Ha azt a háromszáz forintot itt hagyná, akkor...
 - Akkor? - kérdezte gyorsan Hetes Máté.
 - A kecskeméti börtönfelügyelő az én földim és jó barátom. Szólnék egy okos szót az én Wimetal barátommal, talán lehetne őt a kecskeméti börtönből kiszabadítani.
 - Hát ezt a gazdával kell előbb megbeszelnem, - szólt Hetes egy kis gondolkodás után.
 - Jó, jó, csakhogy ha én most Kecskemétre megyek, mindjárt beszélhetnék a Wimetal börtönfelügyelő barátommal, tudja a jó Isten mikor jövök én megint Kecskemétre, - szólt Wiszkocsil, a ki nem igen szerette volna, hogy Hetes visszavigye a 300 forintot.
 - Nekem parancsom van, hogy csak az esetben adjam oda ezt a pénzt, ha lehetővé teszi, hogy Bogár Imréhez jussak.
- A zsandár gondolkozott.
- Hát kend csakugyan be akar jutni a Bogár Imréhez? kérdezte.
 - Igen, beszélni akarok vele, - szólt Hetes Máté.

A zsandár körülnézett és mikor senkit se látott a közelben, halk hangon szóló Heteshez:

- Hát adja ide gyorsan azt a háromszáz forintot. Letartóztatom kendet és beküldöm az ő börtönébe.

Hetes Máté átadta a háromszáz forintot. Ez a zsebébe tette a pénzt, aztán hirtelen torkon ragadta Hetest és kegyetlenül agyba-főbe verni kezdte. És míg a kezével alaposan püfölte és lábával rugdalta Hetest, addig folyton kiáltott:

- Ne, te gazember! Te bitang rebellis kutya. Bekerülsz most a dutyiba, majd adok én neked «Éljen Kossuth Lajos»-t kiáltani...

És folytonosan ütlegelve és rugdálva betuszkolta Hetest a kaszárnya udvarára és ott még két zsandárt is intett magához és oly alaposan elverte szegény Hetest, hogy már a fele se volt tréfa. Hetes Máté kinjában maga se tudta, hogy hányadán van Wiszkocsillal, komolyan üti-e, vagy csak úgy barátságosan azért, hogy annál könnyebben elzárhassa Bogár Imre börtönébe.

És míg Hetes Máté a megveretése alatt ezeken törte a fejét, egyszerre úgy fejbe ütötte őt az egyik zsandár, hogy rögtön a vértől elborítva, eszméletlenül elterült. A zsandárok most abba hagyták a verését, mire Wiszkocsil hangosan rájuk rivallt:

- Eh, nem kell félni semmitől. Hagyjátok békébe most ezt a rebellis gazembert, éppen ott van a Bogár Imre börtönében az orvos ur, vigyük be oda, hadd kösse neki is be a felcser ur a fejét.

Erre megfogták Hetes Mátét, aki éppen magához tért és bevitték az udvar leghátulsó részében volt börtönbe, melyben Bogár Imre feküdt eszméletlenül a fapricscsen.

A fapricscs mellett állt egy ősz haju, polgári öltözetet viselő ember és egy zsandár, az előbbi a kerületi orvos volt, míg a zsandárt berendelték mellé a beteg ember «ápolására». Egy széken állt egy nagy tál hideg vízzel, melyben egynéhány rongy volt áztatva. A beteg az orvos rendeletére hideg borogatásokat kapott és a zsandár csakugy csapta minden három perczen az uj hideg borogatást az eszméletlen ember homlokához.

Wiszkocsil és két zsandártársa behozták a börtönbe az éppen magához tért Hetes Mátét és őt is a fapricscsre dobták Bogár Imre mellé. Wiszkocsil aztán az orvos előtt haptákba vágta magát és katonásan jelentette;

- Alázatosan jelentem az orvos urnak, ennek a gazembernek a korcsmában verekedés közben bevették a fejét. Ide hoztuk, mert mindig a Kossuth Lajost éltette.

Az orvos megnézte Hetes Máté fejét. Jó nagy lyuk volt rajta, de egyéb baja nem volt. Az orvos bekötötte és haragosan kiáltott:

- Nincs ennek semmi baja, vihetik!

- Alázatosan kérem - szólt Wiszkocsil - zsufozásig tömve vannak a többi börtönök, ha megengedné orvos ur, itt hagynám ezt az embert, legalább ápolhatná azt a másikat.

- Helyes, ez okos gondolat, - szólt az orvos és Hetes Mátéhoz fordulva, rárivallt:

- Te kutya, hallod-e? Te itt fogsz maradni a jó spitálkoszton, de azért ennek a gazembernek itt minden három perczen uj borogatást fogsz a hunczut fejére rakni.

- Igenis, nagyságos orvos uram.

- Én most haza megyek reggelizni és egy óra mulva ismét itt leszek, ha visszatértemkor észre venném, hogy nem raktad neki pontosan a borogatásokat, olyan huszonötöt huzatok reád, mint a parancsolat. Megértetted?

- Megértettem, nagyságos orvos ur.

- Akkor menjünk, - szólt a derék orvos és távozott a zsandárokkal a börtönből.

Hetes Máté, mikor a börtön kiürült, óvatosan leszállt a pricscsről, odament az ajtóhoz és a kulcslyukon át nézte az orvos és a zsandárok távozását. Aztán lassan odament a fájdalmasan hörgő Bogár Imréhez és leste, hogy nem-e nyitja ki a szemét De az meg se mozdult és csak mellének gyenge emelkedése mutatta, hogy van még élet a testében.

Hetes Máté odasietett a vizes tálhoz és az egyik bent fekvő rongyot kicsavarva, rátette Bogár Imre fejére. A beteg megérezte a hideg kellemetes hatását, szemei egy pillanatra felnyitak, miközben alig hallható hangon mormogott:

- Ah, ez jó, ez jó!

Aztán ismét behunyta szemét. Hetes Máté lehajlott a füléhez és halk hangon szólt:

- Imre nézz ide, én vagyok, Hetes Máté, nézz csak ide, Imre!

A beteg, mintha megértette volna e szavakat, felnyitotta a szemét és mereven körülnézett. Hetes Máté most ismét megszólította:

- Imre, én vagyok itt, Hetes Máté...

Bogár Imre ajkai megmozdultak és mormogott:

- Imre fiam, szemem fénye, engem felakasztanak...

Hetes Máté látva, hogy Bogár Imre rosszul van, elhallgatott és vagy egy negyedóráig pontosan rakosgatta a friss borogatásokat. Egyszer aztán a beteg felnyitotta a szemét, Hetes rögtön hozzá sietett.

- Imre!

A beteg feléje nézett és gyenge hangon kérdezte:

- Ki az?

- Én vagyok, Hetes Máté.

Mintha megértette volna a beteg, úgy tűnt fel Hetesnek. Tényleg Bogár Imre megértette és halk hangon kérdezte:

- Hetes? Mit akarsz?

- Imre, én vagyok, Hetes Máté, a gazda küldött, Ragyás Mátyás.

E név hallatára a beteg összerezzen és kinosan feljajdult. Eddig nyugodt, békés arcát most a düh szinte eltorzította és felkiáltott:

- A gazda, Ragyás Mátyás, verje meg az Isten!

És az óriási megerőltetéstől elgyengülve ismét eszmélet nélkül visszaesett a pricscsre. Hetes Máté hiába kiáltotta a fülébe:

- Én vagyok, Hetes Máté, hallgass reám, Imre!

Bogár Imre nem tért magához. És ha itt-ott néhány pillanatra visszanyerte eszméletét, akkor csak folyton mormogott:

- Imre fiam, felakasztanak! Megöltem az őrmestert... felakasztanak!

Az idő mult és Hetes Máté hiába leste az alkalmat, hogy megmondhassa Bogár Imrének a gazda üzenetét. Kétségbeesetten foglalatoskodott a folyton a lázában félrebeszélő beteg körül és a hideg borogatások rakosgatását is elfelejtette. És míg gondolkozott, hogy mihez fogjon

most, egyszerre az udvarról lépéseket hallott a börtön felé közeledni. Tudta, hogy az orvos visszatért és zavarodottságában a pricscsre vetette magát és jajgatni kezdett.

Tényleg az orvos volt, aki Wiszkocsil és egy másik zsandárral visszatért Bogár Imréhez. Amint a czellába belépett és a pricscsen találta Hetes Mátét, dühösen reáivallt:

- Hát te hunczut, így rakosgatod te annak az embernek a fejére a hideg borogatásokat?

- Orvos ur kérem, szólt Hetes ijedten...

- Hallgass kutya - ordított az orvos és odasielve Bogár Imréhez, megtapogatta a fején lévő, már szinte forró borogatást és ordított:

- Hát így fogadtál szót? Így raktad a borogatásokat? Na várj, kutya, majd megtanítlak én engedelmeskedni.

Ezzel kivette a zsebéből a jegyzőkönyvét, kiszakított ebből egy lapot és erre néhány sort irt.

A kiszakított lapot szépen összehajtotta és odaadta a zsandárnak.

- Nechlacsek, vigye ezt rögtön a kerületi kapitány urnak.

A zsandár távozott, a doktor pedig ismét Bogár Imrével foglalatzkodott, akinek állapotában határozott javulást állapított meg.

- Wiszkocsil, - szólt az orvos, - a gazember már sokkal jobban van, nyugodtan eltránszportálhatják Kecskemétre. Ami pedig ezt a másikat illeti, értesítsenek engem, ha visszajött a kerületi kapitány ur által megerősített ítéletem, jelen akarok lenni a végrehajtásnál. Isten áldja meg, Wiszkocsil.

Ezzel aztán a doktor is távozott és Hetes Máté egyedül maradt a börtönében.

Egy órával később megjött a kerületi kapitánytól az orvos ítéletének megerősítése. Ugyanakkor már készen álltak a lovas és gyalog zsandárok a rab szállítására és ott volt már Abonyi Gáspár a kocsijával, melyen a rab részére kényelmes szénaágyat készített.

Wiszkocsil elküldött az orvosért, aki a szomszédságában lakott és miután az orvos eljött, kihozták a szertár kamarából a derest és egy csomó somfapálczát, a börtönéből pedig Hetes Mátét, kit rákötöztek a deresre. Az orvos által adott jelre Wiszkocsil kikeresett egy hajlékony vesszőt és hozzáfogott a botozáshoz. És míg Wiszkocsil egyik ütést a másik után mérte Hetesre, addig felnyilt a börtön ajtaja és négy zsandár hordágyon hozta ki Bogár Imrét a börtönéből a készen álló kocsira. Két zsandár felült a kocsishoz, kettő elől-hátul a kocsi alján fekvő Bogár Imréhez, a négy lovaszandár körülvette a kocsit és éppen mikor Wiszkocsil a huszonötödiket mérte Hetes Mátéra, a kaszárnya kapuján kirobogott a kocsis Bogár Imrével Kecskemét felé.

IX. Statárium.

Este tíz óra felé járt már az idő, mikor Bogár Imre zsandároktól körülvelt kocsija Kecskemétre ért és a törvényszék épülete felé tartott. Daczára annak, hogy a törvényszék titokban tartotta a haramia érkezését, mégis nagy néptömeg várt a csongrádi uton, hogy a nagyhirű haramiát lássa.

A kocsi csakhamar berobogott a törvényszéki épületbe, melynek nagy, nehéz kapui bezáródtak a rab után.

A törvényszék kapuja előtt nagy tolongás volt és a tömeg még akkor sem akart széjjelmenni, mikor már a kapu a rab mögött bezáródott. Hiába szólította fel a börtönfelügyelő, Terebesi Dániel uram a kapu előtt álló embereket, hogy menjenek haza, mert különben zsandárokkal fogja a tért megtisztítani, a nép nem is hederített reá. Terebesi uram erre dühösen becsapta maga után a kaput és odament a rabszállító kocsinhoz, hogy annak rendje-módja szerint átvegye a rabot.

A zsandárok leemelték Bogár Imrét a kocsijáról. Két zsandár karba fogta a szerencsétlen embert és a börtönfelügyelő szobájába vezette. A börtönfelügyelő egy pillantást vetett a halálosan sápadt emberre és aztán odaszólt a zsandárokhöz:

- Na ezt ugyan alaposan helyben hagyták!

A zsandárok röhögtek, de nem feleltek. Terebesi uram pedig odalépett a rab elé és fenyegető hangon szólt:

- Bizonyára rakonczátlankodott kend, hogy így elbántak kenddel. Hát én csak azt mondom, jól viselje magát kend, mert Kecskeméten is terem ám bikacsek!

Ezzel aztán leült Terebesi uram az íróasztala elé, felnyitott egy nagy könyvet, a rablajstromot, abban egy ideig lapozgatott, aztán belemártotta a pennáját egy óriási kalamárisba és szigorú hangon szólt:

- Most feleljen kend a kérdéseimre.

És kihallgatta Bogár Imrét. Hogy hívják? Hány éves? Milyen vallásu?

Bogár Imre, aki alig birt a lábán állani, gyenge, alig hallható hangon felelt a hozzáintézett kérdésekre és a börtönfelügyelő beírta a választ a nagy vaskos könyvbe. Mikor ezzel elkészült, csengetett.

Egy börtönőr belépett és kérdőleg nézett a felügyelőre.

- Kanász, vezesse ezt az embert a négyes szobába és ha az orvos ur eljön, akkor vigye az orvos ur elé!

- Igenis - felelt a börtönőr és karon fogva a rabot, elvezette a pinczében levő négyes szobába.

A börtönfelügyelő pedig átvette a zsandároktól a rabra vonatkozó iratokat és azokkal az ügyészhez akart menni, mikor kívülről valaki erélyesen zörgette a kaput.

Terebesi uram a kapukulcs után nyult, gyorsan a kapuhoz sietett és azt felnyitotta. A kapu előtt egy nagy, szikár, kopaszfejű ur ember állt, aki Terebesire reáírvallt:

- Hiszen az ember alig mehet a hivatalába! Mit áll ez a sok nép itt? Miért nem kergetteti széjjel?

- Alázatosan jelentem, méltóságos elnök ur, statárium elé való rabot hoztak...

- Mi köze a buta népnek ahhoz? - kiáltott Morocintti János báró, a kecskeméti császári királyi törvényszék elnöke, - kergettesse széjjel a csöcseléket!

Morocintti báró ezután felment a hivatalába, Terebesi uram pedig odament a csongrádi lovas csendőrökhöz és azoknak mondta, hogy kergessék széjjel a tömeget.

A lovascsendőröknek sem kellett több!

Kivont karddal rohantak a csendőrök a szegény népre, mely ijedten futott szerte-széjjel. Egy perc alatt a törvényszéki épület előtti tér üres volt és a zsandárok nevetve tartották még egyideig megszállva a teret, nehogy a nép ott ismét összegyűljön.

A zsandárok aztán látva, hogy a nép már távol marad a tértől, lassan visszafelé lovagoltak a törvényszéki épülethez. E pillanatban örült vágatásban közeledett egy kocsi a kapuhoz és a kapu előtt megállt.

A kocsin egy öreg ember és egy fiu ült. Mindketten csongrádmegyei paraszt ruházatot viseltek és jómódu földműveseknek látszottak. Az öreg emberben, Gubó Mártont ösmerjük fel, a fiu pedig ifju Bogár Imre volt.

A zsandárok egyike odament a kocsinhoz és cseh nyelven kérdezte az öreg halászt:

- Nini, a tiszaparti öreg halász mit akar itt?

- Egy kis dolgom volna itten, zsandár ur, - szólt Gubó Márton, cseh nyelven, - a törvényszéki elnök urhoz kell mennem.

A lovascsendőr beeresztette Márton gazdát és a fiut és elvezette őket Terebesi uramhoz, a börtönfelügyelőhöz.

Mikor a börtönfelügyelő látta, hogy az öreg paraszt csehül tud és hogy a zsandár barátságosan bánik vele, ő is bizonyos előzékenységgel kérdezte tőle:

- Na öreg bácsi, mit akar kend itt?

- Instálom alázatosan, az elnök urral volna egy kis beszédem, - szólt Gubó Márton, a kalapját emelve.

- Hohó, bácsikám, az elnök urhoz akar bejutni? Az nem megy ám olyan könnyen! Aztán mit akar kend az elnök urtól?

- Hát instálom alázatosan, a miatt a szegény Bogár Imre miatt jövök.

A börtönfelügyelő arcza elkomolyodott és zord hangon kérdezte:

- Ah, amiatt a gazember, gyilkos, rabló miatt jött kend?

- Igen, alázatosan kérem, én ezzel a szegény fiuval itt Csongrádról jövök, mert tetszik tudni ez a fiu itt a Bogár Imre fia és mivel megtudtam, hogy a szegény Imre a statárium elé kerül és tudom, hogy a statáriumnál a biró urak nem sokat teketóriáznak, hát elhoztam a fiut, hadd lássa még egyszer az apját, mielőtt azt az utolsó utjára viszik.

- Hja, az nem megy ám oly könnyen, mint kend hiszi, ahhoz, hogy a rabbal beszélhessenek, a nagyságos ügyész ur engedélye kell...

- Ejnye, az ügyész urat pedig én nem ismerem, - sóhajtott Gubó Márton.

- Hát az elnök urat ismeri? - kérdezte a börtönfelügyelő.

- Igen, ismerem még a katonaságtól. Százados hadbíró volt és én voltam az ő profosz őrmestere.

- Na várjon, majd bejelentem a méltóságos urnál.

Ezzel aztán Terebesi Dániel felment Gubó Mártonnal és a fiuval az első emeletre és ott egy ajtó előtt odaszólt a halásznak:

- Várjon kend itten, bejelentem.

Ezzel bement és néhány percz mulva ismét kijött és intett a halásznak:

- Jöjjön csak kend, hozza magával a fiut is!

És most néhány szobán keresztül ment a börtönfelügyelő az öreggel, aztán egy ajtó előtt megállt és ezt felnyitva, mondta:

- Menjen csak be kend, itt bent van a méltóságos elnök ur.

- Hát maga még él, Gubó! - szólt a belépő halászhoz az elnök. - No ennek örülök. Isten hozta, derék őrmesterem.

És az elnök szívélyesen fogott kezét az öreggel, ki zavarodottan nézett a nagy urra és aztán könnyező szemmel szólt:

- Élek még, méltóságos elnök... kapitány uram, már rég ide akartam jönni, de a sors nem engedte. Szegény öreg ember vagyok.

- Üljön le, Gubó - no hát üljön már le... No most mondja meg, hogy van, mit csinál?

A törvényszéki elnök kikérdezte kedélyesen régi bajtársát a viszonyairól, jó reggelit hozatott részére és miután Gubó Márton és az ifju Bogár Imre elköltötték, szívélyes hangon kérdezte:

- És most mondja meg kedves Gubó, mi járatban jött kend hozzám?

Az öreg halász egy pillanatig habozott, aztán elmondotta körülményesen Bogár Imre történetét és végre előadta a kérelmét, hogy szeretné őt a fiuval meglátogatni, mielőtt felakasztják.

Morocintti báró nagy figyelemmel hallgatta az öreg halász beszédét és mikor az elhallgatott, felállt a helyéről, odament hozzá és kezével a vállát veregetve, szívélyes hangon szólt:

- Hát kedves öregem, ez bizony szomorú dolog. És a legszomorubb az egész dologban, hogy nincs mentség a barátja részére. Honvéd volt, tehát lázadó a császár ellen, hazatérése után házában rejtegette a bujdosó honvédeket, saját vallomása szerint agyonlőtte a szomszédját, Kádár Mátét, továbbá szintén saját vallomása szerint agyonlőtte Weckenberger őrmestert. Aztán rabló lett, betört egy békés polgár házába, fegyvert emelt az Izdróka segítségére jött zsandárok ellen és ez alkalommal agyonlőtte Zdrahál zsandárt és fegyveres kézzel ellenállt a zsandároknak. Már ez az utolsó ténye egymagában a rögtönítélő bíróság hatásköre alá tartozik, - hát még a többi gyilkosság! - Nem, kedves öregem, bármennyire szeretnék segítségedre lenni, ebben az esetben nem segíthetek...

- Nem is azért jöttem én ide, méltóságos kapitány uram! - szólt bus hangon az öreg halász. Tudom én azt jól, hogy a szegény Imre részére nincs menekülés, de más kérésem volna.

- Hadd halljam, ha lehetséges, teljesítem, kedves öregem.

- Magammal hoztam az Imre fiát, szeretnék Imrével beszélni és a fiát is hozzá vezetni. Szegény fiu, most egészen árván marad, hadd lássa még egyszer az apját!

- Kedves öregem, ez az ügyész ur hatáskörébe tartozik, de én rögtön beszélek vele és biztosítom, hogy megteszi a kérését.

Ezzel az elnök csöngetett, mire az előszobában várakozó börtönfelügyelő belépett a szobába.

- Terebesi! Ha az ügyész ur jön, mondja meg neki, hogy kéretem.

- Igenis, méltóságos uram, - szólt Terebesi.

- Mehet! - szólt az elnök.

- Méltóságos elnök ur, kérem alázattal, - szólt a börtönfelügyelő, - itt volt az orvos ur és megvizsgálta a betegre ide beszállított Bogár Imre nevű rabot.

- És mit mondott az orvos?

- Csak három hét múlva lehet őt törvényszék elé állítani.

- Hiszen ez pompás, - szólt az elnök, - akkor majd mindennap meglátogathatják a rabot. Jól van, Terebesi, hagyja csak itt azt a bizonyítványt, majd odaadom azt az ügyész urnak, ha hozzám jön.

A börtönfelügyelő távozott, az elnök az órájára nézett és szívélyesen szólt az öreg halászhhoz:

- Kedves öregem, most várjatok kint az előszobában, amint az ügyész ur jön, kieszközölöm, hogy naponta meglátogathatják a rabot.

Az elnök kikísérte az öreget és a fiút az előszobába és aztán visszatért a dolgozó szobájába. Alig néhány perczig tartózkodott az előszobában Gubó Márton, a folyosóról sietve jött a börtönfelügyelő és magához intette az öreg halászt.

- Jöjjön csak kend bátyám uram, egy pillanatra a folyosóra. Nos, mit mondott az elnök ur?

- Megígérte, hogy beszélni fog az ügyész urral, hogy engedje meg nekünk, hogy Bogár Imrét meglátogathassuk.

- Kend jó barátja Bogár Imrének? - suttogta a börtönfelügyelő.

- Szeretem, mintha a fiam volna.

- És a méltóságos ur meg fogja engedni, hogy vele beszéljen?

- Azt mondta, hogy ki fogja ezt eszközölni az ügyész urnál, - felelt Gubó Márton.

Egy pillanatig hallgatott a börtönfelügyelő, aztán óvatosan körülnézett és mikor senkit sem látott, halk hangon szólt:

- Hallja kend, Gubó Márton uram!

- Parancsoljon, felügyelő ur!

- Ha bemegy Bogár Imréhez, kérem egy szivességre.

Az öreg halász ránézett a felügyelőre és aztán így szólt:

- Ha tehetségemben van, - mért ne?

- Hát kérem, birja reá ezt a szegény, akasztófának szánt embert, hogy minél előbb hivassa a zárkájába a gyóntató papot, ő maga sem tudja, hogy mennyire rosszul van, hátha megtörténne, hogy gyónás nélkül halna meg?

Az öreg halász komoly pillantást vetett a börtönfelügyelőre, aztán mélyen felsóhajtva szólt:

- Igaza van, felügyelő ur, majd szólok neki.

E pillanatban jött Schweigert Károly, az ügyész és látva a börtönfelügyelőt, odaintette azt magához és kérdezte:

- A méltóságos ur már itt van?

- Igenis, nagyságos uram és kéreti nagyságodat, hogy sziveskednék hozzá fáradni.

Az ügyész felsietett az elnökhöz és Terebesi uram ott hagyva az öreg halászt, lassan utána ment az ügyésznek, jól tudva, hogy nemsokára hivatni fogják őt.

Tényleg így történt. Alig tiz perczet időzött az ügyész az elnök szobájában, megszólalt az elnök csengetyüje, mire Terebesi berohant az elnök szobájába.

- Terebesi! - szólt az ügyész - megengedem, hogy a Csongrádról ideérkezett Gubó Márton és az ezzel érkezett Bogár Imre nevű fiu naponta egyszer a vizsgálati fogságban levő Bogár Imrét meglátogathassa és vele egy félórán át beszélhessen.

A börtönfelügyelő meghajtotta magát és távozni akart, de az elnök utána kiáltott:

- Mondja meg az öreg Gubónak, hogy míg itt marad Kecskeméten, minden reggel ilyentájt szívesen látom, itt a dolgozó szobámban.

Terebesi uram távozott és néhány perc mulva már felnyitotta Bogár Imre börtönét. Mielőtt a börtönfelügyelő az öreg halászt a börtönbe eresztette, még a fülébe sugta:

- Ne felejtse el kend, mondja meg a rabnak, hogy hívasson gyóntató papot.

Bogár Imre, a kit éppen az orvos hagyott el, a pricscsen ült, mikor az ajtó hirtelen felnyílt és a fiu vad rohanással hozzá szaladt és zokogva kiáltott:

- Apám! Kedves jó apám!

A rab dermedten a meglepetéstől, egy pillanatig nézte a fiut. Ugy érezte, mintha minden a szeme előtt forogna, a következő pillanatban aztán szívéhez szoritotta a fiát és az örömtől reszketve felkiáltott:

- Fiam! Imrém! Csakhogy itt vagy!

És zokogva ölelte, csókolta a fiut, maga mellé ültette és nézte, a nélkül, hogy szólt volna. Azután hosszan az ajtó felé fordult és kezét a csendesen ott álló Gubó Márton felé nyújtva, végtelen szeretettel szólt:

- Isten hozta, Márton bátyám. Tudtam, hogy meg fog látogatni.

A két férfi egymás mellé ült és nézte egymást. A világért sem kérdezte volna az öreg halász a barátjától, hogy miként került ide. És Bogár Imre sem igen akart a multról beszélni, de egyszer beszéd közben aztán mégis felsóhajtott és halk hangon szólt:

- Hej, igaza volt kendnek, Márton bátyám... Nagy gazember az a Ragyás Mátyás, verje meg az Isten!

Bogár Imre ezután elbeszélte, hogy mit követett el ellene Ragyás.

- Tudtam, hogy gazember, mondta rá az öreg halász hevesen, de hogy ilyen aljas gazember, azt mégsem hittem volna. Ezért most már én fogok bosszút állani a gazemberen.

- Nincs szükségem reá, Márton bátyám, van módom arra, hogy magam bosszuljam meg ocsmány árulkodását. Szeget szeggel, árulást árulással fogok viszonzni. Tudom, hogy nem menekülhetek az akasztófától, de ott fog lógni mellettem Ragyás is.

- Tudsz róla valamit?

- Tudok hát, - felelt Bogár Imre csillogó szemekkel, bevallom, hogy ő velem volt, mikor Weckenbergert meggyilkoltam, hogy ő bujtogatott erre.

- Ezt én nem is tudtam eddig - kiáltott az öreg, ez tényleg a nyakát fogja szegni.

- Nem is tudhatta kend, Márton bátyám, - szólt nevetve Bogár Imre, - mert ez nem igaz! Én csak bosszúból mondom és el fogják hinni, mert a Weckenberger szolgálati börtárczáját a szekrényében fogják találni.

Az öreg halász fejcsóválva hallgatta a betyár tervét és aztán szomorú hangon szólt:

- A terved jó Imre öcsém, nekem csak az nem tetszik benne, hogy nem igaz a vádad. De én ebbe a dologba nem avatkozom többé. Tedd, a mint jónak látod. Hanem egy kérelmem van hozzád, Imre és azt könnyen teljesítheted!

- Beszéljen, Márton bátyám!

- Nézd csak Imre, ha most valamivel jobban is érzed magadat, azért mégis nagy beteg vagy. Lehet, hogy meg sem éled, hogy a bíróság elé kerülj.

- Mit akar evvel mondani Márton bátyám?

- Ugy hiszem, jó volna papot hivatni.

- Papot? Minek? - kérdezte csodálkozva Bogár Imre.

- Hát hogy meggyónjad bűneidet, hogy kibékülj teremtőddelel, isteneddel! - szólt halk, lágy hangon a halász.

- Hát ha Márton bátyám annyira kívánja, nem bánom, legyen meg az akarata.

- Köszönöm, Imre, köszönöm, ide küldöm a papot s amint meggyóntál, ismét eljövök a fiaddal.

E pillanatban a börtön felügyelő kívülről kopogott a vasajtón és zord hangon szólt:

- A félóra elmúlt, vége a beszélgetésnek!

Az öreg halász kezét szorított a beteg betyárral és visszavonult a zárka ajtajához. Bogár Imre pedig magához huzta a fiát, gyengéden megcsókolta és kezével a fiúnak szép, göndör, koromfekete haját simogatva, suttogva szólt:

- Jól viselkedj, Imre fiam, nehogy odajussál, a hová apád jutott.

Az öreg halász a kezénél fogta a fiut és kivezette. A börtönfelügyelő bezárta az ajtót és halk hangon kérdezte a halásztól:

- Nos, beszélt kend vele?

- Igen. - Hívhatja a papot.

- No ezt jól csinálta kend, - szólt Terebesi és aztán odaállt az udvar közepére, két kezét szócsóként a szája elé tette és hangosan kiáltott az iroda felé:

- Vimetál! Vimetál!

- Parancsoljon felügyelő ur, - szólt vissza Vimetál Venczel, a börtönfelügyelő helyettese.

- Kérlek, Vimetál, ez a Bogár Imre gyónni akarna, kérlek, küldj hozzá egy papot, mielőtt még késő lenne.

- Jó, megyek a papért! - felelt ravasz szemhunyorítással Vimetál.

Elment és Gubó Márton is eltávozott az Imre fiúval és a szállására sietett. Valami rokonánál, Gubó Andrásnál lakott, aki akkoriban mint kanász szolgálta Kecskemét városát.

Bogár Imre nyugtalanul hevert fekhelyén és nem annyira saját, mint inkább a fia sorsával foglalkozott.

Hirtelen felriadt gondolkozásából. Lépéseket hallott. Felült a fekhelyén és az ajtó felé nézett.

Vimetál kulcsár megállt a börtön küszöbén és onnan szólt oda Bogár Imrének:

- Kend gyónni akart, Bogár Imre? Nos hát elhoztam kendnek a papot.

Ezzel félreállt és helyet adott egy közepes termetű, nagy hófehér szakállu kapuczinus atyának, ki az olvasója keresztjét a kezében tartva, mély, öblös hangon szólt:

- Dicsértessék az Ur Jézus Krisztus!

- Örökké, ámen! - szólt gyenge hangon Bogár Imre.

- Isten áldása veled, szeretett fiam, - szólt a kapuczinus. - Hivattál, eljöttem!...

Ezzel a kapuczinus intett Vimetálnak. A kulcsár meghajtotta magát és szó nélkül kiment.

A kapuczinus a csuhája alul elővette az ott tartott kegyszereket. Az asztalra tette, aztán az ajtóhoz sietett, azt kissé felnyitotta és mikor meggyőződött arról, hogy senki sem hallgatódzik, visszatért a beteg ágyához és csak ezt az egy szót mondta:

- Imre!

Bogár Imrének úgy tetszett, mintha ösmerné ezt a hangot. A beteg ember gondolkozott és egyszerre aztán haragosan, dühösen felkiáltott:

- Ki vagy? Mit akarsz?

A kapuczinus nem felelt, hanem egy szökéssel ott termett a beteg előtt s lekapta az arczáról hosszú fehér szakállát.

- Ragyás Mátyás! - kiáltott Bogár Imre dühösen. - Mit akarsz, gyalázatos áruló?

- Meg akarlak menteni!

- Nincs reád szükségem, - takarodj!

- A szükség kényszerített arra, hogy a zsandárok kezeibe szolgáltassalak, de most szükségem van reád.

- Takarodj, - menj, gazember, mert segítségért kiáltok, - mormogott Bogár Imre és az izgatottságtól kimerülve, hanyatt esett a pricscsre, eszméletét elveszítve.

- Imre, Imre, kérlek, térj magadhoz, - könyörgött Ragyás, mialatt a kezeivel rázta és dörzsölte az elalélt ember kezét.

Végre Bogár Imre némileg magához tért és szemeivel mereven az álkapuczinusra nézve, suttogott:

- Felakasztanak, nem bánom, de ott fogsz lógni mellettem!

E pillanatban kívülről halk kopogtatás hallatszott, jelölül annak, hogy a kulcsár már a szent ügy befejezését sürgeti.

- Nos, elvégezte szent atyám? - kérdezte a papot a belépő Vimetál kulcsár.

- Dehogyan is végeztem, nem végezhettem semmit, nem volt eszméleténél.

- Akkor majd máskor fog meggyónni, majd elhivatom önt szent atyám - szólt Vimetál.

- Jó lesz, kulcsár ur, a mikor hívni fog, mindig rendelkezésére fogok állni.

Ezzel a kulcsár az utcái kapuhoz vezette az álpapot, a ki a kapunál megállt és halk hangon szólt:

- Itt van önnek, Vimetál ur, a kikötött 100 forint és itt van még egy százas, adja át Terebesi barátunknak.

- Jól van, gazd'uram, - szólt a derék kulcsár és zsebrevágva a pénzt, kieresztette az álpapot és bezárta utána a kaput. - - -

Bogár Imrére nézve borzasztó hatással volt a gazda váratlan látogatása. Visszaesett a lázba és folyton kiáltotta:

- Felakasztanak téged is, gazember! Felakasztanak! Magammal viszlek! Gazember!

És ha perczekre megszűnt a láz és eszméletére tért, akkor folyton az a gondolat és gyanu kinozta, hogy senki más, mint Gubó Márton, küldte hozzá az ő gyűlölt ellenségét, Ragyás Mátyást.

Mikor másnap reggel a börtönfelügyelő beeresztette Bogár Imre börtönébe Gubó Mártont és a kis Imrét, Bogár Imre ismét lázban feküdt és rekedt hangon kiáltozott:

- Felakasztanak téged is, gazember! Daczára Gubó Mártonnak! Magammal viszlek! Gazember!

Majd aztán, kis szünet után felkiáltott:

- Gazember! Mennyit adtál Márton bácsinak, hogy az téged hozzám eresztett!... Még a Márton bátyám is elpártolt tőlem!...

Aztán fáradtan, kimerülten elhallgatott.

Gubó Márton, a ki ott állt az ágya mellett és figyelemmel kísérte a beteg minden egyes mozdulatát, lassan megérintette a beteg rab kezét és lágy hangon szólt hozzá:

- Imre, hallod-e, Imre?

A beteg haramia e hang hallatára felriadt. Összes erejét összeszedve, felült és mereven ránézett az öreg halászra. Aztán haragosan a fejét rázta és a kezével intett az öregnek, hogy hagyja őt magára.

Gubó Márton, a ki nem tudta megérteni a beteg ember haragját, lágy hangon kérdezte:

- Haragszol, Imre? Én nem bántottalak, miért haragszol?

- Tudja azt kend jól, Márton bácsi. Minek küldte őt ide?

- Kit?

- Hát azt az átkozottat, a Ragyást.

- Én azt ide küldtem?

- Persze, kend hajtogatta mindig, hogy hivassak papot.

- Igen, én és a pap itt is volt.

- Verje meg az Isten az ilyen papot, itt volt papi csuhában: - Ragyás Mátyás.

- Az lehetetlen! - kiáltott Gubó.

- Lehetetlen? - szólt halk hangon Bogár Imre és ismét az öreg halászra szegezve sötét szemeit, halk hangon mormogott:

- Itt volt a pap, kend küldte, Ragyás Mátyást, verje meg az Isten, a gazda - -

És ismét heves lázba esett.

Gubó Márton busan távozott a fiuval a börtönből, a mikor a látogatási idő letelt. Nem hitte, hogy Ragyás Mátyás oly merész lett volna, hogy papi ruhában ment be Bogár Imréhez, hanem azt hitte, hogy ez a beteg ember izgatott képzeletének rémképe volt.

Másnap ismét eljött Gubó Márton a kis Imrével. A beteg állapota az éj folyamán tetemesen javult. A kis fiu az apjához futott, megcsókolta és kérdezte, hogy hogy van, mire Bogár Imre hangosan és értelmesen felelt:

- Haragszom kendre, Márton bácsi!

- Rám, Imre öcsém? Miért?

- Miért küldte ide a gazdát!?

- A gazdát? Én?

- Igen. Itt volt. Tegnap. Papi ruhában jött. Beszélni akart hozzám, de meg sem hallgattam. Csakis kend küldhette; kend tanácsolta a napokban oly sürgősen, hogy hagyjam a papot jönni. Nos, a pap eljött - és ez a pap Ragyás Mátyás volt.

- De ez lehetetlen! - kiáltott Gubó.

- Ugy van, a mint mondom. Leemelte előttem a hamis szakállát és aztán ígérni kezdte, hogy innen kiszabadít. Elkergettem és most kérdem kendet: Mi érdeke volt kendnek, hogy ezt az átkozott gazembert hozzám küldte?

Gubó Márton, a ki még mindig azt hitte, hogy Bogár Imre csak képzelődve látta maga előtt a gyülölt gazda alakját, sokáig gondolkozott és halk hangon kérdezte:

- Csakugyan itt volt Ragyás Mátyás?

- Ugy, mint kend most itt van, bátyám, - szólt nyugodtan Bogár Imre.

- Hát, - szólt Gubó Márton, - akkor már tudom, hogy ki hívta és jaj lesz annak!... A börtön-felügyelő biztatott addig, mig kértelek, hogy hozass papot, tehát Terebesi küldte. No, várj, felügyelő ur, majd adok én neked!

És aztán Gubó Márton még sokáig beszélgetett Bogár Imrével és mikor a kulcsár jött, távozott a kis fiuval.

X. Gubó Márton vádja.

Gubó Márton nem ment haza a látogatás után, hanem felment az elnökhöz és bejelentette magát annál.

Morocintti báró szívélyesen fogadta régi «Kriegskamerádját». Az ajtóig ment elébe és szívélyes hangon kérdezte:

- Na, Gubó bácsi, mi jót hozott kend?

Az öreg leült, a kezével a homlokáról törölte a verejtéket és aztán halk hangon szólt:

- Nagy ügyben jövök, méltóságos uram, nagy ügyben.

- No, hadd halljam, mit akar Gubó?

- Méltóságos uram, bizonyára sejtette már, hogy az alföldi haramiáknak bizonyos összeköttetések vannak a törvény embereivel?

- Nemcsak hogy sejtem, Gubó, hanem biztosan tudom, csakhogy ravaszok a ficzkók, nem bírok nyomukra jönni.

- Hát én méltóságodat nyomukra vezethetem, - szólt Gubó, és elbeszélte, mit művelt Terebesi felügyelő. Az elnök nyugodtan végig hallgatta és aztán székéről felállva, szólt:

- Köszönöm Gubó, köszönöm. Ugy hiszem, mondanom sem kell, hogy senkinek egy szót se szóljon erről. Holnap szóljon Bogár Imrének, hogy holnapután kérjen gyóntatót, a többit aztán bizza reám.

Ugy történt minden, mint az elnök akarta. Bogár Imre, kinek állapota napról-napra javult, két nappal később megkérte a börtönfelügyelőt, hogy küldjön neki gyóntatót, mire Terebesi nagy örömmel válaszolt:

- Holnap elküldöm a főtisztelendő urat, aki a multkor itt volt.

Azzal otthagya Bogár Imrét. Másnap aztán ismét eljött Terebesi és magával hozta a kapuczinust.

- Dicsértessék az Ur Jézus Krisztus! - szólt a kapuczinus.

- Mindörökké ámen! - felelt Bogár Imre.

Terebesi távozott és bezárta az ajtót. A kapuczinus most ismét levette a szakállát és ott állt mint Ragyás Mátyás a rab előtt.

- Ragyás! A gazda! - kiáltott Bogár Imre.

- Én vagyok, Imre, beszélni akarok veled.

Ragyás Mátyás leült Bogár Imre pricscsére. E pillanatban kívülről nagy zaj hallatszott.

- Mi ez? - kiáltott ijedten Ragyás és felszökve a pricscsről, újra föltette álszakállát.

E pillanatban felnyílt az ajtó és megjelent Morocintti báró és két katonatiszt.

Az elnök a kalapját emelte a szentségek előtt és meghajtva magát a pap előtt, tiszteletteljes hangon szólt:

- Szent atyám, bocsánatot kérek, ha háborgatom szent hivatásában, de a rabot kell sürgősen kihallgatnom, méltóztassék öt perczre az udvarra lépni.

Az álpap szó nélkül engedelmeskedett és a keresztet a kezébe véve, ünnepélyesen kiment a czellából.

A mint a pap az elnök mellett elhaladt és az udvarra lépett, az elnök a tisztek felé fordult és hangosan felkiáltott:

- Ő felsége a császár nevében tartóztassák le ezt a papot!

E szavakra a tisztek egyike intett az udvaron felállított katonáknak, akik rögtön körülfogták a papot és szuronyt szegezve a mellének, vasra verték.

- Mit akarnak tőlem? Ki meri kezét az Isten szolgája ellen emelni?

Az elnök lassan odalépett és harsány hangon szólt:

- Ragyás Mátyás, ő felsége a császár nevében letartóztatlak!

- Ártatlan vagyok, - kiáltott Ragyás. De hirtelen elhallgatott és rémülten nézett az udvar hátsó része felé, ahonnan egy nagy menet közeledett. Huszároktól és szuronyos bakáktól körülvéve hozták vasraverve Terebesi börtönfelügyelőt, Vimetál kulcsárt és a börtönoldal felé vezették őket.

XI. Bogár Imre a törvény előtt.

Mult az idő és elérkezett Bogár Imre és bűntársainak statáriális végtárgyalása. Bogár Imre egészsége ekkorra már annyira javult, hogy minden segítség nélkül tudott felállni és járkálni.

A tárgyalás reggelén nyolcz óraker kürtzó hallatszott a törvényszéki épület tágas udvarán. Két perczel később az új börtönfelügyelő felnyitotta Bogár Imre börtönének ajtaját és négy szuronyos zsandár kíséretében belépett a börtönbe.

- Bogár Imre! - kiáltott a börtönfelügyelő, - jöjjön a tárgyaláshoz!

Bogár Imre bucsuzott Gubó Mártontól, megcsókolta a fiát, aztán a négy zsandár közé állt és lassan felment a tárgyalási terembe.

Alighogy Bogár Imre leült a vádlottak padjára, az ajtó ismét felnyitott és ugyancsak megvasalva négy zsandár hozta Ragyás Mátyást a tárgyalási terembe.

Alighogy a két vádlott helyet foglalt, Morocintti báró vezetése alatt belépett a törvényszék, mely az elnökön kívül Farkas János és Wallthier Vendel birákból és Szajnaházy Gedeon jegyzőből állott. A vádat Kugler Henrik főügyészi helyettes képviselte, míg Bogár Imre részére Gyurinkó László kecskeméti ügyvédet és Ragyás Mátyás számára Fogas László pesti ügyvédet rendelték ki védőügyvédnek.

Félkilencz óraker Morocintti báró megnyitotta a tárgyalást, előolvastatta a vádiratot és aztán megkezdte a vádlottak kihallgatását.

- Bogár Imre, - szolt az elnök, - jöjjön ide... A mint itt hallotta, kend vádolva van rablással, a hatósági közegeknek fegyveres kézzel történt ellenállással és háromszoros gyilkossággal. Bűnösnek érzi magát?

- Igenis méltóságos uram, - felelt erős, nyugodt hangon Bogár Imre.

- Beösméri, hogy bosszúból agyonlötte Kádár Máté szomszédját?

- Beösmérem! A gazember elárulta a zsandároknak, hogy én a padlásomon két bujdosó honvédet elrejtettem.

- Kádár Máté helyesen cselekedett, - szolt szigoru hangon az elnök, kötelessége minden tisztességes polgárnak az ilyen kóborgó forradalmárokat a hatóságnak feladni.

- Azt maguk osztrákok mondják, - kiáltott Bogár Imre, - de mi azt mondjuk, hogy verje meg az Isten az olyan magyart, a ki pénzért elárulja a saját maga vérért. Agyonlöttem Kádár Mátét és büszke vagyok reá. Ugy vesszen minden gazember, minden áruló!

Az elnök összenézett az ülnökökkel és egy perczig tanácskozott velük. Azután folytatta Bogár Imre kihallgatását.

- Így hát a Kádár Mátéra vonatkozó eset le van tárgyalva. Térjünk át a következő ügyre. Bogár Imre, kend azzal is van vádolva, hogy megleste Weckenberger zsandárörmestert őráratutján és agyonlötte. Igaz ez?

- Igaz, méltóságos elnök uram, agyonlöttem az őrmestert, mert ő agyonütötte az én feleségemet.

- Mondja csak Bogár Imre, nem segédkezett magának senki Weckenberger őrmester meggyilkolásánál?

Bogár Imre arcát Ragyás Mátyás felé emelve, erős, nyomatékos hangon felelt:

- De igen!... Weckenberger őrmester meggyilkolásában nekem az itt ülő Ragyás Mátyás segédkezett!

Mint a viperától megcsipett ember, úgy pattant fel Ragyás Mátyás a helyéről és vad, rekedt hangon kiáltott:

- Ez nem igaz! Hazudik!

- Csend! kiáltott az elnök, hallgasson Ragyás!

- De kérem, elnök ur...

Az elnök intett, mire a két csendőr a vállánál megfogta Ragyás Mátyást és úgy lenyomták a padra, hogy csak úgy nyekkent. Az elnök pedig Bogár Imréhez fordult és így szólt:

- Hogyan történt ez a gyilkosság, Bogár Imre?

- Elmondom méltóságos uram, - szólt nyugodtan Bogár Imre. - Miután Kádár Mátét agyonlőttem, menekültem Csongrádról. A szőlők alján ismertem egy rejtkehelyet, a hol biztonságban tudtam magamat. Gondolkoztam, hogy mitévő legyek? Ekkor eszembe jutott, hogy egy ismerősöm, egy öreg kanász elbeszélte nekem egyszer, hogy az alföldi haramiák egy ember vezérlete alatt állanak, a ki a haramiákat oltalmába veszi, ha bajba kerülnek. Mikor megkérdeztem, hogy ki az az ember, az öreg kanász azt mondta, hogy ez a vezér a lajosszállási csárda bérlője, Ragyás Mátyás.

- A kanász aztán nagyon megkért, hogy ne mondjam el senkinek sem, a mit mondott, mert ez az életébe kerülne. Megígértem neki, hogy hallgatni fogok és mikor távozni akartam, még így szólt:

- Hallod-e, Imre, ha egyszer szükséged lenne a gazdára, menj csak bátran hozzá. Nem kell többet mondani neked, mint ezt: Gazd'uram, szegény legény vagyok, munkát keresek, nem venne engemet is szolgálatába? és a gazda rögtön fel fog venni és munkát fog adni!

- Ezzel aztán ott hagyott a kanász és én hazamentem. Többet nem is gondoltam reá. De most, hogy oly hirtelen földönfutóvá lettem, ismét eszembe jutottak a szavai és elhatároztam, hogy elmegyek a gazdához.

- Éjfél lett, mikor a lajosszállási csárdához érkeztem. Benyitottam a csárdába és ott találtam a korcsmában a gazdát, Ragyás Mátyást, István bátyjával együtt.

- Mit akar kend? - kérdezte a gazda.

- Elbeszéltem neki, mi történt velem és mit tettem.

- És kend nem akar bosszút állani a zsandárokon? - kérdezte a gazda.

- Ez az egyetlen, legforróbb vágyam, - feleltem neki.

- Hát akkor elégitse ki előbb a bosszuvágyát, és aztán jöjjön hozzám.

- Ezzel egy üveg bort és kenyeret állított elém és így szólt:

- Egyék, igyék kend és aztán menjen isten hírével. Ha bosszút állott, akkor jöjjön el ismét, - addig nem vehetem hasznát.

- Én nem nyultam sem a borához, sem a kenyéréhez, hanem rögtön távoztam. Elmentem úgy, hogy ide soha sem jövök többé. Elhatároztam, hogy elnézek a fiamhoz, elmegyek Gubó Márton pajtásomhoz. Késő éjszaka volt, mikor oda értem. Bementünk a szobába, én felkötöttem az alvó fiamat, egy kissé beszélgettem vele, azután pedig kimentem Gubó Mártonnal az udvarra, ott leültünk a házkapu előtt és elbeszéltem neki a történeteket.

- Szegény Imre, - szólt Gubó Márton, - mit akarsz most kezdeni?

- Itt hagyom a fiamat, - szoltam és elmegyek Törökországba.

- Így beszélgettem Gubó Mártonnal a jövendőbeli sorsomról egész hajnalig. Egyszerre aztán a Tisza tulsó oldaláról kiabáltak a révészért. Gubó Márton egy öblös hang hallatára megijedt és halk hangon szolt hozzám:

- Mened kell Imre, a Weckenberger őrmester jön a zsandárjaival. Ha az meglát, véged van.

- Éreztem, hogy a Weckenberger név hallatára a vér a fejem felé tódul. Görcsösen körülfogtam puskámat, fölálltam és kezet nyujtva régi barátomnak, szoltam:

- Isten áldjon meg, Márton bátyám.

- És gyorsan távoztam a halász házából. Ösmertem az utat és lesbe akartam állni a gát alján, hogy végezzek Weckenbergerrel. Mikor aztán a lejtő aljához értem, egyszerre szemközt jött velem Ragyás Mátyás. Kitérni akartam előtte, de ő megszólított:

- No öcsém, hogy vagy, eljössz hozzám?

- Nem tudom, még nem álltam bosszút azon az átkozott őrmesteren, - feleltem rövidesen.

- Nohát, - szolt Ragyás, - most itt az alkalom a bosszura, mert az őrmester azonnal itt lesz. Segíteni akarok magam is, haragszom erre a Weckenbergerre, - nézze csak kend, ha ide feküdnék a bokrok közé és megvárnánk az őrmestert itt, kend erről a helyről az őrmestert, én pedig az egyik zsandárt lepuffanthatjuk.

Mig a többi zsandár felocsudik a meglepetéséből, ismét földhöz terítünk kettőt közülök és aztán futásnak eredünk. Akarja kend?

- Akarom hát, - feleltem és megszorítottam a gazda kezét...

Ragyás Mátyás, ki az elfojtott dühtől reszketve hallgatta Bogár Imre hamis vallomását, most már nem bírta magát visszatartani, felugrott a helyéről és a dühtől reszkető hangon kiáltott:

- Verjen meg az Isten, Bogár Imre, minden szavad hazugság!

Az elnök fölugrott és a törvényszéki ülnökökhöz erős hangon szolt:

- Ez már mégsem járja!... Felfüggesztem a tárgyalást egy órára. Őrmester, vezessék ki ezt az embert a kit illetlen magaviselete miatt ezennel huszonöt botütésre ítélek. Ítéletem azonnal végrehajtandó!...

A zsandárok kivitték az eszeveszetten ordító Ragyás Mátyást és néhány perc múlva már a tárgyalási terembe behallatszottak a hatalmas ütések, melyeket két markos csendőr húzott az ez egyszer teljesen ártatlan gazdára.

Az elnöktől kiszabott szünet elmúlt, s a törvényszék ismét összeült.

- Vezessék be Ragyás Mátyást, - parancsolta az elnök.

Négy szuronyos zsandár között ismét a terembe hozták Ragyást, a ki fájdalmas arczzal ült le a vádlottak padjára.

- Figyelmeztetem kendet, - szolt neki az elnök, - hogy rögtön megismételtem a huszonötöt, ha csak egyszer közbeszólni merészel. - Bogár Imre, folytassa az elbeszélését!

Bogár Imre felállt és nyugodt hangon szolt:

- Méltóságos elnök ur, én elfogadtam Ragyás ajánlatát és erre mindaketten elrejtőztünk a gát alján. Sokáig tartott a várakozás, egyszerre megláttam Weckenberger őrmestert, amint elindult a révháztól és felém tartott. Odasugtam Ragyásnak:

- Jön az őrmester, egyedül van.

- Néhány percz mulva már hallottuk az őrmester lépéseit. Lassan felegyenesedtem és mikor mellettem elhaladt, felkaptam a puskámat és rásütöttem. Az őrmester szívéen találva, szörnyet halt. Ekkor odarontott Ragyás is és a fejébe lőtt a pisztolyából.

- Ez nem igaz, egy szó sem igaz! - ordított Ragyás Mátyás.

- Hallgasson, Ragyás, különben megint rosszul jár, - szólt Morocintti báró fenyegető hangon.

A zsandárok lenyomták a gazdát a helyére és Bogár Imre folytatta a vallomását:

- Ragyás aztán letérdelt az agyonlőtt őrmester előtt, felgombolta a kabátját és a kabát belső zsebéből kivette az őrmester nagy piros szolgálati tárczáját, zsebébe helyezte, majd így szólt hozzám:

- Most pedig, ha kend szolgálatomba akar lépni, mindjárt velem is jöhet!

- Nem volt más menekülésem, tehát vele mentem. Mikor Lajosszállásra érkeztünk, Ragyás behívott a szobájába. Ott elmondotta, hogy ő a banda minden tagjától feltétlen engedelmességet követel, elmondta, hogy miként történik az osztozkodás és beszéd közben elővette az őrmester piros tárczáját és azt a szekrényébe helyezte el.

Ragyás Mátyás dühösen felugrott és beszélni akart. De nem birt. Arcza a dühtől és ijedtségtől eltorzult. Egyszerre aztán hanyatt esett a székén és mint a gutaütött, levegő után kapkodott.

Az elnök odahajolt a két ülnökhöz és halk hangon beszélgetett velük. Aztán ismét Bogár Imréhez fordult és így szólt:

- Most áttérünk az utolsó büntetettére, a rablásra és Zdrahál zsandár meggyilkolására. Hogy is történt ez?

Bogár Imre a törvényszék előtt körülményesen elbeszélte az Izdókánál megkísérelt rablást és Zdrahál zsandár agyonlövését. Nyugodtan és őszintén beszélt el az egész esetet Kecskemétre történt elszállításáig és elbeszélte azt is, hogyan jött az ő czellájába papnak öltözve Ragyás Mátyás, aztán pedig így fejezte be vallomását:

- Méltóságos elnök ur, én mindent az igazság szerint hiven bevallottam, most tegyenek velem, a mit akarnak!

- Jól van, - szólt az elnök, - üljön le Bogár Imre, - s mikor ez parancsára leült, az elnök odafordult Ragyás Mátyáshoz és kemény, szigorú hangon szólt:

- Na most jöjjön kend ide, Ragyás! - A gazda ott ült a helyén. Fejét a mellére horgasztva, a földre szegezte szemeit és nem hallotta az elnök hívását. Sokkal okosabb, a törvényekben sokkal jártasabb volt, mint hogy ne fogta volna fel a vallomásnak őt sújtó következményeit.

Lesujtva, megtörten ült ott fejét a mellére horgasztva, úgy, hogy az elnök ismét rászólt:

- Ragyás Mátyás!

A gazda felriadt gondolatából, kábultan felállt a helyéről és odavánszorgott az elnök asztalához.

- Ragyás Mátyás, hallotta, hogy mit vallott Bogár Imre. Mit szól hozzá?

- Verje meg az Isten azt a gazembert, egy szó sem igaz abból.

- Hát kend nem segített Weckenberger őrmestert meggyilkolni?

- Arrafelé sem voltam akkor, elnök uram!

- Nem is vette magához az őrmester tárczáját?

- Nem!

- Hát akkor ez a tárcza itt, hogy került a maga szekrényébe? - kérdezte szigorú hangon az elnök és mutatta Weckenberger piros szolgálati tárczáját, melyet Ragyás, mint tudjuk, Zdrahál zsandártól megvett és szekrényében elrejtett,

Ragyás Mátyás a tárcza láttára halálsápadt lett és megtörve felkiáltott:

- Veszve vagyok! Csináljanak velem amit akarnak, én egy szót sem szólok...

És ennél maradt. Bármit is kérdezett tőle az elnök, egy kukkot sem felelt. Ott ült, mint egy szobor, némán és mint egy örült nézett maga elé.

Az elnök látva, hogy nem boldogulhat vele, befejezettek nyilvánította a bizonyítási eljárást és átadta a szót az államügyésznek.

Kugler Henrik államügyész erre nagyszabású beszédben ecsetelte a helyzetet. Kimutatta, hogy az Alföldön még nagyon is eleven a lázongó szellem és utalt arra, hogy itt még mennyire elterjedt a császár elleni engedetlenség és hűtlenség.

Ezeknek a viszonyoknak az áldozata a törvényszék előtt álló Bogár Imre és Ragyás Mátyás. Részletesen felsorolta mindazt, a mivel a két vádlottat terhelte. Bogár vallomásából kiderült, mondotta, hogy Bogár Imre és Ragyás Mátyás orozva, lesből agyonlőtték Weckenberger őrmestert, Ragyás ugyan e tényre vonatkozólag tagadásban van, de tagadásával szemben itt van büntársának őszinte, beismerő vallomása és itt van ezen vallomás megerősítésére a szekrényében talált tárcza.

Azután az ügyész áttért a rablási és gyilkossági esetre. Mindezek alapján kifejtette, hogy Bogár Imre bűnös Kádár Máté meggyilkolásában; bűnös a Weckenberger őrmester meggyilkolásában; bűnös a Zdrahál zsandár meggyilkolásában és végre bűnös az Izdróka házában megkísérelt rablásban; míg tagadásban levő Ragyás Mátyás bűnös a Weckenberger zsandárőrmester meggyilkolásában és bűnös mint értelmi szerző az Izdróka házában elkövetett rablási kísérletben.

Mindezeknél fogva kérte Bogár Imrét és Ragyás Mátyást a Csongrád megye területére engedélyezett statáriális perrendtartás szerint a gyilkolásban és rablásban bűnösnek kimondani és őket kötél általi halálra ítélni.

Mély csend uralkodott az ügyész beszéde után, az elnök átadta a szót Bogár Imre védőjének, Gyurinkó László kecskeméti fiskálisnak.

Gyurinkó László a védence vallomásával szemben gyorsan végzett. Egyszerűen a törvény kegyelmébe ajánlotta Bogár Imrét.

Hosszabb ideig beszélt Ragyás Mátyás védője. Igyekezett védencének ártatlanságát bebizonyítani és azzal végezte beszédjét, hogy Ragyás Mátyás bűnössége nem lévén teljesen bebizonyítva, a vád alól fölmentendő.

A perbeszéd elhangzása után az elnök rövid tanácskozás után kihirdette, hogy a törvényszék mindkét vádlottat a gyilkolásban és a rablásban bűnösnek találta és őket kötél általi halálra ítéli. Kimondotta továbbá az elnök, hogy ezen ítélet ellen felebbezésnek nincs helye, az ítéletet két óra múlva fogják végrehajtani. Végre kirendelte Kugler államügyészt és Szaplóczay esküdtet kivégeztetési tanukká.

XII. Kettős akasztás.

Morocintti elnök parancsára az elítélteket erős katonai fedezet alatt a siralomházba vitték s ott, étellel és itallal kedvük szerint ellátták.

Ott ült két egymással szemben álló fapricscsen a két elítélt, egyik se szólt egy szót se a másikhoz, egyik a másikat csak a legvadabb gyűlölettel nézte.

Néhány pillanat múlva azonban, Ragyás már nem tudta fékezni haragját és magasra emelt öklökkel hirtelen Bogár Imre felé rohant, vad, állatias hangon kiáltozva:

- Verjen meg az Isten, gazember!

A katonák visszalökték Ragyást, úgy, hogy ez nem érhetette Bogár Imrét, aki a megvetés hangján szólt:

- A gazember te vagy! Elárultál és azért velem együtt fogsz lógni.

Többet aztán nem is beszéltek egymással. Mindegyik odaült a cella két sarkában álló asztalához.

Alig mult néhány perc, már asztalt terítettek nekik. Sietni kellett, hiszen csak még két óráig tart az életük. Bogár Imre egy falat húst s egy pohár bort vett magához, aztán felállt és fel és alá járkált.

Egyszerre hozzálépett az őrmester és valamit sugott a fülébe. Bogár Imre megállt, egy örömsugár futott végig az arcán, aztán halk hangon szólt:

- Eresszék be! eresszék be!

Az őrmester kiment, egy pillanat múlva ismét felnyílt az ajtó és Bogár Imre az ajtó felé futva, megkapta belépő fiát, magasra felemelte, össze-vissza csókolta, miközben zokogva kiáltott:

- Imrém! Szegény kis fiam! - aztán oda sietett az ajtó küszöbén álló Gubó Mártonhoz, kezet szoritott vele és háladatos hangon szólt:

- Köszönöm, Márton bátyám, köszönöm, hogy eljött.

Aztán ismét a fiát fogta karjai közé, odavezette az asztalához és halk hangon bucsuzni kezdett tőle. Szinte meggyóna gyermekének bűneit és bocsánatot kért tőle.

Néhány pillanat múlva az ajtóban megjelent egy öreg pap, aki Kugler államügyésztől vezetve, belépett a cellába.

Az államügyész előre lépett és komoly hangon szólt:

- Bogár Imre, Ragyás Mátyás, itt a főtisztelendő ur, jó volna meggyónni és így az örökkévaló bocsánatát kinyerni.

Bogár Imre lassan odavezette fiát Gubó Mártonhoz, aztán odalépett a paphoz és erős, ünnepélyes hangon szólt:

- Főtisztelendő atyám, gyilkoltam és raboltam, megbocsáthat az Uristen egy ilyen bűnösnek?

- Ha őszinte szívből bánod bűneidet, fiam, az Uristen kegyelme véghetetlen, - szólt az öreg pap és odanyújtotta a feszületet Bogár Imrének, aki azt ájtatosan megcsókolta.

Hasonló módon gyónt meg a teljesen megtört Ragyás Mátyás is. Mikor aztán az öreg pap távozott, Kugler államügyész a küszöbön megfordult és komoly hangon szólt:

- Bogár Imre! Bucsuzzon a fiától. Még csak egy fél órája van.

Ezzel az ügyész kiment. A mint kilépett a czellából, megszólalt a lélekharang. Bogár Imre ölelte, csókolta a fiát, és aztán zokogva szólt:

- Élj boldogan, fiam! Ne felejtse el szegény apádat!...

Aztán Gubó Mártontól bucsuzott. Megköszönte neki mindazt a barátságot, melylyel iránta viseltetett és szívére kötötte fiának a sorsát.

Bucsuzás után Bogár Imre az ajtóig kísérte a távozó Gubó Mártont és Imre fiát és szótlanul leült az asztal melletti székre.

Nem sokáig kellett várnia. Néhány percz múlva két kocsi robogott a börtönudvarba és megállt a börtön ajtaja előtt. Az ajtót felnyitották és belépett az őrmester két pribékkel.

Ujból megszólalt a lélekharang. E pillanatban az utczáról nagy csapat lovasság vonult a börtönudvarba és körülfogta a két üres kocsit. A lovasság után egy csapat gyalogos vonult a börtönudvarba és ezekkel egyidejüleg jött két pap is, kik a siralomház ajtajánál megálltak.

A gyalogság kettős sorfalban foglalt állás a siralomháztól egészen az üresen álló két kocsig és most már csak az államügyész és az esküdt megérkezését várták. Néhány pillanat múlva Kugler államügyész megjelent Szaplóczay esküdttel és parancsot adott az őrmesternek, hogy vezesse ki az elítélteket. Az őrmester négy szuronyos katonával belépett a siralomházba, a szoba közepén megállott és harsány hangon szólt:

- Bogár Imre!... Ragyás Mátyás!... Előre!

A halálraitéltek a katonáktól kísérve elhagyták a siralomházat. A küszöbnél mindegyikükhöz egy-egy pap csatlakozott, feszülettel a kezében. Így haladtak a katonai sorfal között a kocsikhoz. Az első kocsira Bogár Imre ült, mellette a pap, szemközt vele pedig két szuronyos katona foglalt helyet.

A kocsi lassu lépésben indult a börtönudvar zárt kapuja felé. Mig ez odaért, már hasonló módon Ragyás Mátyás is felült a második kocsira és az ügyész parancsára megindult az ő kocsija is.

Az utczán a törvényszéki épület kapuja előtt óriási tömeg várta az elítéltek érkezését. A tömeg ellepte a törvényszéki épület előtti nagy teret és sorfalat állt egészen a vesztőhelyig. A rend fenntartására lovas katonák voltak kivezényelve.

Siri csend uralkodott a tágas téren, mikor a lélekharang megszólalt. A férfiak levették kalapjukat és keresztet vetettek magukra, mig a nők olvasókkal a kezükben imádkoztak.

Hirtelen felnyílt a törvényszéki épület nagy kapuja és a katonaságtól körülvéve kidöcögött a két kocsi és lassu hajtásban haladt a vesztőhely felé.

Az akasztófák egy nagy homokdombon voltak felállitva. Lovas és gyalog katonaság vette a dombot körül és a két akasztófa előtt ott állt már Krantsam Mátyás, a pesti hóhér négy pribékjével együtt.

Az ijedelem moraja hallatszott a nép köréből, mikor megjelent az első kocsi, a melyen Bogár Imre és az egyik pap ült. Bogár Imre egy pillanatig kábultan nézett az összegyült tömegre. Csakhamar meglátta a kapu közelében az öreg Gubó Mártont, ki a kezénél fogva tartotta a kis Bogár Imrét, a ki a kocsi láttára hangosan felkiáltott:

- Atyám, kedves jó atyám!

- Fiam, - mormogott Bogár Imre, - mi lesz az én szegény fiamból?

Két katona segítette le Bogár Imrét és Ragyás Mátyást a kocsikról és az akasztófákhoz vezették őket. E pillanatban a kis Imre kiszakította magát az öreg Gubó kezéből és keresztülbujva a katonák falsorán, egy szökéssel ott termett az apja mellett.

- Atyám, édes jó atyám! - zokogott.

- Imrém, - szólt Bogár Imre és gyorsan lehajolva, homlokon csókolta a fiut.

A katonák, egy tiszt parancsára, megfogták a fiut és elvezették az apjától. Erre aztán a két pap odaállt a két elítélt mellé, az államügyész pedig az elítéltek elé lépett, felolvasta a reájuk vonatkozó halálos ítéletet, ketté törte a kezében levő két kis pálczikát és azokat az elítéltek lábaihoz dobva, Krantsam Mátyás hóhérhoz fordult és harsány hangon szólt:

- Hóhér! átadom az elítélteket az ítélet végrehajtására. Végezze kötelességét!

És az államügyész e szavai után felemelte a kezét a katonaság felé, mire a dobosok rögtön dobolni kezdtek. A pribékek gyorsan előreléptek, megfogták az elítélteket és az akasztófák előtt álló kis zsámolyokra vitték őket. És most odament Krantsam Mátyás Bogár Imréhez és a nyakába dobta a kötelet. Aztán a lábával eltaszította Bogár Imre alól a zsámolyt - és elkékült arczzal a levegőben lógott az elítélt. Ugyanezt ismételte a hóhér Ragyás Mátyásnál is - és két percz múlva a hóhér jelentést tett Kugler államügyésznek, hogy a földi igazságnak eleget tett.

Az államügyész a megtörtént kivégzésről jegyzőkönyvet vett fel, aláírta és aztán az esküdttel együtt távozott a vesztőhelyről. A lovaskatonaság, az előzetesen vett parancs szerint, nyomban a megtörtént kivégzés után, lassan visszaszorította a népet a város felé, majd a városba vonult és csak egy kis őrséget hagytak estéig az akasztófáknál.

Nem maradt ott az őrségen kívül senki, csak egy öreg ember és egy árva kis fiu. Oda akartak menni és még egy imát mondani a kivégzett lelki üdvösségéért, de az őrség nem engedte őket. Ott maradtak bizonyos távolságban az őrségtől és vártak naplementig. Ekkor ismét kijött a hóhér pribékjeivel, levette a hullákat, melyeket a pribékek fekete fakoporsóba helyeztek és a hóhér kocsijára raktak. Aztán elvitték lassu lépésben a két koporsót a temetőhöz, hol a temetőn kívül már két sir volt ásva. Azokba temették Bogár Imrét és Ragyás Mátyást. Bogár Imre hantján pedig ottmaradt térdelve, imádkozva a kis Imre és Gubó Márton.

XIII. A fiatal Bogár.

Évek multak. Bogár Imre kivégeztetése után Imre fiát, Gubó Márton ígéretéhez képest nevelte. Azaz nem is annyira az öreg Gubó maga, mint sógornője, Duli Marcsa, a hajadonnak maradt szentesi révházi csárda tulajdonosnője.

Ez a Duli Marcsa a kedvese volt Csaplár Benedeknek, a szentesi asztalosnak, a ki 1848-ban otthagya kedvesét, honvéd lett és az isaszegi csatában elesett. Duli Marcsa, a ki már régóta viszonyt folytatott a szép asztalossal, annál is inkább siratta kedvesének halálát, mert távozásakor áldott állapotban hagyta. Duli Marcsa röviddel kedvesének halála után egy leánykának adott életet és visszavonultan a világtól, Szentesen szülei házában élte napjait. Az öreg Duli Márton, Szentes városának egyik leggazdagabb parasztgazdája volt. Boldogan élte volna napjait, mert boldog házasságban élt Révész Sára feleségével, a ki egy remek szép leánynyal ajándékozta meg az urát, a Marcsával. De mikor az a nagy szerencsétlenség érte a Marcsát, hogy fiatal fővel, leányasszonynya lett, még egy borzasztóbb csapás is érte az addig boldog családot. Sára asszony egyszerre súlyosan megbetegedett és két havi szenvedés után teljesen elvesztette a szeme világát.

Nagy csapás volt ez a Duli-családra, mert a szegény világtalan asszony most már nem tudta gondját viselni a nagy háztartásnak. A szegény vak asszony egész nap ott ült a kemenczekuczkón, nem volt senki, a ki főzött, a ki a háztartást vezette volna, mert a Marcsa egészen visszavonult az emberektől, senkihez nem beszélt s napokon át be volt zárkózva a szobájába a kis leánykájával. Mindent cselédre kellett bizni, és ezt csakhamar áldatlan, tarthatatlan állapottá mondotta mindenki. Még maga a szegény Duli Mártonné is csakhamar érezte, hogy ez így nem lehet sokáig és egy este, mikor a férje megvacsorázott, a vak asszony magához hívta a kuczkóhoz.

Erre Duli Márton, ki szivből szerette feleségét, odasietett, megölelte a vak asszonyt, megcsókolta és a kezét gyengéden a saját kezébe tartva, lágy hangon szólt:

- Itt vagyok, la! Hát mit kíván kelmed tőlem?

- Nem megy ez így jól, a mint megy, - szólt sóhajtva az asszony, - nincs itt senki, a ki rendet tartson; mióta én szegény vak asszony lettem.

- Bizony, Sára lelkem, igaza van kelmednek.

- Mondja csak kigyelmed, férjem-uram, beleegyezne kegyelmed, ha én a hugomat, a Julcsát ide hoznám gazdaasszonynak?

- Micsoda? Kelmed a Julcsát akarja ide hozni? A Julcsát? Hiszen az...

- Tudom, hogy mit akar kegyelmed mondani. Szegény Julcsa eltévedt a helyes utról, asszony-leány lett, szégyent hozott az egész családjára! Nagyon hibázott, no de bűnhődött is már szegény eleget, a fiacskája is meghalt, ő maga pedig elment Szegedébe cselédleánynak.

Az asszony zokogni kezdett, Márton gazda megölelte és magához szoritotta, aztán a szeretet hangján így szólt:

- Ne sirjon hát kelmed, no!... Majd még egy kicsit megfontolom a dolgot.

És Márton gazda tényleg meggondolta a dolgot és aztán egy napon reggel befogta a két fakót a kocsija elé és elhajtattott Szegedébe, a hol felkereste a Julcsát.

Megtalálta, a fekete sas czimü vendéglőben, szakácsnő volt és nagyon meg voltak vele elégedve.

Duli Márton végignézett rajta, mikor elébe vezették a Julcsát és ez is erősen szemügyre vette a sógorát, kit még nem ismert.

Az öreg ember először nagyot sóhajtott, aztán halk hangon szólt a csinos asszonyleányhoz:

- Nagy baj van hugom, Sára nénéd megvakult.

- Szent Isten! szólt Julcsa, - milyen szerencsétlenség! És a Sára küldte kendet értem?

- Igen, ő.

- És mit akar tőlem?

Az öreg ember elmondta, hogy mi járatban van, hogy a Sára reá szeretné bízni a háztartást és hogy jó módja volna az ő házánál.

Julcsa fejszóválva hallgatta a sógorát és mikor ez befejezte a beszédet és kérdőleg nézett reá, hogy mit szól ajánlatára, a leányasszony határozott hangon felelt:

- Hallja kend sógor, ez lehetetlen.

- Lehetetlen? Már miért volna ez lehetetlen?

- Az ember nem felejt el oly könnyen a történeteket. Aztán otthon van kendnek a Marcsa leánya, szinte asszonyleány, mint én, miért nem bizza kend arra a háztartást?

- A Marcsára? Hej hugom, a Marcsa nem arra való, nem tud parancsolni és azért gondolt a Sára reád.

- Hja azért, most már értem, most, hogy szüksége van reám, most gondol reám a kedves Sára néném, hát én nem megyek. Nem én. Jól érzem magamat itten, itt maradok.

- Hallod-e Julis, igazad van, keveset törődünk veled, de másrészt az is igaz, hogy nem is kértél tőlünk semmit, kerültél a portánkat, de ez elmúlt, mindegyikünk hibázott, azt mondom, hogyha eljössz, ha segítségére akarnál lenni a megvakult nénédnek, nem fogod megbánni, jó módod lesz. A Marcsával pedig ha nem egyezel, bérbe adják a szentesi komp melletti csárdát, kibérelm és berendezem azt neki és így te egyedül leszel a házuknál gazdasszony.

Julcsa egyet gondolt és elfogadta az ajánlatot.

Márton gazda pedig még aznap elvitte magával Szentesre. Leánya részére kibérelte a komp melletti csárdát és Duli Marcsa a leánykájával abba hurczolkodott. - - -

Bogár Imre kivégeztetésekor Gubó Márton az Imre fiut Duli Marcsához hozta. A Marcsa leánya, Lidi ekkor tizéves volt, a kis Bogár Imre pedig már tizenkétéves. Gubó Márton odahozta a Marcsához és annyit szólt:

- Marcsa te, hallod-e lelkem, elhoztam hozzád a szegény Bogár Imre fiát. Eddig csak leányod volt, hadd maradjon itt, most már fiad is lesz.

Duli Marcsa egy pillantást vetett a fiura, aztán halk hangon szólt:

- Jól van, komám uram, itt maradhat, majd gondját viselem.

És ezzel az ügy el is volt intézve. Duli Marcsa az árva fiut magánál tartotta és annak rendje-módja szerint nevelte.

Az Imrét csakhamar mindenki megszerette, csak a Lidi nem. A fiu ellenben nagyon szerette a kis leányt és mindenben kedvében járt. Lidike nem is igyekezett rejteni azt, hogy ő bizony ellenszenvvel viseltetik az Imre iránt. Ha aztán az édesanyja ezért megpirongatta, akkor a kis leány duzzogva szólt az anyjához:

- Majd én még barátkozom egy olyan jött-menttel, a kinek az apját felakasztották!

Duli Marcsa ilyenkor jól elpáholta leányát és fenyegetőleg szólt hozzá:

- Még egyszer halljam tőled ezt a szót, akkor agyonütlek!

A Lidike nem igen félt ettől a fenyegetéstől és tovább is tartózkodott az Imre társaságától.

Lassanként tizenöt éves lett az Imre és Duli Marcsa látva, hogy a leánya sehogysem fér össze az idegen fiuval, sóhajtva gondolkozott, hogy mitévő legyen. Ekkor egy nap bejött a csárdába a csongrádi révész Marcsához és komoly hangon szólt:

- Baj van, Marcsa asszony!... Az éjjel megbetegedett Gubó koma, láza van és félre beszél. Arra kért, hogy jöjjen el kendhez és mondjam meg, hogy jöjjön át hozzá a fiuval.

Több se kellett Duli Marcsának. Rögtön öltözködött, behivta az Imrét és azzal együtt átment a csongrádi oldalra.

A halászkunyhóban nagy betegen találták Gubó Mártont. Éppen ott volt nála a csongrádi pap és ráadta az utolsó kenetet. Gubó Márton eszméleténél volt és fölismerte látogatóit. Magához intette őket és mikor a pap befejezte a szent szertartást és távozott, megszorította a Marcsa kezét és halk hangon szólt:

- Végem van Marcsa, azért hivattalak. Arra akarlak kérni, hogy ha meghalok, jól bánj az Imrével.

- Mit csináljak vele, komám uram?

- Vidd el vasárnap a Fábián-pusztára. Ott van a Csóki Marcsi csikós-bojtár, mondd neki, hogy kéretem, vegye az Imrét szolgálatába. Te meg Marcsa, ne feledkezzél meg róla, nézz néha utána, megigérttem én azt az édesapjának.

És ennél maradt. Marcsa ott virrasztott egész éjjelen a halászkunyhóban. Hajnal felé ismét rosszabb lett az öreg halász állapota, félrebeszélte és reggeli hét órakor végre örökre behunyta szemeit.

XIV. Csikósbojtár lesz az Imre.

Most már Imre csakugyan teljesen árván maradt. Duli Marcsa az elhunyt Gubó Márton kívánsága szerint befogatott és elvitte Imrét a fábiáni pusztára, mely a Szentestől Orosházára vezető országut mellett volt és akkoriban Károlyi István grófé volt.

Csóki Marczi, a fábiáni puszta számadó csikós-bojtárja nem keveset csodálkozott, mikor beállított hozzá a szép korcsmárosné. Duli Marcsa egy fiut hozott magával és szokás szerint belépésekor így köszönt:

- Dicsértessék az Ur Jézus Krisztus!

- Örökké ámen, - szólt a csikós, a ki éppen az asztalnál ült és gyorsan felállt. - Nini, a Duli Marcsa! No, mi jót hozott kend? Kerüljön már be kend, tessék helyet foglalni.

- Köszönöm kendnek a szivességét, - szólt Marcsa leülve, - egy elhalt barátja utolsó üzenetét hozom kendnek!

- Egy elhalt barátom? Uram istenem, ki halt meg?

- Hát a komám, a szegény Gubó Márton, - szólt Marcsa és keszkenőjével egy könnyet törölt a szeméből.

- Ne mondja kend! A Gubó Márton meghalt! Isten adjon neki örök nyugalmat, - szólt ünnepélyes hangon az öreg csikós.

Egy ideig csendesen maradtak mindaketten, míg végre a csikós kérdezte a korcsmárosnétól:

- Hát ez a fiu ki legyen?

Az asszony ismét egy könnycseppet törölt a szeméből, aztán halk hangon szólt:

- Éppen a fiu végett jöttem kendhez. Tudja kend, a fiu a szegény csongrádi Bogár Imre fia.

- A Bogár Imréé? Hallottam a híret szegénynek, - szólt sóhajtva Marczi.

- Hát tudja kend, mikor a fiu apja meghalt, akkor a Gubó koma magához vette a fiut, azaz hozzám hozta és arra kért, hogy tartsam magamnál. Évek óta nálam van a fiu, de hát örökre nem maradhat nálam, és a Gubó koma is úgy rendelkezett, hogy vigyem a fiut kendhez, régi jó barátjához és mondjam meg kendnek, hogy tartsa őt magánál és neveljen belőle jóra való csikós-bojtárt.

- Ezt mondta Gubó barátom? Hiszen ez pompás! Nekem éppen szükségem is van ilyen fiura! A dolog rendben van, a fiu itt maradhat, ha akar.

És ezzel Csóki Marczi odafordult a fiuhoz:

- Gyere ide, öcsém. Hogy hívnak?

- Bogár Imrének.

- Hány éves vagy?

- Gyertyaszentelő napján voltam tizenöt éves.

- Teringettét, akkor már legény vagy. Hallod-e öcsém, akarsz-e csikós lenni?

- Akarok hát.

- Hát akkor itt maradhatsz nálam, jó módod lesz itt.

Ennél is maradt. Marcsa asszony ott hagyta Imrét az öreg csikós-bojtárnál, aki aztán a saját módja szerint igyekezett, hogy a fiuból embert neveljen. És ez sikerült is Csóki Marczinak. Néhány hét múlva a fiu már úgy ülte meg a lovát, mintha azon termett volna. Alig három hónapig volt Imre a Csóki Marczi szolgálatában, már rá lehetett bízni a csikók és az anyakanczák kezelését, sőt már ekkor a csődörökhöz is bejárt az Imre és a legszilajabb lovat is vasmarokkal le birta győzni.

Szóval, legény lett az Imréből, még pedig a legerősebb és legszebb legénye az egész vidéknek. Hatalmas termetű, szép szál legény volt már akkor is, a mikor csak még tizenhétéves lett.

Bolondultak is utána a leányok, de még mennyire! Ha pajtásaival vasárnap este bement Szentesre, vagy Orosházára a korcsmába, bizony csak úgy tolakodtak a leányok, hogy csak vele tánczolhassanak.

És Bogár Imre sorba tánczolt a szebbnél-szebb leányokkal, de egyik sem tudta szerelmét elnyerni. Nem törődött ő egy leánynyal se, bármennyire is kaczerkodtak azok vele. Szive mélyéből szerette, imádta azt a kis leányt, kinek közelében töltötte ifjusága éveit. Ha éjszaka ott feküdt a ménes puha széna ágyán, gondolatai folyton és folyton Lidike felé irányultak.

Imre a legnagyobb békességben élt a többi csikóssal és sohasem vett részt azok verekedéseiben és duhajkodásaiban. A csikósok ezért gyávának mondták Imrét, de ő nem igen törődött evvel a gunyolódással. Megjött azonban az ideje annak is, hogy az ifju oroszlán megmutathatta fogait is.

Nemcsak a fábiáni, de az egész környékbeli legények megirigyelték Bogár Imrétől azt a szerencsét, hogy a leányok a mulatságokon a szó szoros értelmében körülrajongták és csak vele akartak tánczolni. Ezért a legények annyira meggyűlöltek, hogy összeálltak ellene és mindenáron ki akartak vele kötni. Csakhogy Imre nagyon békés természetű legény volt. Nyugodtan tűrte a többiek gunyolódását és inkább elmaradt a tánczmulatságokból és a vasárnapokat otthon töltötte az öreg Csóki Marczi társaságában. Most aztán a legények azt mondták róla, hogy gyáva, nincsen benne csikós virtus!

Csóki Marczi csakhamar észrevette, hogy Imre elmarad a tánczmulatságokból s egy nap kérdezte az ifjutól:

- Hallod-e Imre, hová mégy te holnap este mulatni? Vasárnap lesz!

- Nem megyek én sehová sem, Marczi bácsi, itthon maradok.

- Itthon maradsz? Miért?

Az Imre vakarta a fejét, aztán halk hangon szólt:

- Hát tudja kend, Marczi bácsi, nem hagynak békében a többi legények, mindig csufolnak, gunyolnak.

- Csufolnak, gunyolnak?- kiáltott haragosan az öreg csikós, - és te ezt engeded?

- Hát mit tegyek, Marczi bácsi?

- Mit tégy? Azt az angyalát azoknak a gunyolódó legényeknek! Még kérdezed? Én már öreg ember vagyok, de ha engem merne valaki gunyolni, úgy a földhöz vágnám, hogy odaragadna!

- Hát verekedjem velük? - kérdezte csodálkozva Bogár Imre.

- Persze, hogy verekedjél, ha bántanak. Páhold el csak őket annak rendje-módja szerint és majd meglátod, hogy békében hagynak.

- Hát ha kend Marczi bácsi úgy véli, akkor én bemegyek Orosházára.

- Persze, hogy bemenj! És aztán ha bemégy holnap, huzd ki magad, mutasd meg, hogy a legszebb és a legerősebb vagy köztük. Hej azt a teremtfőfáját, fiu, mikor én a te korodban voltam, három megyében is beszéltek a verekedéseimről! No de remélem, hogy holnap kiteszel magadért!

Bogár Imre hiven követte az öreg csikós tanácsát. Másnap délben úgy kiczifrázta magát, hogy no! Magára vett egy tiszta hófehér csikós gatyát, felhuzta a fényesre tisztított sarkantyus csizmáját, magára vette a piros lajbliját a két sorban csillogó gombokkal, a vállára akasztotta fehér szürét a piros himzésű tulipántokkal, fejére tette a kis pörge csikós kalapot, hatalmas csomó árvalányhajjal és fokosával a kezében beköszöntött Csóki Marczihoz, a ki alig ösmert reá az ifjura.

- Teringettét! - kiáltott Csóki Marczi.- Imre fiam, te vagy az? Így már mehetsz és azt mondom fiu, csak a legszebb leányokkal táncolj!...

XV. Verekedés a nagy korcsmában.

Az orosházi nagykorcsmában vigan folyt a táncz, mikor Imre megjelent. A nyalka ifju megjelenése nagy feltűnést keltett, még a cigányok is gyorsabban befejezték a nótájukat, mert a leányok mind az ajtó felé fordultak és Bogár Imrere kacsintottak.

Persze, hogy a gyávának mondott Bogár Imre megjelenése nem igen tetszett a többi legényeknek. A szünet alatt kisebb-nagyobb csoportokba álltak és szokásuk szerint gunyolni kezdték az ifjut.

- Nini, a Bogár Imre, hogy kicziczomázta magát, akár csak háztüznézésre menne.

- Hallod-e Imre, - kiáltott egy másik, - hát még te is ide mertél jönni?

- Hát már miért ne mertem volna? - szólt daczosan előrelépve Bogár Imre.

- Hát én csak azt hittem, - szólt Virág Béni, egy hatalmas termetű csikóslegény, - hogy csak jobban érzed magadat a nénémasszony szoknyája mögött.

- Hát Béni, én meg úgy hiszem, hogy oda inkább te illenél, mint én, - felelt Bogár Imre hetykén.

Több se kellett az óriási erejű Virág Béninek. Mint a megvadult bika, úgy rontott a nyugodtan helyén álló Bogár Imre felé, és dühösen kiáltott:

- Hát te gyerkőcz, te pólyás baba, kit mondtál te nénémasszony katonájának?

Imre nyugodtan, mozdulatlanul várta be ellenfelét. A két ellenfél összekapott. De a tusa nem sokáig tartott. Bogár Imre villámgyorsan a hóna alá szoritotta Virág Béni fejét és úgy megszorította, hogy az fájdalmában felkiáltott. A következő pillanatban aztán Bogár Imre, mint egy pehelyt, magasra emelte Virág Bénit és oly hatalmasan a földhöz vágta, hogy az eszméletlenül terült el.

Az ifju csikós pedig, a kiben most ébredt fel a veleszületett pusztai vadság, ellenfelére vetette magát és kegyetlenül páholta hatalmas ökleivel. Az ökölcsapások fájdalma alatt Virág Béni magához tért és eszeveszetten szabadulni igyekezett az ifju kezei közül. Mikor aztán látta, hogy minden fáradozása hiábavaló, könyörögni kezdett:

- Elég volt már Imre, hadd el, nem bántlak többé!

- Magam is úgy hiszem, - szólt az ifju és eleresztve ellenfelét, felállt és büszke hangon kiáltott:

- Így jár mindenki, a ki engem gunyolni merészkedik!...

A legények hallgattak, a leányok pedig örülve, hogy kedvenczük annyira kitett magáért, gúnyolva szóltak:

- Nos hát, ki mer még kiáltani Bogár Imrével?!

- De hiszen csak pöffeszkedjen az Imre, - kiáltott most egy legény, - akkor mindnyájan ellene megyünk!

És máris csoportokba álltak és felgyürték ingujjaikat, hogy neki mehessenek Bogár Imrének, ki a fokosára támaszkodva, nyugodtan állt a korcsma közepén.

- Hát az mégse járja, - kiáltott rikácsoló hangon egy kis pupos legény, - hogy mi, a kik annyian vagyunk, visszavonuljunk egy jött-ment legény elől!

Az orosházi legények nevettek a kis pupos beszédjén, mert ösmerték szegénykét, mint a vidék leggyávább legényét és csak, mert Bogár Imrét bosszantani akarták, kiáltották:

- Igazad van Sanyi, teljesen igazad van!

- Ha más mondta volna, szólt Bogár Imre, - feleltem volna reá, de evvel a nyápiczkával mit kezdjek?

- Nyápicz vagz magad, - kiáltott dühösen Berkes Sanyi, a kis pupos, - ti pedig mindnyájan gyávák vagytok, hogy nem mertek ez ellen a kamasz ellen kiállani.

- Sanyi te, - szólt atyai hangon Bogár Imre, - ne járasd a szádat, mert Isten úgy segítsen, laposra verem a pupodat!...

Most már a legények Bogár Imrének nevettek és a dühtől habzó pupos ellen fordultak. Csihás Jancsi oda is kiáltott a Berkes Sanyinak:

- Igaza van az Imrének, jól tenné, ha elpáholna, mit is lovalsz folyton ellene?

És most már a többi legények is az Imre pártjára álltak és a Sanyi jónak látta félre állni. Lassan elkotródott.

A szünet már vége felé járt, a cigányok ismét hangolni kezdték hangszereiket, mikor az utczáról kocsizörgés hallatszott és a korcsma ajtaja előtt egy kocsi megállt. A következő pillanatban a korcsma ajtaja felnyílt és azon Duli Marcsa és a leánya Lidi léptek a korcsmába.

A két nő megjelenése nagy örömet keltett a legények között. Duli Marcsa maga is még elég szép és csinos asszony volt, míg leánya, a most 15 éves Lidi valódi kápráztató szépség volt, a kiért az egész vidék legényei rajongtak.

A legények gyorsan körülfogták Duli Marcsát és leányát, a cigányok ráhuztak a legujabb csárdásra és Csihás Jancsi, ki régi ösmerőse volt Duli Marcsának, ezt csakhamar tánczba vitte. A legények ezalatt ostromolták a Lidikét, mindegyik tánczra kérte, de ő azt mondta, hogy még fáradt az uttól és egyelőre nem tánczol.

Bogár Imre, a ki látta a két nőt bejönni, távol tartotta magát tőlük. Mikor most Marcsa asszony Csihás Jancsival végig tánczolta a termet, egyszerre megpillantotta Bogár Imrét és táncz közben felkiáltott:

- Nini, az Imre! Imre te, talán nem is ösmersz már?

Imre, aki a falhoz támaszkodva, némán nézte a tőle távol ülő szép leányt, Duli Marcsa szavaira szinte felriadt, üdvözölte szép nevelőanyját, a ki nevetve szólt hozzá:

- Enyje Imre, de nagy legény lettél! Hisz alig ismertem reád! Mi az, nem találsz neked való tánczosnőt?

- Dehogynem, találtam volna, de nem volt kedvem tánczolni, - szólt vonakodva Imre.

Csihás Jancsi türelmetlenül rántotta meg a Marcsa karját, a ki nevetve szólt hozzá:

- Egy piczikét várjon még kend, még valamit mondanom kell a fiamnak itt. Te Imre, te még nem is beszéltél a Lidikével, nézd csak, ott ül ni, ugy-e, hogy szép lett?

- De még mennyire, - sóhajtott Imre.

- Hát eredj hozzá, örülni fog a viszontlátásnak, szólt Dali Marcsa és evvel ott hagyva Bogár Imrét, tovább tánczolt Csihás Jancsival.

Bogár Imre egy pillanatig utána nézett Duli Marcsának, aztán lassan odament Lidihez, ki vigan beszélgetett a neki bókoló legényekkel.

Imrének végre sikerült utat törni a leányt körülálló legények között és egyszerre csak ott állt Lidi előtt és mosolyogva kezét nyújtott neki.

- Adjon Isten jó estét, Lidike.

A szép leány elsápadt a legény láttára és szinte reszkető hangon szólt:

- Adjon Isten neked is, Imre.

Az ifju észre sem vette a leány ijedtségét és hideg, fagyos hangját, hanem elragadtatva a leány szépségétől, felsóhajtott:

- Enyje, Lidike, de szép és nagy lettél!... Remélem, hogy az első tánczot velem járod?

- Nem én, Imre, - felelt bántó hidegséggel Lidi.

Az ifju e szavakra szinte visszatántorgott és halálsápadt arczzal, hörgő hangon kérdezte:

- Nem tánczolsz velem, Lidi,... miért nem?

A szép leány hidegen nézett a legényre, aztán vállat vonva szólt:

- Nem akarok ezen vitatkozni, Imre, elég az hozzá, hogy nem tánczolok veled.

Bogár Imre szinte visszatántorgott erre a rideg kijelentésre. A szép leányt körülálló legények arczán látható volt a káröröm Bogár Imre kudarcza fölött. Bogár Imre nem törődött mindezzel, ő most csak azt akarta megtudni, hogy miért felelt neki annyi megvetéssel ez a leány?

Egy pillanat gondolkozás után Bogár Imre magasra emelt fővel, odalépett Lidihez és halk hangon szólt:

- Te Lidi, ha egy legény egy leányt tánczra hiv, evvel megtiszteli a leányt. Ha a leány kikoszarazza a legényt, ez sértés a legényre. Azt mondtad, hogy nem tánczolsz velem, én ezt sértésnek tekintem és tudni akarom, hogy miért nem tánczolsz velem?

A leány haragosan szólt:

- Ugyan kérlek Imre, hagyj már békében.

- Nem, nem hagylak. Tudni akarom!

- No, no, gyerekek, - szólt e pillanatban Duli Marcsa, ki éppen befejezte a csárdást és most lihegve jött, hogy leánya mellett kipihenje a táncz fáradtságát, - no, no, gyerekek, csak nem fogtok itt czivakodni?

A leány vállat vont és haragos hangon szólt:

- Haragszik, mert nem akarok vele tánczolni.

- Igen, tudni akarom, Lidi, hogy miért nem akarsz velem tánczolni? - szólt Bogár Imre.

- Nem tartozom senkinek felelősséggel, felelt fitymálva a leány.

- De igen, tartozol. Az olyan leány, a ki ok nélkül becsületében sért egy legényt, nem méltó, hogy a legény...

- Imre, - kiáltott Duli Marcsa, mig Lidi haragosan felkiáltott:

- Nyomorult!

- Nyomorult vagy magad, kiáltott magánkívül Bogár Imre. Verjen meg az Isten, most már nem vagyok kíváncsi a feleletedre, te alávaló!

Evvel Bogár Imre megfordult és távozni akart. De a leány rikácsoló hangon utána kiáltott:

- Imre, hallod-e Imre te, tudni akarod, hogy miért nem tánczolok veled, hát megmondom!... Mert nem tánczolok felakasztott rablógyilkos fiával!... tudod?!

- Jaj!... sikoltott Bogár Imre és összeszorított ököllel rohant Lidi felé. De a legények utjába álltak és Csihás Jancsi hangosan szólt:

- Hohó, egy lépést se tovább!

- Utból, a ki az életét szereti, - kiáltott Bogár Imre. - Bezuzom a fejét annak, ki utamat állja!...

A legények hátrálni kezdtek, de e pillanatban Berkes Sanyi, a pupos, a ki időközben ismét bejött a korcsmába, rikácsoló hangon kiáltott a legényekhez:

- Hohó, látjátok, mondtam én mindjárt, hogy ez hitvány ember. Az apját rablógyilkosságért felakasztották és még ez az akasztófavirág akar a legszebb leányokkal táncolni!

Bogár Imre lihegve hallgatta a pupos beszédjét és mikor befejezte mondókáját, magasra emelt fokossal rontott a puposnak és fogcsikorgatva kiáltott:

- Ezért meghalsz, kutya!

Berkes Sanyi futásnak indult és oly gyorsan, mint sánta lábai birták, az ajtó felé menekült, futás közben segítségért ordítva:

- Segítség! Segítség!

Senki se sietett segítségére. Csak mikor Bogár Imre torkon ragadta a szerencsétlent, mikor vasmarkával már kékre fojtotta és fokosát a feje fölé emelte, akkor odaugrott Csihás Jancsi és megragadva Imre fokosát, harsány hangon szólt:

- Hadd el ezt a nyomorékot, Imre! Mit akarsz tőle?

Imre megkísérelte fokosát a Csihás Jancsi vasmarkából kirántani, miközben folyton kiáltott:

- Ereszd el a fokosomat, Jancsi! Agyonütöm ezt a gazembert!

- Agyonütöd a fenét, - nevetett Csihás Jancsi. Csak nem bolondultál meg?

- Eressz el, Jancsi, én agyonütöm!

- Igen, agyonütöd, hogy felakaszszanak, mint az apádat felakasztották?! - kiáltott Csihás Jancsi.

E szavakra Bogár Imre oly sápadt lett, mint a fal és vadállati felkiáltással Csihásra rohanva, szinte hörögve kiáltott:

- Te is, te is, Jancsi! Ezért meghalsz, meghaltok mindnyájan!

És emberfeletti erővel a fokosát a Jancsi kezéből kirántva, a már félig alélt Berkes Sanyit messzire eldobta magától, hogy az egészen a falig tántorgott és elesett, míg egyidejűleg a fokosával hatalmas csapást mért Csihás Jancsi fejére. De Csihás, aki nagy és veszedelmes verekedő hírében állott, vigyázott magára.

Ügyesen félreugrott és a következő pillanatban egy szökéssel ott termett Imre mellett és gyorsan torkon ragadta. De az ifju, mint a kigyó, kisiklott a kezei közül és fokozott dühvel ment neki. A két egyformán erős és ügyes legény most körülfogta egymást és vad dulakodás közben csakhamar mindketten a földön hemperegtek. Csihás Jancsi előnyben volt, a mennyiben csakhamar felülkerekedett és Imre mellére térdelve, ezt agyba-főbe ütötte. Egyszerre aztán a többi legény látott valamit a levegőben felvillanni és Csihás Jancsi egy sebből vérezve a földre gurult.

- Megszurt a gazember, - nyögött Csihás Jancsi és elájult.

A csikós bojtárok, ha verekednek, ütnek, de nem szurnak. Igen ritka az az eset, hogy a csikós bojtárok verekedésénél valaki kést használjon, már azért is, mert az ilyen esetben aztán valamennyi legény a szurkáló ellen fordul. Így történt ez most is. Alighogy Imre felemelkedett a földről, egy legény felkiáltott:

- A gazember megszurta Jancsit! Rajta fiuk, üssük agyon!

- Igen, le a gazemberrel! - kiáltottak egyszerre a legények és ádáz dühvel rontottak Bogár Imrének. Leteperték és bottal, fokossal addig ütötték, míg el nem ájult.

- Fiuk-kiáltott ekkor Deák János, a korcsmáros, elég lesz már, megkapta ez a magáét, dobjátok ki inkább az utcára, hogy ne legyen itt láb alatt.

E szavakra a legények közül négyen felemelték Bogár Imrét, kivitték a korcsmából és jó messzire, a másik utcában lefektették az árok mellé. Aztán szépen, nyugodtan visszamentek a korcsmába tovább mulatni.

XVI. Bogár Imre a kóterben.

Az éjjeli őr éjfélkor találta meg az utcán Bogár Imrét. A bakter látta, hogy több sebből folyik a vére, gyorsan letépte a legény hófehér ingujját és evvel bekötözte vérző sebeit.

- Így csak nem hagyhatom itt az árok szélén az istenadtát, - dűnnyögött az éjjeli őr és becipelte Bogár Imrét a község börtönébe, hogy aludja ott ki a részegségét. - A börtönben csak egy vén csavargó volt, a kit két nappal azelőtt ítéltek el csavargás miatt két heti fogságra. Czakó Bandi, így hívták az öreg csavargót, javában hortyogott, mikor betették hozzá az ifju Bogár Imrét.

Bogár Imre sebei nem voltak súlyosak. Mikor magához tért, nagy fájdalmat érzett a fején. Fel-sóhajtott és felkelt. Szomjas volt és inni akart, de nem tudott felállani. Odaszólt az alvóhoz:

- Hé, bátyám uram, hallja kend bátyám uram!... Adjon egy kis vizet!...

Az öreg felállt és odahozta neki a vizes kancsót.

Bogár Imre ivott és aztán elaludt. Másnap reggel, mikor felébredt, jobban volt. Az öreg csavargó megnézte sebeit, kimosta és bekötözte őket.

- Nincs semmi bajod, öcsém, holnap kimehetsz, ha kieresztenek.

- Hát már miért ne eresszenek ki? - kérdezte csodálkozva Bogár Imre.

- Miért? Hát azért, mert verekedtél, - felelt Czakó Bandi nevetve.

- Már hogyne verekedném, ha szememre vetik, hogy apámat felakasztották, - kiáltott Bogár Imre.

- Apádat felakasztották? Ki volt az apád?

- Csongrádi ember volt, Bogár Imrének hívták.

- Hallottam róla, de nem ösmertem. - Hát mondd el, mi történt veled, öreg ember vagyok, talán adhatok valami tanácsot.

Az ifju egy pillanatig gondolkozott, aztán elmondta az öregnek a történeteket. Mikor elbeszélte, hogy a Duli Lidi neki a legények előtt szemére hányta, hogy a felakasztottnak a fia, az öreg csavargó a fejét csóválva, szólt:

- Rossz dolog ez, öcsém, nagyon rossz dolog, nem lesz most nyugtod az apád miatt.

- De mit tehetek én arról, hogy szegény apámat felakasztották? - kiáltott kétségbeesetten az ifju.

- Mit tehetsz róla? Semmit. De mit törődik avval a világ? Az apa szégyene átmegy a gyermekére. Ha te most innen kiszabadulsz, akkor minden suhancz utánad fog kiáltani: «Nini, a felakasztott Bogár Imrének a fia!»

- Szét is zuzom a fejét mindnek, - sziszegett az ifju.

- Igen ám, szétzuzod egynek, kettőnek, háromnak, de ők sokan vannak és te csak egymagad vagy, - szólt keserűen nevetve az öreg ember.

- De hát akkor mit csináljak, - kiáltott az ifju.

- Nehéz azt megmondani, öcsém. Vagy eltüröd nyugodtan, hogy mindenki ujjal mutasson reád, mint a felakasztott fiára...

- Ezt nem türöm el, még ha életembe kerül is, - kiáltott Bogár Imre.

- Helyes, én sem tűrném, - szólt a csavargó. - Ha pedig nem akarod tűrni, akkor itthon nem lesz maradásod. Legjobb lesz, ha elmegy messze földre, a hol nem ösmernek és nem tudnak apádról, ott aztán nyugodtan maradhatsz, míg valami módon oda nem jön a hir, hogy ki vagy, mi vagy.

Az öreg csavargónak mindenben igaza volt. Bogár Imre sebei két nap mulva behegedtek és mivel nem tudták reábizonyítani, hogy verekedett, egyszerűen szabadon bocsátották. Az ifju hazament a fábiáni pusztára, hol gazdája Csóki Marczi szívélyesen fogadta és behivta a lakásába.

- Tudom, Imre öcsém, hogy mi történt veled és a mi engem illet, én szívesen tovább is tartlak szolgálatomban. De tudom, hogy most már nem lesz maradásod. A többi legény nem fog itt tűrni. Kisérelj meg öcsém, maradj itt, de félek, hogy nem fogod velük kibírni.

Evvel Csóki Marczi munkája után ment és magára hagyta a halálra sápadt ifjut, kinek e pillanatban eszébe jutottak az öreg csavargó szavai.

Egy ideig gondolkozott, aztán kiment a dolga után. Mikor a ménesbe ért, a többi legény otthagya munkáját, összeálltak és halk hangon beszélni kezdtek egymással.

Imre egy ideig nézte a legényeket, aztán mitsem törődve velük, munkája után ment. Délben itatni vezette a csikókat és e munkában rendesen Szitár Matyi segédkezett neki. Nem is kellett őt sohase hívni, magától jött mindig. Most azonban távol maradt a Matyi. Ott őgyelgett az istálló körül, a hol semmi dolga se volt. Bogár Imre türelmetlenül oda kiáltott hozzá:

- Matyi te!... Gyere már a csikókat itatni!

- Nem megyek én!... Nem dolgozom veled együtt, felelt hetykén Szitár Matyi.

- Miért nem? - kérdezte Imre, egész testében reszketve.

- Mert a többiek sem akarnak veled dolgozni. Szombaton este kijelentjük ezt Csóki Marczi-nak. Ha el nem küld téged, akkor mi megyünk el.

- De miért, az isten áldjon meg, mondd - miért? - kiáltott Bogár Imre.

- Hát azért, mert nem akarunk a felakasztott rablógyilkos fiával együtt maradni. Punktum!

És Szitár Matyi megfordult a sarkán és ott hagyta Imrét, ki egy ideig megdermedten állt és mereven nézett a távolba.

Aztán lassan, szomoruan a csikókhoz ment és egyedül hajtotta azokat az itatóhoz. Így találta őt Csóki Marczi, a ki éppen az anyakanczák istállójából jött. A számadó rögtön sejtette, hogy miért itat Imre egyedül, de azért mégis megkérdezte:

- Ej, Imre öcsém - egyedül itatsz? Hát a Matyi hol van?

Az ifju keserű hangon szólt:

- Nem akar velem dolgozni.

- Nem? Ugy-e, hogy mondtam? Mindnyájan ellened lesznek.

- Ugy van, azt mondják, hogy itt hagyják a gazduramat, ha engem nem bocsát el.

- Abból semmisse lesz, - kiáltott haragosan Csóki Marczi. - Majd estére beszéllek a fejükkel!

- Sohase beszéljen velük, gazduram, - szólt Bogár Imre, - ugyse használna. Nem akarnak velem dolgozni, hát nem tehetek mást, mint elmegyek. Ha megengedi gazduram, még ma elmegyek.

- Még ma? Mi jut eszedbe, Imre! - kiáltott az öreg csikós részvétellel, - annyira nem sietős a dolog!...

- De sietős, nagyon sietős, engedjen el, gazda uram, mert úgy érzem, hogy másként meg kell fojtanom valakit.

- Szegény fiu, - szólt Csóki Marczy és két kövér könnyecseppet törölt ki szemeiből.

Csóki Marczy magával vitte az ifjút a majorba és kifizette a bérét. Imre megköszönte a jóakarátát, aztán elment az istállóba és összecsomagolta a holmiját.

A holmija között talált két nagy pisztolyt, melyet egy alkalommal Gubó Mártontól azzal a megjegyzéssel kapott, hogy őrizze azokat jól, mert az apjáié voltak. Bogár Imre a két pisztolyt a subájába helyezte és távozva a pusztáról, Hódmező-Vásárhely felé vette útját.

XVII. Bogár Imre vége.

Bogár Imre útja közben elgondolkozott sorsa felett. Nem tudta, merre menjen. Csak annyit tudott, hogy Csongrádon és Félegyházán át Kecskemétre és Pestre vezet az országut. Hallott már sok legényről, ki itt hagyta szülővárosát és elment Pestre, és elhatározta, hogy Vásárhelyen átkelve a Tiszán, Szentest kikerüli és felmegy Pestre.

Este volt már, mikor Vásárhelyre érkezett és egyenesen a nagykorcsmába ment.

Egy itcze bort rendelt és mikor a csapos hozta neki az italt, megkérdezte, hogy kaphat-e éjjeli szállást? A csapos végig nézett az ifjun és fitymálva mondta:

- Hát az istállóban meghalhat.

Ezzel megfizette a bor árát és ott hagyta Bogár Imrét, a ki nyugodtan iddogálni kezdett. E közben látta, hogy a korcsma lassan megtelt vándor legényekkel, koldusokkal és csavargókkal.

Egyszerre valaki a vállára ütött és egy ösmerős hang üdvözölte:

- No, pajtás, hogy vagy?

Imre megfordult és Czakó Bandit, a csavargót pillantotta meg.

- Adjon Isten jó estét kendnek, - szolt Bogár Imre, - no üljön kend ide és tartson velem.

Az öreg csavargó leült, nagyot ivott a boros üvegből, aztán kérdezte:

- Hát te öcsém, mit csinálsz, hová mégy?

- Elmegyek Pestre.

- Pestre? Az messze van, öcsém, nagyon messze. Aztán rendben van-e az utleveled?

- Kell is az nekem. Azt se tudom, mi az?

- No-no, majd meglátod, hogy kell, - nevetett az öreg csavargó.

Este nyolcz óra volt, a korcsmahelyiség már tömve volt csavargó- és koldusnéppel. Bogár Imre nagyon rosszul érezte magát ebben a társaságban, de még rosszabbul, mikor az utczaról egyszerre csak beállított a csendőrjárat s vezérük, a zsandárörmester, harsány hangon kiáltott:

- Mindenki mutassa az utlevelét! Előre!

A csendőrök sorfalat alkottak, melynek élére az örmester állott. A csavargók és koldusok egyenként utlevelükkel a kezükben, elmentek előtte.

Mindegyiknek volt utlevele, csak Bogár Imrének és Czakó Bandinak nem volt. Ezeket a zsandárok magukkal vitték a község házára; a többiek pedig ott maradtak a korcsmában.

A község házán mindenekelőtt a kóterbe zárták a két csavargót. Mikor bezárták az ajtót; Bogár Imre felkiáltott:

- Mi lesz most velem?

- Majd megmondom, - fejtelt az öreg csavargó. - Mindenekelőtt kihallgatnak és azután elítélnék csavargás miatt három, vagy öt napi börtönre.

Ugy is történt. Bogár Imrét elítélték öt napra és aztán biztos fedezet alatt visszaküldték Csongrádra. Ott aztán négy hétig ült a kóterben, míg az új kerületi kapitány kiállított részére egy utlevelet.

De most már mehetett Pest felé, mert volt utlevele. Mikor a csongrádi kóterből kieresztették, hűségesen visszaadták neki a pénzét, melyet tőle a letartóztatásnál elvettek. Pisztolyait is ott találta érintetlenül a subája zsebében.

Utnak indult Félegyháza felé. Mikor a lajossalási korcsmába ért, melyben a felakasztott Ragyás Mátyás helyett most új, tisztességes korcsmáros gazdálkodott, már este volt. Nem akart tovább menni. Bort és ételt parancsolt és megkérdezte, hogy ott maradhat-e az éjjel szállásra?

- Maradhat, ha van utlevele, - szólt a korcsmáros.

- Van, - felelt Bogár Imre és kivéve az utlevele a tarisznyájából, oda adta a korcsmárosnak.

A korcsmáros egy pillantást vetett az utlevélre és felkiáltott:

- Tyűh, a teremőfáját, kend talán a fia annak a Bogár Imrének, kit Kecskeméten felakasztottak?

Imre elsápadt, aztán halk hangon szólt:

- A fia vagyok.

- Akkor távozzék innen, nem tűröm itt! Ott az ajtó!

Bogár Imre némán távozott. Koromsötét éjszaka volt, mikor a félegyházi uton tovább haladva, dühösen felkiáltott:

- Mit tehetek én arról, hogy apámat felakasztották?!

Reggelre járt az idő, mikor Félegyházára ért. Mikor a piacra ért, nagy néptömeg zárta el az útját. A kisbíró éppen dobolt valamit és a nép kíváncsian hallgatta. A kisbíró megpergette a dobját, aztán hangosan kiáltott:

- Közhírré adatik mindenkinek, hogy ő felsége a császár, Pestmegye területére rablás és gyilkolás büntetésekre nézve a statáriális biráskodást engedélyezte. A ki tehát rablási szándékából idegen lakásba tör, vagy más embertől erőszakos módon valamit elvesz, vagy fegyveres kézzel idegen házba lopni megy, vagy fegyveres kézzel ellentáll a hatósági közegeknek, az a rögtönítelő bíróság elé állítatik és kötél általi halálra ítéltetik! Mit ezennel köztudomásra hozok!

Az ifju elgondolkozott. Kötél általi halál a rablás és lopásért! Ez helyes! Nem is szabad az embernek rabolni. Az ő atyját is azért akasztották fel, mert rabolt, jól van az így, egészen jól...

Napok multak. Bogár Imre Nagykörösön és Czepléden át Pilisre jutott. A mi csekély pénze volt, már elfogyott, így aztán, mikor egy reggel a pilisi korcsmában utolsó pénzét elköltötte, folytatta útját Pest felé. A gyors járástól fáradtan és éhesen jutott Monor előtt egy nagy tanyához. Dél felé járt már az idő, mikor Bogár Imre beköszöntött a családjával ebédelő tanyához.

- Adjon Isten jó napot, gazd'uram, - szólt az ifju.

- Adjon Isten, - felelt mogorva hangon a gazda, - mit akar kend?

Az ifju e kérdésre elpirult és halk hangon szólt:

- Egészségére váljék kendnek az ebéd, talán jutna nekem is egy tányér leves, kifogytam a pénzemből.

- Miért nem megy kend dolgozni? Persze, kényelmesebb a koldulás! Takarodjék innen, én koldusnak nem adok semmit! - kiáltott a gazda.

- Nem ad? Hát verje meg az Isten kendet! - mondta dühösen Bogár Imre.

Több se kellett a gazdának! Ő és a két felnőtt fia Imrének rohant és bizonyára eldöngették volna, ha ez vad haragjában a subájából pisztolyt nem ránt elő. A pisztolyt Bogár Imre a gazda fejének szegezte és haragosan kiáltott:

- Halálfia, ki hozzám közeledik!...

A gazda és fiai ijedtükben majdnem az ágy alá bujtak. Bogár Imre pedig gunyos nevetéssel, a pisztolyt kezében tartva, az asztalhoz ült és jóízűen lakomázott a gazda ebédjéből. Aztán felállt és szó nélkül, meg se köszönve az ebédet, távozott. De az udvaron megállt és körül nézett. A napon sütkérezett egy emse a koczáival. Bogár Imre odasurrant, gyorsan felkapott egy ijedten visitó kis malacgot és azt a subája alá rejtve, gyors lépésekkel távozott a tanyáról.

Maga se tudta, hogy miért vitte magával a visitozó kis állatot. Talán csak azért, hogy ezzel is bosszantsa a fukar gazdát. - Mikor Monorhoz érkezett, a visitó állattal nem mert Monoron keresztül menni, hanem megkerülte a helységet és így folytatta az útját. Egy órai járás után egy kis erdőhöz jutott. Bogár Imre bement az erdőbe, leszurta a malacgot, aztán pedig szedett száraz kukoricaszárt és levelet, egy kis rőzsét és tüzet gyújtott, hogy nyárson süsse meg a malacgot. Ott hevert a tűz mellett és forgatta a nyársat, de egyszerre ijedten felugrott. Monor felől két lovas hallott az országuton közeledni. Két lovas zsandár jött, a kik őt meglátva, neki rohantak:

- Megállj, vagy lövünk!

Az ifju hirtelen kirántotta a subából a pisztolyát és a csendőrökre szegezte. E pillanatban eldőrdült a két zsandár lövése, a golyók Bogár Imre feje fölött fütyültek a nélkül, hogy kárt tettek volna benne. A következő pillanatban már az ifju emelte pisztolyát az egyik zsandárra és meghuzta a ravaszt. De a pisztoly csütörtököt mondott és most a zsandárok ismét reá szegezték fegyvereiket és az egyik harsány hangon kiáltott:

- Add meg magad, gazember, vagy agyonlőlek!

Bogár Imre futásnak indult, de hiába. A zsandárok utólérték, lefülelték és megkötözték. Bilincset raktak kezére és lábára és két ló közé kötve, Monorra vitték, hol a község börtönébe zárták. Onnan már másnap beszállították Pestre, az országos törvényszék börtönébe.

Az ifju beszállítása a nép közt óriási feltűnést keltett. A mint a szép, hatalmas termetű legényt két zsandár szuronyos fegyverrel kísérte végig az utczákon a megyeház felé, mindinkább nagyobb tömeg gyűlt össze és mindenki sajnálattal nézte a szép ifjut.

A megyeházán nagy fejfájást okozott Szekrényessy törvényszéki elnöknek az ifju esete. Bogár Imre saját vallomása szerint kétségtelen volt, hogy rablást követett el és így a két nappal ezelőtt kihirdetett császári elhatározás szerint a rögtön ítélő bíróság elé tartozik. De másrészt Bogár még alig volt tizennyolcz éves, tehát nem volt még nagykoru és így az a kérdés merült fel, hogy állitható-e a rögtönítélő törvényszék elé?

A rögtönítélő törvényszékekről szóló rendeletek ez iránt semmi felvilágosítást nem nyújtottak. Ellenben a rendes büntető törvénykönyvben ki van mondva, hogy a kiskorúak ellen halálos ítélet nem hozható. A jószívű törvényszéki elnök meg akarta menteni az ifjut és úgy nyilatkozott, hogy kiskorúakat nem lehet a statariális törvényszék elé állítani. Az elnök véleménye ellen azonban hevesen kikelt Lienbacher György állami ügyész, a ki azt adta elő, hogy a rögtönítélő bíróság kivételes bíróság és az ítékezése alá kerülő esetekben nincs kivétel.

A törvényszéki bírák hosszú tanácskozás után az államügyész érvelése mellett foglaltak állást és így Bogár Imre ügye nem a rendes törvényszék, hanem a kegyelmet nem ismerő rögtönítélő bíróság elé került.

A bíróság Sztrokay Boldizsár elnöklete alatt ült össze. Bírák voltak Pajor Titusz és Kriszt János bírák, míg Fromhold János albíró volt a jegyzőkönyvvezető. A tárgyalás nem tartott sokáig. Bogár Imre, kit Funták Sándor ügyvéd védett, beösmerte a terhére rótt cselekményt és nem volt részére mentség. A rögtönítélő bíróság a védőügyvéd meghallgatása után rövid tanácskozás után, daczára kiskorúságának, kötél általi halálra ítélte Bogár Imrét és a halálos ítéletet nagy néptömeg jelenlétében végre is hajtották két órával az ítélet kihirdetése után.

A szerencsétlen, semmiségért halálra ítélt Bogár Imre kivégeztetésekor még sokáig foglalkoztatta az akkori jogász köröket és oka volt annak, hogy a helyhatóság megengedte, hogy a rögtönítélő bíróság által halálra ítélt védőügyvédek sűrűn folyamodhassanak kegyelemért a császár ő felségéhez.

- VÉGE. -